

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
PSICHOLOGIJOS KATEDRA**

Edita Tinkūnienė

Edukologijos magistrantūros (specializacija: švietimo vadyba) studentė

**PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ
RAIŠKA UGDYMO ORGANIZAVIMO MODELIŲ KONTEKSTE**

Magistro darbas

**Darbo vadovas
doc. dr. Remigijus Bubnys**

Šiauliai, 2011

Darbas originalusEdita Tinkūnienė
(studento parašas)

SANTRAUKA

Edita Tinkūnienė

Priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raiška ugdymo organizavimo modelių kontekste. Magistro darbas.

Visuotinis priešmokyklinis ugdymas yra valstybės garantija visiems priešmokyklinio amžiaus vaikams ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą. Todėl priešmokyklinis ugdymas turi būti išplėtotas formomis ir būdais, susijusiais su priešmokyklinio ugdymo organizavimu bei tolimesniu vaiko ugdymu(si) švietimo sistemoje.

Savivaldybė, atsižvelgdama į savo bendruomenės poreikius, ieško efektyvesnių priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių, kurie užtikrintų priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raišką socialinėje, komunikavimo, sveikatos saugojimo, pažinimo ir meninėje srityse bei ugdymo kokybę. Magistro darbe siekiama teoriškai ir empiriškai atskleisti efektyviausio priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelio ir vaiko pasirengimo mokyklai ikimokyklinėje įstaigoje prielaidas.

Analizuojant mokslinę literatūrą, atskleidžiama priešmokyklinio ugdymo organizavimo specifika, išsiaiškinami priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų lygmenys, išanalizuojama subjektyvi tėvų nuomonė apie vaikų kompetencijų plėtotę ikimokyklinėje įstaigoje bei pasirengimą mokyklai.

Patvirtinama autoriaus suformuluota mokslinio tyrimo hipotezė, kad išsiskiria priešmokyklinio amžiaus vaikų įgytų kompetencijų lygmenys, ugdant skirtinguose ugdymo organizavimo modeliuose.

Tyrimo rezultatai parodė, kad tėvai domisi priešmokykliniu ugdymu, tačiau ugdymo organizavimo modelį pasirinko pagal savo poreikius.

Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių įvairovė būtina, siekiant priešmokyklinio ugdymo visuotinumą, kad kiekviena šeima, auginanti penkiametį ar šešiametį vaiką, turėtų galimybę pasinaudoti kokybiškais priešmokyklinio ugdymo paslaugomis ikimokyklinėje įstaigoje.

SUMMARY

Editā Tinkūnienė

Preschool child competence expression in the context of education organization models.

Master's work.

The diversity of preschool organization models are essential trying to reach the universality of primary education. It is for every family which grows five or six years old child and want that their children have access to quality primary education services in preschool institution.

Municipality depends on the needs of their community, looks for more effective preschool education organization models, which provide the expression of preschool children in social, communication, health care, cognitive and artistic field, and the quality of education.

Preschool child competence expression in the context of education organization models are researching in this work. The main purpose of this work is to reveal the competence of preschool child expression peculiarity, when there are different education models, different teachers and parent's point of view. The study was conducted using survey method (in writing), the instrument is two questionnaires. In order to harmonize the problem of representation that is more focused to detect the variety of practices, in conjunction of objective and subjective information was distributed 240 questionnaires. The author received 213 filled questionnaires (115 preschool children teachers and 98 parents whose children attend preschool education group). There were used statistical data processing methods: periphrastic statistics and **Kruskal-Wallis** nonparametric average rank criteria. The methodology of research is based on human personality (Maslow, 1979, Rogers, 1951) and cognitive (Kohlberg, 1984, Piaget, 1965 and etc.) theories.

The analysis of scientific literature reveals the specific of preschool child education, clarify the competence levels of preschool children, analyze the subjective opinion of pedagogues and parents about children's competence development and establishment of further education in the education system.

The results of research showed that preschool children attending 10,5 hours education group all five competences (knowledge, ability, and attitude) were rated highest by the pedagogue's assessment. Parents interested in preschool education, but choosing of education organization model depends to their needs. The author's formulated research hypothesis was confirmed, it showed that pedagogues and parents attitude to preschool children competence levels is distinct if in education process pedagogues organize different education models.

TURINYS

SANTRAUKA.....	2
PAGRINDINĖS DARBO SĄVOKOS IR TERMINAI.....	5
ĮVADAS.....	8
1. PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TEORINIAI ASPEKTAI.....	12
1.1.Priešmokyklinio ugdymo pakopa švietimo sistemoje ir jos specifika.....	12
1.2.Priešmokyklinio ugdymo organizavimo ypatumai.....	15
1.2.1.Priešmokyklinio ugdymo grupių ir klasių steigimo prielaidos.....	15
1.2.2..Priešmokyklinio ugdymo realizavimo formos ir būdai.....	17
1.2.3.Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių charakteristikos.....	19
2.PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS IR PASIRENGIMAS MOKYKLAI.....	22
2.1. Veiksniai, sąlygojantys vaikų kompetencijų raišką priešmokyklinio ugdymo procese..	22
2.2. Priešmokyklinio amžiaus vaikų įgytų kompetencijų ir pasirengimo mokyklai sąsajos..	26
2.3. Vaikų mokyklinės brandos vertinimo tyrimų apžvalga.....	30
3. PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ RAIŠKOS UGDYMO ORGANIZAVIMO MODELIŲ KONTEKSTE TYRIMO REZULTATAI.....	36
3.1.Tyrimo metodologija ir metodai.....	36
3.2.Priešmokyklinio ugdymo pedagogų vertinimo apie vaikų kompetencijų raišką skirtinguose ugdymo organizavimo modeliuose tyrimo rezultatai ir jų interpretacija.....	39
3.3.Tėvų nuomonės apie priešmokyklinio ugdymo organizavimą tyrimo rezultatai ir jų interpretacija.....	55
3.4. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų apibendrinimas.....	61
IŠVADOS.....	63
REKOMENDACIJOS.....	64
LITERATŪRA.....	65
PRIEDAI.....	69

PAGRINDINĖS DARBO SĄVOKOS IR TERMINAI

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis įvairiais šaltiniais. Dalis sąvokų yra pagrįstos Lietuvos švietimo įstatymo ir kitų švietimą reglamentuojančių įstatymų apibrėžimais.

I

Išsilavinimas – vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos teisės aktų nustatyta tvarka pripažinta, asmens tam tikro lygio brandą liudijanti kompetencija, gebėjimai, įgūdžiai ir žinios.

K

Kompetencija – mokėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma.

Kontekstualumas – švietimo sistema glaudžiai susieta su krašto ūkinės, socialinės, kultūrinės raidos kontekstu, kartu su juo atsinaujina ir atitinka nuolat kintančias visuomenės reikmes.

Kvalifikacinė kategorija – pedagogo ar švietimo vadybininko teorinį pasirengimą ir praktinės veiklos kokybę atspindintis įvertinimas, suteikiamas atestacijos metu.

Lietuvos švietimo sistema – sistema, sudaryta iš formalaus ir neformalaus ugdymo, mokymo ir studijų įstaigų bei organizacijų tinklo, administruojamo Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerijos bei savivaldybių Švietimo skyrių, aprūpinimo reikalingais dvasiniais ir materialiniais resursais, funkcionuojančių pagal Švietimo įstatymą, atspindintį švietimo reformą.

M

Mokykla – įstaiga, kurios pagrindinė veikla – formalus arba (ir) neformalus švietimas.

Mokyklos bendruomenė – vienos mokyklos vadovai, mokytojai, mokiniai, jų tėvai ir kiti asmenys, siejami mokymosi toje mokykloje santykių ir bendrų švietimo tikslų.

Mokytojas – asmuo, ugdantis ir mokantis mokinius pagal formaliojo arba neformaliojo švietimo programas.

Mokymo programa – didaktiškai pagrįstas valstybinis dokumentas, kuriame nurodoma atskirų mokomųjų dalykų dėstymo apimtis, turinys ir svarbiausi mokymo reikalavimai, kuriuos įvykdžius baigiamas tam tikro dalyko kursas (Jovaiša L., 1993, p. 126).

Mokyklai brandus – yra tas vaikas, kurio savęs suvokimas (savivoka), savęs vertinimas (savivertė), emocijų, savikontrolės pažinimo ir kiti procesai yra pasiekę šešiamėčiui būdingą susiformavimo lygį, o pasiekimai – mokymosi pradžia reikalingą žinių, mokėjimų, gebėjimų apimtį bei kokybę. (Vaiko brandumas mokyklai, 1996, p. 5).

P

Pedagogas – asmuo, įgijęs valstybės nustatytą išsilavinimą ir pedagogo kvalifikaciją.

Priešmokyklinis ugdymas – visuotinis vienerių metų (išimtiniais atvejais – dviejų) trukmės ugdymas, skirtas vaikams nuo 5 metų padėti subręsti mokyklai (Bendrojo priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa, 2002, p. 4).

Priešmokyklinio ugdymo pedagogas asmuo, turintis aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą bei įgijęs ikimokyklinio ar (ir) pradinio ugdymo kvalifikaciją, papildytą priešmokyklinio ugdymo modulių, ar papildomai išklausęs specialų priešmokyklinio ugdymo kursą kvalifikaciniuose seminaruose ar specialistų rengimo institucijose.

(Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašas, 2003, p. 1).

Priešmokyklinio ugdymo modelis – priešmokyklinės grupės veiklos organizavimo variacijos

(trukmė, laikas, dalyvių skaičius, teikiamų paslaugų kiekis, forma ir kt.).

(Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašas, 2003, p.1).

Priešmokyklinio ugdymo modelių aprašas – tai rekomendacinio pobūdžio dokumentas, kurį kiekviena savivaldybė turėtų taikyti lanksčiai, atsižvelgdama į savo regiono ypatumus: gyventojų tankio pasiskirstymą, priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi poreikius, mokyklų išsidėstymą savivaldybės teritorijoje ir kt. (Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašas, 2003, p. 1).

S

Savivaldybės mokykla – savivaldybės tarybos įsteigta mokykla bei mokykla, savivaldybės tarybos įsteigta kartu su Lietuvos Respublikos juridiniais ar fiziniais asmenimis.

Š

Švietimas – veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui viasaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus. Tai organizuotas ir ilgalaikis bendravimas, skirtas mokymuisi sukelti.

Švietimo įstaigos – visos su švietimu susijusios įstaigos, t.y. tos, kurios užsiima mokymo veikla pagal švietimo programas (mokyklos) ir tos, kurios administruoja ir prižiūri švietimą arba teikia paslaugas kitoms švietimo įstaigoms.

Švietimo pagalba – specialistų teikiama pagalba mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams), mokytojams ir švietimo tiekėjams, leidžianti padidinti švietimo oveiksmingumą.

Švietimo programa – iš anksto apibrėžtas formaliojo ar neformaliojo švietimo darbas, kuriuo siekiama numatyto rezultato.

Švietimo sistema – mokymo institucijų, įstaigų tinklas, administruojamas valdžios ir savivaldos, jų aprūpinimas materialiniais ir dvasiniais resursais ir grindžiamas jurisdikcija.

U

Ugdymas – asmenybę kuriantis žmonių bendravimas, sąveikaujant su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis (Jovaiša L., 1993, p. 245).

Ugdymo programa – įvairiai formalizuota švietimo programa (modulis), kurios turiniu, perteikimo būdais ir metodais siekiama nustatyto rezultato

Ugdymo turinys (plačiąja prasme) – ugdymo elementų visuma, apimanti Bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus, egzaminų programas, mokinio jau turimą patirtį, mokymo programas, mokymo(si) metodus ir kontekstą, mokymo(si) priemonės, pasiekimų vertinimo strategiją, būdus ir rezultatus.

Ugdymo turinys (siaurąja prasme) – integruota žinių, įgūdžių, gebėjimų ir vertybių nuostatų sistema.

V

Vaiko brandumas mokyklai – toks jo fizinis, intelektinis, socialinis bei praktinis subrendimo lygis, kuris įgalina vaiką sėkmingai lankyti mokyklą ir mokytis pagal nustatytą programą, laikantis nustatyto režimo. (Priešmokyklinis ugdymas“, 2002, p. 29).

Visuotinis švietimas – visiems Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat gyventi ar laikinai apsigyventi Lietuvos respublikoje, valstybės laiduojamas švietimas.

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Priešmokyklinis ugdymas Lietuvoje įgauna vis didesnę visuomenės palaikymą ir, norint patenkinti išaugusį jo poreikį, būtina ieškoti naujų priešmokyklinio ugdymo organizavimo būdų. Tema aktuali, nes visuotinis priešmokyklinis ugdymas yra valstybės garantija visiems priešmokyklinio amžiaus vaikams ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą. Todėl jis turi būti išplėtotas tokiomis formomis, kad kiekviena šeima, auginanti penkiametį ar šešiametį vaiką, galėtų pasinaudoti priešmokyklinio ugdymo paslaugomis. Šia problema domėjosi O. Monkevičienė (2004), L. Jankauskienė, G. Šeibokienė (2002,2003), A. Juodaitytė (2002,2003), L. Laurinčiukienė (2003), V. Gudžinskienė (2001). Atlikta nemažai tyrimų (O.Monkevičienė, V.S. Glebuviene, B. Grigaitė, 2002), susijusių su priešmokyklinio ugdymo organizavimu ir vaiko tolimesniu ugdymu(si) švietimo sistemoje.

Intensyvėjant pasaulio pažangai, ikimokyklinio amžiaus vaikų gyvenimas ir ateitis priklauso ne tik nuo šeimos. Ikimokyklinėms institucijoms tenka ypatingas vaidmuo. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas atlieka startinio pagrindo vaidmenį. Čia puoselėjamos visos vaiko galios (intelektinės, emocijų, valios, fizinės), lemiančios vaiko asmenybės vystymosi ir socializacijos sėkmę. Priešmokyklinis ugdymas – tai nuosekliojo švietimo sistemos pakopa, jungianti ugdymą šeimoje arba ikimokyklinėje įstaigoje ir ugdymą mokykloje. Lietuvos švietimo reforma sudarė sąlygas liberalizuoti institucinį ikimokyklinį ugdymą, aktyviau jame dalyvauti šeimai, bendruomenei. Reformuotas ugdymo turinys siūlo pokyčių ir metodų įvairovę, leidžia atidžiau atsižvelgti į individualius vaikų poreikius ir gebėjimus bei tėvų pageidavimus. (Priešmokyklinio ugdymo koncepcija, 2000).

Kiekviena savivaldybė, kaip ikimokyklinės įstaigos steigėja, atsižvelgdama į savo bendruomenės poreikius, jau šiandien ieško įvairesnių priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių. Visuminis vaiko ugdymas pabrėžiamas šiuolaikiniuose ikimokyklinį ugdymą pristatančiuose dokumentuose, nurodant kiekvieno vaiko teisę gauti universalų ugdymą ir neformaliu, ir formaliu (reguliariu, organizuotu) ugdymu, akcentuojant būtinumą ikimokykliniais metais suteikti vaikui saugią, stimuliuojančią ir turiningą aplinką, kad jis išnaudotų visas savo galimybes. Tačiau kartais pasigendama aiškesnių nuorodų, kokie modeliai taikytini, kaip jais užtikrinti priešmokyklinio ugdymo kokybę ir padėti vaikams ne tik pasirengti mokyklai, bet ir toliau sėkmingai ugdytis.

Tyrimo aktualumą parodo visuomenės poreikiai, reikalaujantys ugdymo organizavimo modelių įvairovės, kuri turėtų užtikrinti priešmokyklinio amžiaus vaikų efektyvią kompetencijų raišką ir ugdymo kokybę.

Tyrimo problema. Pagrindiniai darbe nagrinėjami klausimai:

- ar stebimi priešmokyklinio ugdymo vaikų kompetencijų raiškos skirtumai skirtinguose ugdymo organizavimo modeliuose, pedagogų ir tėvų požiūriu.
- kokie veiksniai paaiškina priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raiškos dinamiką ugdymo organizavimo modelių kontekste.

Tyrimo objektas: priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raiška, esant skirtingiems ugdymo organizavimo modeliams.

Tyrimo tikslas: atskleisti priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raiškos ypatumus, esant skirtingiems ugdymo organizavimo modeliams pedagogų ir tėvų požiūriu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą, siekiant atskleisti priešmokyklinio ugdymo organizavimo specifiką, aptariant priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelius.
2. Išsiaiškinti priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raiškos lygmenis, analizuojant pedagogų subjektyvius įvertinimus ugdymo organizavimo modelių kontekste.
3. Išanalizuoti subjektyvią tėvų nuomonę apie vaikų kompetencijų plėtotę bei vaiko pasirengimą mokyklai.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, jog pedagogų ir tėvų vertinti priešmokyklinio amžiaus vaikų įgytų kompetencijų lygmenys išsiskirs, esant skirtingiems ugdymo organizavimo modeliams.

Tyrimo metodologija. Priešmokyklinio ugdymo sampratos analizė atlikta vadovaujantis Priešmokyklinio ugdymo koncepcija (2000), Bendrąja priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2002), Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašu (2003), Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašu (2005).

Tyrimo metodologija grindžiama *humanistine asmenybės teorija* (Maslow, 1979, Rogers, 1951), teigiant, kad asmenybė nuolat auga ir vystosi, siekdama savirealizacijos. Joje glūdi noras pažinti, tobulinti save, atskleisti savo potencines galias. Taip pat *kognityvine teorija* (Kohlberg, 1984, Piaget, 1965 ir kt.), kuri pabrėžia kiekvieno individo aktyvaus mąstymo reikšmę tolesniems jo veiksams. Turima individo patirtis ir gyvenimo įvykiai yra interpretuojami pagal savitą vidinę sistemą. Mąstydamas vaikas priima savąjį pasaulį, save patį bei atitinkamai kuria naujus elgesio būdus. Todėl objektyvi aplinka elgesiui yra ne taip svarbi, kaip tos aplinkos suvokimas bei jos įvertinimas.

Tyrimo metodai*.

1. Formuluojuojant tyrimo hipotezę, tikslus ir uždavinius buvo naudotas teorinės analizės metodas.

*išsamus tyrimo metodų aprašymas pateikiamas 3.1.tyriminėje darbo dalyje, 36 psl.

2. Tyrimas atliktas, taikant apklausos metodą (raštu), tyrimo instrumentas – klausimynas. Klausimyne pedagogams (1 priedas) pagrindinė dalis suskirstyta į penkias dalis: socialinę, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo ir meninę kompetencijas. Pagrindinėje dalyje komponuojami tiesiogiai su tyrimo problema susiję 66 teiginiai, kurie yra formuluojami taip, kad respondentui pateiktame sąrašė tereikia pažymėti jau esamus atsakymus.

Klausimyne tėvams (2 priedas) yra pusiau uždaro tipo klausimų, kuriuos respondentas turi pažymėti, paliekama laisvos vietos galimiems atsakymų variantams, pastaboms, papildymams parašyti (Merkys, 1995). Atsakydami į atvirus klausimus respondantai gali laisvai išreikšti savo nuomonę ar išsakyti problemas, pasiūlyti sprendimo būdus. Labai svarbus anketų bruožas yra tas, kad daugelis klausimų buvo orientuoti ir į esamos būklės vertinimą, tačiau buvo ir tokių, kurie skirti poreikiams išsiaiškinti, t.y. orientuoti į pokyčių būtinybę, kryptingumą.

3. Naudoti statistiniai duomenų apdorojimo metodai: aprašomoji statistika ir neparametriniai kriterijai. Duomenims apdoroti bei juos pateikti lentelėmis, paveikslais buvo taikomi SPSS (Statistical Package for Social Science) 17.0 ir Microsoft Office Excel 2003 programiniai paketai.

Tyrimo imtis. Tyrime buvo siekiama suderinti reprezentatyvumo problemą, kuri daugiau orientuota į praktikos įvairovės atskleidimą, siejant objektyvią bei subjektyvią informaciją. Apklaustos skirtingos respondentų grupės: N miesto lopšelių-darželių pedagogai, kurie pateikė savo subjektyvų vertinimą apie priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų lygį, ir vaikų tėveliai, kurių vaikai lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Išdalinta 240 klausimynų. Grįžo 213 (115 priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir 98 tėvų, kurių vaikai lanko ikimokyklines įstaigas užpildyti klausimynai). Apskaičiuoti apklausos kiekybiniai rodikliai – grįžtamumo kvota yra pakankamai aukšta ir siekia 88,8%. Tokią aukštą grįžtamumo kvotą lėmė tiesioginis bendravimas su įstaigomis, sukurta bendradarbiavimo atmosfera.

Apibendrinant pateiktą informaciją apie tyrimo eigą bei duomenų apdorojimą galima daryti tokias išvadas:

1. Tyrimo metu grįžo tinkamai užpildytų 213 anketų - 88,8% visų išdalintų. Apklausoje toks atsakiusiųjų procentas labai didelis, todėl apklausą galima laikyti reprezentatyvia, validžia.
2. Surinktų anketų skaičius leidžia daryti patikimas išvadas apie priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raišką, esant skirtingiems ugdymo organizavimo modeliams.
3. Atsakiusiųjų procentas tenkina apklausai keliamus reikalavimus.

Tyrimo rezultatų reikšmingumas. Praktinis tyrimo reikšmingumas neatsiejamas nuo Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme (2003), numatytos priešmokyklinio ugdymo paskirties – padėti vaikui sėkmingai pasirengti mokytis pagal pradinio ugdymo programą. Darbo rezultatai bus panaudoti priešmokyklinio ugdymo darbui tobulinti, ieškant naujų priešmokyklinio ugdymo

organizavimo būdų, siekiant visuotinio priešmokyklinio ugdymo įgyvendinimo bei užtikrinant vaikams lygias mokyklinio starto galimybes.

Tyrimo etapai:

1. Tyrimo planavimas. 2003-2012 metų Valstybinės švietimo strategijos, Švietimo gairių, LR Seimo nutarimų ir kitų dokumentų turinio analizė (2010 m. sausis-birželis).
2. Tyrimo instrumento ir tiriamųjų imties formavimas (2010 m. rugsėjis-gruodis).
3. Pedagogų ir tėvų apklausa bei tyrimo duomenų rinkimas (2011 m. sausis-vasaris).
4. Duomenų apdorojimas ir statistinė analizė bei tyrimo ataskaitos parengimas (2011 m. kovas-gegužė).

Tyrimo apribojimai:

1. Priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų vertintojai – pedagogai, dirbantys to priešmokyklinio ugdymo modelio grupėje.

2. Ne visų priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių, aptartų teoriniame tyrime, vaikų ugdomų kompetencijų raiška buvo tiriama empirinio tyrimo metu, kadangi N mieste taikomi tik penki priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliai.

Darbo struktūra. Darbas susideda iš santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, pagrindinių darbo sąvokų ir terminų žodyno, įvado, trijų skyrių, išvadų ir rekomendacijų, literatūros sąrašo bei priedų. Darbo apimtis – 69 puslapiai. Darbe pateikti 11 paveikslų, 19 lentelių. Literatūros sąrašas susideda iš 57 šaltiniai, tarp jų: 54 lietuvių ir 3 anglų kalbomis.

1. PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Priešmokyklinio ugdymo pakopa švietimo sistemoje ir jos specifika

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų gyvenimas ir ateitis priklauso ne tik nuo šeimos. Ikimokyklinėms institucijoms tenka ypatingas vaidmuo. Ikimokyklinis ugdymas atlieka startinio pagrindo vaidmenį. Čia puoselėjamos visos vaiko galios (intelektinės, emocijų, valios, fizinės), lemiančios vaiko asmenybės vystymosi ir socializacijos sėkmę.

Lietuvos mokyklos pertvarka, prasidėjusi su Atgimimu, vyksta ir dabar. Visuomenė diskutuoja dėl mokyklos struktūros, ugdymo tikslų ir turinio kaitos, vadovėlių, metodų, mokinių vertinimo. Greičiausiai reformos idėjos pasiekė pradžios mokyklą ir ikimokyklinį ugdymą (Marcelionienė, 1998). Dabar vaiko ugdymas iki mokyklos turi dvi pakopas: ikimokyklinio (su ankstyvuoju ugdymu) ir priešmokyklinio ugdymo.

Priešmokyklinis ugdymas - naujas pedagogikos terminas, naujas reiškinyms pedagoginės visuomenės gyvenime, naujos galimybės vaikui kaupti patirtį.

2000 m. lapkričio 9 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu buvo patvirtinta Priešmokyklinio ugdymo koncepcija. Ji tapo esminiu teisės aktu, nusakančiu priešmokyklinio ugdymo tikslą, pagrindines nuostatas, jų įgyvendinimo principus, bendruosius reikalavimus pedagogui ir ugdomajai aplinkai, valstybės ir savivaldybių įsipareigojimus.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2003) įteisina visuotinį priešmokyklinį ugdymą. Priešmokyklinis ugdymas – tai nuosekliojo švietimo sistemos pakopa, jungianti ugdymą šeimoje arba ikimokyklinėje įstaigoje ir ugdymą mokykloje. Lietuvos švietimo reforma sudarė sąlygas liberalizuoti institucinį ikimokyklinį ugdymą, aktyviau jame dalyvauti šeimai, bendruomenei. Reformuotas ugdymo turinys siūlo pokyčių ir metodų įvairovę, leidžia atidžiau atsižvelgti į individualius vaikų poreikius ir gebėjimus bei tėvų pageidavimus. (Priešmokyklinio ugdymo koncepcija, 2000). Įteisinus visuotinį priešmokyklinį ugdymą, atsiranda lygios galimybės kokybiškai ugdytis visiems 5-6 metų vaikams, sėkmingai rengtis mokyklai įvairių poreikių vaikams, skirtingai ugdytiems šeimose ir ikimokyklinėse įstaigose.

Priešmokyklinėje grupėje vykstantį ugdymą reglamentuoja Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2002). Joje nusakytos būtinos sėkmingam ugdymuisi mokykloje nuo 5 iki 6/7 metų vaikų kompetencijos, nurodytos vaikų ir ugdytojų veiklos kryptys ir būdai, teikiantys galimybę per vienerius metus pasiruošti vaikui mokyklai.

Ši programa neatsiejamai susijusi su Priešmokyklinio ugdymo(si) standartu. Ją papildė ir sukonkretina Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašas (2003), metodinės

rekomendacijos, Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas (2004), Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašas (2005).

Pastarųjų dešimtmečių idealusis ikimokyklinio ugdymo modelis propaguoja visuminį asmenybės ugdymą. Lietuvos Respublikos ikimokyklinio ugdymo įstaigos nuostatuose teigiama, kad ikimokyklinės įstaigos tikslai yra „puoselėti visas vaiko galias (intelektualines, emocijų, valios, fizines), lemiančias asmenybės brandą ir socializacijos sėkmę; skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą, atskleisti ir ugdyti įvairius gebėjimus, puoselėti individualybę, padėti vaikui suvokti bendrąsias žmogaus vertybes ir puoselėti jo dorą, kaip būtiną demokratinės gyvenamosios pagrindą; užtikrinti ikimokyklinio ir pradinio ugdymo tęstinumą” („Dėl ikimokyklinės ugdymo įstaigos nuostatų,” LR Švietimo ir mokslo ministerija, ministro įsakymas Nr.1080, 1998). Visuminis vaiko ugdymas pabrėžiamas šiuolaikiniuose ikimokyklinį ugdymą pristatančiuose dokumentuose, nurodant kiekvieno vaiko teisę gauti universalų ugdymą ir neformaliu, ir formaliu (reguliariu, organizuotu) ugdymu, akcentuojant būtinumą ikimokykliniais metais suteikti vaikui saugią, stimuliuojančią ir turiningą aplinką, kad jis išnaudotų visas savo galimybes ir visapusiškai pasiruoštų mokyklai.

Pasirengimo mokyklai problema - viena iš tų, kurios tyrinėtojų aptarinėjamos dešimtmečiais. Lietuvoje ją gvildeno psichologas A. Gučas, 1935 m. rašęs, kad, pradėdamas eiti į mokyklą, vaikas turi būti ne tik socialiai subrendęs, bet turi turėti atitinkamą intelektualinį subrendimą – suvokimą, atmintį, santykių suvokimą, atitinkamą rankos bei kalbos išlavėjimą. Vaikas turi būti išėjęs iš pojūtinų vaizdinių stadijų, turi turėti gausią išvestinių vaizdinių atsargą, reikalingą suvokti formas, erdvės, dydžio santykiams, turi sugebėti abstrahuoti. Pedagogė O. Norušytė 1939 m. vieną iš ugdymo darželyje uždavinių yra nurodžiusi vaiko rengimą mokyklai. J. Laužikas, 1977 – 1980 m. organizavęs šešiamečių vaikų mokyklinės brandos tyrimą, padarė išvadą, kad vaiko subrendimą mokyklai gali laiduoti geras jo pažinimas bei ugdymas atsižvelgiant į vaiko individualias ypatybes, interesus, veiklos motyvacijos ypatumus. O. Monkevičienė, 2002 m. atlikusi Lietuvos vaikų brandumo mokyklai tyrimą, pabrėžė, kad didžiausią poveikį vaikų subrendimui mokyklai, turi ugdymo institucijos lankymas, augimo šeimoje sąlygos.

Priešmokyklinis ugdymas – nuosekliojo švietimo sistemos pakopa, jungianti ugdymą šeimoje arba ikimokyklinėje įstaigoje (lopšelyje-darželyje) ir mokykloje (Priešmokyklinio ugdymo koncepcija, 2000). Ši pakopa apibūdinama kaip vaiko ikimokyklinio ugdymo tąsa, turinti kokybiškai naujų, specifinių tikslų ir uždavinių bei sudaranti lygias galimybes sėkmingai rengtis mokyklai įvairių poreikių vaikams, skirtingai ugdytiems šeimose ir ikimokyklinėse įstaigose. Priešmokyklinis ugdymas Lietuvos Respublikoje yra visuotinis, t. y. valstybė garantuoja visiems 5-6 metų vaikams prieinamą kokybišką priešmokyklinį ugdymą ir lygias mokyklinio starto galimybes.

Priešmokyklinis ugdymas ypač svarbus vaiko socialinei kultūrinei patirčiai kaupti, jo adaptyvumui puoselėti, ugdymo(-si) netolygumams lyginti.

Institucinis priešmokyklinis ugdymas ypač reikalingas:

- labai užimtų tėvų vaikams;
- uždaresnėje, vien tik šeimos aplinkoje augantiems vaikams;
- vaikams iš socialinės rizikos grupių šeimų;
- specialiųjų poreikių vaikams;
- tautinių bendrijų ir imigrantų vaikams.

Visuotinis priešmokyklinis ugdymas – nauja nuosekliojo švietimo sistemos pakopa, keičianti ugdymo iki mokyklos struktūrą. Įdiegus priešmokyklinį ugdymą, vaiko ugdymas iki mokyklos turi dvi pakopas:

- ikimokyklinio ugdymo (su ankstyvuuju ugdymu);
- priešmokyklinio ugdymo.

Priešmokyklinio ugdymo trukmė apibrėžta Priešmokyklinio ugdymo koncepcijoje (2000) – vieneri metai, o vaikui, nepasiekus mokyklinės brandos, pagal įstaigos specialiojo ugdymo komisijos rekomendacijas, jis gali trukti dvejus metus. Priešmokyklinės grupės arba klases lanko 5-6 metų vaikai, kurie buvo ugdomi tik šeimoje arba dėl kokių nors priežasčių palikę darželį ir kurių tėvai pageidauja, kad jų vaiką mokyklai padėtų rengti pedagogas. Į šias grupes ir klases pirmiausia priimami vaikai ugdyti tik šeimoje. Priešmokyklinę grupę ir klasę ypač skatinami lankyti vaikai iš nedarnių, materialinių sunkumų turinčių šeimų ir vaikai, kuriems reikia didesnės globos ir dvasinės paramos. Priešmokyklinės grupės ar klasės pedagogas privalo mokėti stebėti ir gerai pažinti šio amžiaus vaiką, jo individualias savybes, gebėti išvystyti netolygumus ar spragas, mokėti organizuoti, apmąstyti ir vertinti jo ugdymą(-si). Priešmokyklinėje grupėje ar klasėje dirba aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą turintis pedagogas, įgijęs ikimokyklinio arba (ir) pradinio ugdymo kvalifikaciją, papildytą priešmokyklinio ugdymo modulių, ar papildomai išklauses priešmokyklinio ugdymo kursą kvalifikaciniuose seminaruose.

Priešmokyklinio ugdymo koncepcijoje (2000) teigiama, kad priešmokyklinis ugdymas yra Lietuvos nuosekliojo švietimo dalis, todėl siekiama visai sistemai svarbių tikslų, suformuluotų „Lietuvos švietimo koncepcijoje“. Tačiau jis turi ir specifinį, tik šiai pakopai būdingą tikslą.

Priešmokyklinio ugdymo tikslas – padėti vaiko socializacijos, demokratinio bendravimo pamatus ir palengvinti jo perėjimą nuo ugdymo(-si) šeimoje ar darželyje prie sistemingo ugdymo(-si) mokykloje, tai yra visiems vaikams sudaryti lygias mokyklinio starto galimybes.

Šiam tikslui keliami tokie *uždaviniai* :

- sergėti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, garantuoti jo socialinį saugumą;

- puoselėti pasitikėjimą savimi, savigarbą bei savivertę;
- padėti perimti bendražmogiškąsias vertybes;
- ugdyti vaiko savarankiškumą bei plėtoti bendravimo patirtį;
- plėtoti vaiko kūrybines ir pažintines galias;
- saugoti ir puoselėti vaikų kultūrą;
- šalinti ugdymosi netolygumus, tenkinant individualius vaiko ugdymosi poreikius;
- skatinti norą tapti mokiniu;
- kurti partneriškus tėvų ir ugdymo institucijos santykius, formuoti demokratines tėvų nuostatas.

Priešmokykliniame ugdyme laikomasi bendriausių Lietuvos švietimo principų: humaniškumo, demokratiškumo, nacionalumo, atsinaujinimo. Taip pat išskiriami šiam amžiaus tarpsniui vaikų ugdyme būdingi šie principai:

Visuminio ugdymo: 5-6 metų vaikas pasaulį suvokia kaip neskaidomą visumą, siekiama vertybinių nuostatų, jausmų ir veiksmų dermės, vaiko vidinio ir išorinio pasaulio vienovės.

Individualizavimo: priešmokyklinė grupė atvira įvairių ugdymosi poreikių vaikams, kiekvienas vaikas į šį ugdymo tarpsnį ateina su sava patirtimi, todėl ugdymas grindžiamas kiekvieno vaiko geriausiai susiformavusiais gebėjimais, sudarant sąlygas tobulinti tas sritis, kurios buvo išugdytos mažiau.

Nuoseklumo: tęsiamas pozityvus šeimoje pradėtas ugdymas, arba institucinis ikimokyklinis ugdymas, kai sudaromos bendrosios prielaidos būsimam mokymui(si) – ugdomas kūrybiškumas, gebėjimas mąstyti, spręsti problemas, ugdoma kalba, simbolių suvokimas ir kt., siekiama mažinti vaiko priklausomybę nuo suaugusiojo, skatinamas savarankiškumas, autonomiškumas, bendradarbiavimas su kitais vaikais;

Ugdymo šeimoje ir institucijoje sąveikos: ugdymas institucijoje perima geriausias šeimos tradicijas, tėvai įtraukiami į ugdymo procesą, šeima ir institucija derina interesus ir lūkesčius, požiūrį į vaiko ugdymą, rūpinamasi šeimų švietimu, skatinamos tėvų nuostatos į ugdymą kaitą. (Priešmokyklinio ugdymo koncepcija, 2000).

1.2. Priešmokyklinio ugdymo organizavimo ypatumai

1.2.1. Priešmokyklinių grupių ir klasių steigimo prielaidos

Nuo 1997 m. atnaujinama priešmokyklinio ugdymo sąvoka, paskelbiama Priešmokyklinio ugdymo koncepcija (2000). 8-9 dešimtmetyje buvo paskelbtas šešiamečių mokymas. Jis buvo orientuotas į mokymą, o ne į vaiko parengimą mokyklai. Atotrūkis tarp ikimokyklinio ir pradinio ugdymo atsirado dėl to, kad parengiamosiose klasėse ir grupėse buvo orientuojamasi į 1-os klasės

programą. Keičiasi ne tik požiūris į ugdymą, bet ir socialinės sąlygos. Tai išryškino visuotinio priešmokyklinio ugdymo būtinybę (Gudžinskienė, 2001). Įteisinus visuotinį priešmokyklinį ugdymą, atsiranda lygios galimybės kokybiškai ugdyti visiems 5-6 metų vaikams ir sukuriama prielaidos savalaikiam mokykliniam brandumui pasiekti.

Lietuvoje šiuo metu veikia daugiau nei 1000 priešmokyklinių grupių ir klasių, jas lanko apie 18 tūkst. šio amžiaus vaikų. Priešmokyklinės grupės ir klasės dažniau renkasi aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai. Kaimo vietovėse priešmokyklinis ugdymas tampa aktualus dėl ikimokyklinio ugdymo įstaigų stokos. Tėvų ir pedagogų nuomone, šias grupes ir klases lankę vaikai lengviau adaptuojasi naujoje socialinėje aplinkoje, geriau subręsta kitokiai veiklai – mokymuisi. Priešmokyklinės grupės ir klasės ypač palankiai vertinamos kaimo vietovėse, nes kuriamos vaikams lygios mokyklinio starto galimybės. (Priešmokyklinio ugdymo koncepcija, 2000).

Į klasę ateina vaikai, turėję labai nevienodas sąlygas ir galimybes pasirengti mokyklai. Lankiusieji darželį buvo kryptingai ugdomi, todėl yra įgavę socialinės, emocinės, komunikacinės patirties – jie beveik visi geba bendrauti su bendraamžiais, lengviau priima naujoves ir prisitaiko prie pasikeitusių sąlygų, įgiję elementarių mokymuisi reikalingų gebėjimų. Vaikai, ugdyti tik šeimoje, mokyklai pasirengę labai skirtingai. Jeigu tėvai neturėjo galimybių ir kompetencijos sudaryti sūnui ar dukrai šeimoje tinkamas ugdymosi sąlygas, tikriausiai vaikas ateis į mokyklą jai nesubrendęs. Tokiems vaikams steigiamos priešmokyklinės grupės (Priešmokyklinių grupių ir klasių programa, 1999).

Priešmokyklinėje grupėje ar klasėje vaikui garantuojamas jo brandumas, išlyginamos ugdymo spragos ir netolygumai. Tėvams, kurie ir penkerių metų vaiką norėtų auginti tik namie, pravartu jį atvesti į darželį kelioms ar keliolikai dienų iš eilės, kad būtų įvertintas jo pasiekimų ir gebėjimų lygis. Jei šis lygis žemas, rekomenduojama vaiką leisti į priešmokyklinio ugdymo grupę.

Bendrojo išsilavinimo standartuose (1998) teigiama, kad itin daug dėmesio reikėtų skirti socialinės rizikos grupės šeimoms. Šios šeimos neužtikrina vaiko brandumo mokyklai, ypač sveikatos ir socialinės – emocinės raidos srityse, neleidžia jo į darželį, nes negali už jį sumokėti, tinkamai aprengti; arba nenori papildomo rūpinimosi – nuvesti mažylį į darželį ir jį parvesti. Darželiuose būtina įvesti socialinio darbuotojo etatą, kad būtų einama į šeimas, išaiškinami visi penkerių, šešerių metų vaikai ir pasirūpinama, kad jie lankytų priešmokyklinio ugdymo grupes. Priešmokyklinio ugdymo koncepcijoje (2000) nėra pakankamai apibrėžta priešmokyklinio ugdymo vieta švietimo sistemoje, kai tuo tarpu:

- skirtingos socialinės ekonominės sąlygos didina vaiko ugdymo šeimoje galimybių diferenciaciją, kuriai mažinti įstatymais numatyta socialinės paramos šeimai sistema dar tik kuriama;

- didėja šeimos nestabilumas, jos narių užimtumas, mažėja tėvų dėmesys vaikui;
- nesukurta pedagoginės psichologinės paramos šeimai, ugdančiai vaiką namuose, sistema;
- netolygus ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklas: kaimo vietovėse beveik visai nelikę, o didmiesčiuose jie perpildyti, todėl ne visi vaikai turi galimybę lankyti ikimokyklinio ugdymo grupes;
- kinta tautinių bendrijų švietimo poreikiai – siekiama kuo anksčiau mokytis valstybinės kalbos;
- Lietuvoje daugėja imigrantų; jiems turėtų būti sudarytos palankesnės sąlygos integruotis į mūsų švietimo sistemą.

1.2.2. Priėsmokyklinio ugdymo realizavimo formos ir būdai

Prieėsmokyklinio ugdymo realizavimo forma – prieėsmokyklinė grupė. Ji gali būti dviejų modelių:

- kaip institucinio ikimokyklinio ugdymo tąsa – tiems vaikams, kurie iki 6 metų lankė darželį;
- kaip ugdymo šeimoje tąsa – darželio nelankiusiems vaikams (Gudėžinskienė, 2001).

Atsiėvelgiant į sudaromo modelio grupę, pasirenkamas jos poreikius atitinkantis ugdymo turinys ir metodai.

Prieėsmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos apraėsas (2005) susistemina ir sukonkretina beveik deėsimtmetį Lietuvoje vykstančio labai liberalaus ir įvairiapusio reiėskinio – prieėsmokyklinio ugdymo Lietuvoje organizavimą. Organizavimo formą, vietos, ugdymo trukmės ir kt. įvairovę lėmė tuometinė ikimokyklinio ugdymo situacija, šeimų užsakymas, steigėjų galimybės tenkinti tuos užsakymus, Lietuvos švietimo tradicijos ir visuomenės nuostatos dėl maėžo vaiko auginimo.

Prieėsmokyklinis ugdymas Lietuvoje organizuojamas nuo 1995-1996 m.m., tačiau tik 2003 m. jis įteisintas švietimo įstatyme kaip savarankiška švietimo sistemos struktūrinė dalis. 2003-2004 metais buvo parengta visa šio ugdymo tolesnei plėtrai ir jo, kaip sistemos dalies, visuotinumui įgyvendinimui reikalinga teisinė bazė. Ji buvo kuriama, atsiėvelgiant į tuometinę prieėsmokyklinio ugdymo situaciją, specifiėškumą. Būtina atkreipti dėmesį, kad prieėsmokyklinis ugdymas yra tarpinis reiėskiny tarp formaliojo ir neformaliojo švietimo, tarp savarankiėškai pasirenkamo ir privalomojo švietimo. Tai iliustruoja tokie bruoėžai:

- jis yra visuotinis, bet neformalus vaikų švietimas;

- nesuteikia valstybės pripažinto išsilavinimo, bet yra vykdomas pagal Bendrąją priešmokyklinio ugdymo ir ugdymo(si) programą; vaikai dalyvavę šioje programoje turi pasiekti Priešmokyklinio ugdymo standartą (2002);
- finansavimas vykdomas taikant lėšų skyrimo vienam mokiniui principą, bet ugdymo programos įgyvendinimui dalis lėšų skiriama iš steigėjo biudžeto;

Priešmokyklinės grupės gali veikti valstybinėse, savivaldybių, nevalstybinėse, t.y. visuomeninių organizacijų, konfesinių (religinių bendruomenių) švietimo bei kultūros įstaigose. Taip pat gali veikti ikimokyklinėse įstaigose, darželiuose-mokyklose, pradinėse, pagrindinėse, vidurinėse mokyklose (Marcelionienė, 1998). Jeigu ikimokyklinėse įstaigose ar mokyklose trūksta patalpų, sąlygos blogos, priešmokyklinės grupės ar klasės gali būti įkurdintos kitose kultūros įstaigose (bibliotekose, kultūros namuose) ir privačiuose namuose. Toks ugdymas gali vykti ir šeimoje, jeigu ji garantuoja kokybišką vaiko pasirengimą mokyklai. Tokioms šeimoms valstybė užtikrina metodinę pagalbą.

Priešmokyklinių grupių ir klasių programoje (1999) teigiama, kad ugdymo sąlygos turi atitikti reikalavimus, keliamus ikimokyklinių įstaigų grupėms arba mokyklų pirmosioms klasėms. Svarbu, kad būtų sudarytos geros ir saugios ugdymo sąlygos, tinkamos vaikų veiklai ir poilsiui. Vaikams turi būti sudaromos tinkamos sąlygos veiklai ir poilsiui, maitinimui, laisvalaikio žaidimams, sportui, išvykoms. Toliau gyvenantys kaimo ir mažesnių miestelių vaikai turi būti pavežami.

Jei priešmokyklinės klasės steigiamos ar organizuojamos didelėse pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose, būtina laikytis šių nuostatų:

- parinkti jaukią, ramią, nuo vyresnių mokinių aktyvaus judėjimo apsaugotą vietą ir sudaryti galimybes turėti šio amžiaus tarpsnio vaikams tinkamą gyvenimo ritmą;
- sukurti geranorišką globos atmosferą, kad vyresnieji neskriaustų mažųjų, priešingai – jiems padėtų, talkintų pedagogams, pagamintų žaislų ar kitų priemonių.

Jei priešmokyklinės grupės ar klasės steigiamos ne prie švietimo institucijų, būtina:

- sukurti tinkamą mikroklimatą ir ugdančią aplinką;
- laikytis ikimokyklinio ir pradinio ugdymo pertvarkos dokumentuose įvardytų nuostatų, principų, metodų.

Darželyje, mokykloje turi būti steigiamas konsultacinis priešmokyklinis ugdymo centras vaikams ir jų tėvams, kurie patys rengia vaiką mokyklai.

Ugdymo procesas vyksta konkrečiomis sąlygomis. Jos turi optimaliai atitikti vaikų prigimtį ir jų fizinių bei dvasinių galių vystymosi dėsningumus. Būtina įsisąmoninti, kad ne vaikas turi prisitaikyti prie ugdymo įstaigų, o atvirkščiai, tų įstaigų veiklos organizavimo principai turi atitikti

ugdytinių vystymosi ypatumus. Kuriant palankias ugdymo sąlygas, būtina prisiminti, kad ugdymo tikslas – ne tik vaiko rengimas ateičiai, bet ir pilnaverčio dabartinio gyvenimo užtikrinimas. Dažnai ugdymas būna neefektyvus todėl, kad pernelyg akcentuojamos tolimos ateities perspektyvos. Psichologine prasme ugdymą galima apibūdinti kaip naujų motyvacinių darinių formavimą, t. y. skatinimą domėtis tuo, kas anksčiau nedomino. Nauji motyvai formuojami ne apeliuojant į ateitį, o kuriant teigiamą emocinį santykį su dabartimi, dabartine veikla, įtraukiant vaikus į bendrą veiklą (Vaiko asmenybės ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje, 1997). Pasak E. Marcelionienės (1998), priešmokyklinėje grupėje ar klasėje nesiekiami „paspartiniai“ ar „suglaudinus“ aprėpti visą ketverių metų ikimokyklinio ugdymo turinį. Šioje institucijoje vaikas sutinkamas toks, koks yra, ir išlydimas toks, koks gebėjo tapti per metus – bendraudamas su bendraamžiais, jų šeimomis, su pedagogu, taktiškai ir pagarbiai vedusiu vaiką per pasaulį, kitokį nei jo šeimos.

Viena svarbiausių priemonių siekiant sukurti pilnavertį vaiko gyvenimą *čia ir dabar* yra vaiko savarankiškumo skatinimas, o kartu ir jo atsakomybės didinimas. Didėjant vaiko savarankiškumui ir atsakomybės jausmui jam gali būti suteikta gana didelė autonomija, pasirinkimo teisė. Suteikiant vaikui galimybę rinktis užduotis, veiklos pobūdį, remiamasi prielaida, kad tam tikru etapu vaikas pats žino, ką ir kaip reikia daryti. A. H. Maslow nuomone, mokėjimas rinktis – viena iš esminių save aktualizuojančio žmogaus ypatybių. Vaikas, kuriam leidžiama rinktis tai, ką jis iš tikrųjų norėtų, vėliau pasitiki savo paties poreikiais, troškimais bei impulsais rinkdamasis gyvybiškai svarbius dalykus, esmines vertybes (Vaiko asmenybės ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje, 1997).

1.2.3. Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių charakteristikos

Kadangi priešmokyklinis ugdymas Lietuvoje įgauna vis didesnę visuomenės palaikymą, šiandien, norint patenkinti išaugusį jo poreikį, nepakanka tik priešmokyklinių grupių, kurių veikla organizuojama pagal Bendrojo lavinimo mokyklų bendruosius ugdymo planus, bet būtina ieškoti ir naujų priešmokyklinio ugdymo organizavimo būdų.

Priešmokyklinio ugdymo organizavimo forma – priešmokyklinė grupė. Jos veiklos organizavimo variacijos yra priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliai.

Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių apraše (2003), pateikiami šie modeliai:

1. Grupės veiklos trukmė per dieną – 4 val.

Grupė veikia lopšelyje – darželyje, mokykloje-darželyje ir kt. Veiklos trukmė per dieną – 4 val. Grupėje vykstantį ugdymą reglamentuoja Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi bendroji programa ir grupės ugdymo(si) tikslai (socialinė ir kultūrinė patirtis, jų brandumas ir kt.). Ugdymas grupėje vyksta kaip vientisas procesas, jis neskaidomas į atskiras sritis ir vyksta integruotai.

Pabrėžiamas būtinų priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymas, o ne specifinės žinios ar siauri mokėjimai. Į šią grupę dažniausiai vaikai ateina iš namų, nelankę ikimokyklinės įstaigos.

2. Grupės veiklos trukmė per dieną – 10.30 val.

Pasirinkus šį veiklos organizavimo modelį, ugdymas grupėje vyksta, remiantis tais pačiais principais, kaip ir pirmajame modelyje. Numatant 5-6 metų vaikams tinkamą grupės dienos ritmą, turi būti sudaromos sąlygos vaikų poilsiui ir maitinimui.

Į šią grupę dažniausiai ateina vaikai, lankę ikimokyklinę įstaigą nuo 1,5 – 3 metų.

3. Mišraus amžiaus vaikų grupė.

Šis modelis taikomas, kai įstaigoje yra mažiau nei 10 priešmokyklinio amžiaus vaikų. Šiuo atveju priešmokyklinė grupė jungiama su ikimokyklinio ugdymo grupe. Pasirinkus šį veiklos modelį, ugdymo procesą pedagogas privalo diferencijuoti ir pritaikyti skirtingo amžiaus vaikams.

4. Ne visos darbo savaitės priešmokyklinė grupė.

Toks ugdymo organizavimo modelis siūlomas:

- šeimoms, kurios pačios pajėgios namuose rūpintis vaiko brandinimu mokyklai, tačiau pageidautų trumpalaikės kvalifikuotos pedagogo pagalbos ar vaiko bendravimo su bendraamžiais;
- vietovėse, kuriose nėra mokyklų;
- kai reikiamos kvalifikacijos pedagogas gali tik trumpam laikui atvykti į priešmokyklinę grupę;
- pasiūlius socialiniam darbuotojui, jei bendruomenėje gyvenančios šeimos turi socialinių problemų ar dėl kitų priežasčių negali namuose brandinti vaiko mokyklai ir pan.

Šis ugdymo modelis gali būti organizuojamas darželiuose, mokyklose-darželiuose ar kito tipo bendrojo lavinimo mokyklose, sanatorijose ir kt.

5. Sezoninė priešmokyklinio ugdymo grupė.

Pasirinkus šį modelį, veiklą organizuojama tik vasarą, tik žiemą arba kitu bendruomenės poreikius tenkinančiu laiku (grupės veikla gali būti organizuojama nuo kelių savaičių iki kelių mėnesių).

6. Savaitinė priešmokyklinio ugdymo grupė.

Šis ugdymo organizavimo modelis rekomenduotinas tik tuo atveju, kai dėl objektyvių priežasčių tėvai negali rūpintis vaiko ugdymu (jei vaiką augina vienas iš tėvų ir jo darbas yra pamaininis, vakarinis ar naktinis, jeigu tėvai daug laiko praleidžia komandiruotėse ir pan.).

7. Tautinių mažumų ir užsieniečių, atvykstančių į Lietuvą, vaikų priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliai :

- kitakalbių vaikų ugdymas priešmokyklinėje grupėje;
- tautinių mažumų šeimų vaikų, ketinančių mokytis lietuviškose mokyklose priešmokyklinio ugdymo grupė;
- mišrią priešmokyklinio ugdymo grupę lanko valstybine kalba kalbantys vaikai ir vaikai iš tautinių mažumų;
- tautinių mažumų šeimų vaikų, ketinančių mokytis lietuviškose mokyklose, priešmokyklinio ugdymo grupė;
- ugdymo(si) tautinės mažumos gimtąja kalba priešmokyklinio ugdymo grupė.

8. **Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliai:**

- priešmokyklinio amžiaus vaikai, turintys raidos sutrikimų, ugdomi arčiausiai gyvenamosios vietos esančiose bendrosiose priešmokyklinėse grupėse;
- lokalaus specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo modelis taikomas tose mokyklose, kuriose yra tam tikras vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius;
- kooperuotas specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo modelis taikomas tais atvejais, jei mokykloje nesusidaro reikiamas vaikų su spec. poreikiais skaičius;
- mobilusis specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo modelis taikomas tais atvejais, kai vaikui būtina itin specializuota pagalba.

Apibendrinat galima teigti, kad:

- Priešmokyklinis ugdymas yra nuosekliojo švietimo sistemos pakopa, jungianti ugdymą šeimoje arba ikimokyklinėje įstaigoje ir ugdymą mokykloje. Vaikai ne mokomi, o sistemingai brandinami mokomajai veiklai – aukštesnei ugdymo pakopai.
- Priešmokyklinis ugdymas garantuoja lygias galimybes kokybiškai ugdytis 5-6 metų vaikams, sėkmingai rengtis mokyklai įvairių poreikių vaikams, skirtingai ugdytiems šeimose ar ikimokyklinėje įstaigoje.
- Būtina steigti įvairių modelių priešmokyklinės grupės, tai užtikrintų priešmokyklinio ugdymo visuotinumą.
- Priešmokyklinio ugdymo organizavimo forma – priešmokyklinė grupė. Jos veiklos organizavimo variacijos yra priešmokyklinio ugdymo modeliai.
- Šiuo metu Lietuvoje priešmokyklinis ugdymas organizuojamas pagal 8 modelius, o N mieste taikomi 5 .
- Europos šalių patirtis rodo, kad priešmokyklinis ugdymas yra naudingas tiek šeimai, tiek vaikui, jei sudaromos tinkamos sąlygos jam ugdytis.

2. PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS IR PASIRENGIMAS MOKYKLAI

2.1. Veiksniai, sąlygojantys vaikų kompetencijų raišką priešmokyklinio ugdymo procese

Lietuva žengia į itin sparčios kaitos, kupiną naujų iššūkių amžių. Jis kelia naujus reikalavimus ir asmeniui, ir visuomenei, ir juos ugdančiai švietimo sistemai. Kartu gyvenimas žiniomis grindžiamoje visuomenėje reikalauja atitinkamos asmens kultūros bei pilietinės kompetencijos, naujų įgūdžių ir gebėjimų. Sparti kaita – tai iššūkis kartų santykiams: nebegalima ugdyti vaikų taip, kaip buvo ugdomi jų tėvai. Taigi keičiasi visuomenės požiūris į žinias, žmogui būtinų gebėjimų ir kompetencijų lavinimą (Švietimo gairės 2003-2012 m.).

Brendimas, pasak D. Myers (2000) - „tai genų sumodeliuota tvarkinga biologinio augimo eiga. Brendimas nustato pagrindinę raidos kryptį, o patyrimas ją sutvarko. (Tai ir aplinkos įtaka, ir kiti faktoriai, pvz., smurtas, netektis). Žmogaus raida yra visą gyvenimą trunkantis procesas, kartu su amžiumi mes keičiamės – fiziškai, psichiškai, socialiai.“

Mokyklai brandus – yra tas vaikas, kurio savęs suvokimas (savivoka), savęs vertinimas (savivertė), emocijų, savikontrolės pažinimo ir kiti procesai yra pasiekę šešiamečiui būdingą susiformavimo lygį, o pasiekimai – mokymosi pradžia reikalingą žinių, mokėjimų, gebėjimų apimtį bei kokybę.

Vaiko pasirengimas mokyklai – terminas siejamas su gana siauru turiniu – su vaiko pramokimu pažinti ir parašyti keliolika raidžių, skaičiuoti iki 10, su jo įpratimu ilgesnį laiką sėdėti suole, sekti mokytojo aiškinimą, paklaustam atsakyti ir kt.

Vaiko brandumo mokyklai terminu siekiama pabrėžti kitus dalykus: socialinę vaiko orientaciją ir adaptyvumą (gebėjimą greitai prisitaikyti prie naujos aplinkos ar pakitusių ugdymo sąlygų), pasirengimą būti greta su kitais bendraamžiais, mokėjimą bendrauti, bendradarbiauti, emocinio pasaulio turtingumą ir autonomiškumą, gebėjimą priimti, perdirbti, spontaniškai sieti, apmąstyti gaunamą informaciją bei savikontrolės susiformavimo lygį. Orientuojamasi į vaiko kaip asmens, individo subrendimą naujai ugdymosi pakopai, jo vertybines nuostatas, gebėjimus, elgseną. O. Monkevičienė (1998, p. 9). V. Gražienė (1998) analizuoja, kas lemia vaiko brandumą mokyklai, – pasak mokslininkų, kai kurios teorijos (Freudo, Adlerio) tvirtina, kad pamatiniai asmenybės bruožai formuojasi labai anksti – kūdikystėje, vėliausiai – iki penkių metų. Per likusį gyvenimą tik pamažu „atsiskleidžia“ tas asmenybės potencialas, kuris per tą laiką susiformavo. Nuo asmenybės formavimosi ypatumų ankstyvojoje vaikystėje priklauso ne tik žmogaus charakteris, bet ir santykiai su kitais žmonėmis. Svarbi sąlyga – vaiko bendravimas su bendraamžiais, kuris leidžia realizuoti

savo iniciatyvą. Pasak J. Piaget, kiekvienas vaiko raidos spartos pasiektas lygmuo yra individualus. Kiekviena raidos stadija plėtojasi pamažu. Pernelyg anksti pradėjus vaiką mokyti, galima sulaukti blogesnių rezultatų, negu iš viso nemokant (Gražienė, 1998).

Kaip teigia V.S. Glebuviene (2002) „pasaulyje seniai diskutuojama dėl vaikų brandos pagal amžiaus skirtumą. Mokslo tyrimais įrodyta, jog vaikas vystosi pagal tam tikrus dėsniumus. Vaikų vystymuisi būdinga tam tikra seka, tačiau jų raidos tempai gali labai skirtis, tai yra to paties amžiaus vaikai gali būti išsivystę labai nevienodai. Vienoje srityje vaikas gali būti labiau pažengęs nei kitoje. Konstatuojama, kad nuolat esti tam tikras procentas nesubrendusių mokyti vaikų, parodant biologines, psichologines šio reiškimo priežastis. Pabrėžiama, kad vaikas laiku turi pradėti lankyti mokyklą. Mat, dar 4-ajame dešimtmetyje, teigė psichologė A. Hetcer, jei vaikas mokyklai subrendęs, tai dovanojus jam dar vienerius nerūpestingos vaikystės metus, nebus nieku geru patarnauta. Pasak jos, jam tesuteikiamas tik nuobodus gyvenimas, nes iki 6 metų jis išbandė viską, ką jam davė kūdikystė, o dabarčiai reikia kažko nauja.” Vadinasi, apie vaiko brandumą mokyklai derėtų spręsti ne vien pagal amžių.

Norėdami reikiamai įvertinti vaiko brandumą mokyklai, turime pažinti esamą vaikų vystymosi pakopą ir tą pakopą, kurios link einama. Šią pakopą L. Vygotskis vadina artimiausio vystymosi zona. Tai, ką vaikas sugeba atlikti be kitų pagalbos, be parodymo ir patarimų, rodo kokioje jis pakopoje yra.

Yra nemažai vaiko rengimo mokyklai sunkumų. Tą pabrėžia daugumas tyrėjų. V.S. Glebuviene (2002) akcentuoja, kad blogesnį ar geresnį vaikų pasirengimą mokyklai gali lemti jų patyrimo skirtumai, atsiradę dėl nevienodų šeimos aplinkybių (finansiniai ištekliai, veiklumas, vaikui skiriamas laikas, emocinis šeimos klimatas, energija). Gali lemti vaikų raidos ir ugdymo bei ugdymosi sąlygų įvairovę, individualūs vaikų skirtumai, ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo programos, būdai ir metodai, vaikų elgesio valdymo technologijos. Gali turėti įtakos net ikimokyklinio ugdymo specialistų rengimo programos, nes pasirengimas mokyklai - nėra tapatu mokymuisi mokykloje. Pasirengimas – ne atskirų gebėjimų tobulinimas ar mokėjimų (pvz., raidelių rašymo, skaitymo ir kt.) treniravimas. Pasirengimas, pasak V.S. Glebuviene (2002) – tai:

- vaiko lūkesčių raiška kiekvienoje veiklos situacijoje,
- tai vaiko sėkmės užtikrinimas,
- tai pasaulio pažinimas eksperimentuojant,
- kultūros perėmimas bendraujant,
- sensorinės patirties kaupimas kuriant.

Vaiko rengimąsi mokyklai, brandumą jai, turi garantuoti visas ikimokyklinio ugdymo procesas. Labai svarbu pedagogų, ugdančių vaiką, nuostatos, suvokiami prioritetai, ugdymo proceso samprata.

„Siekiant kokybiško priešmokyklinio ugdymo plėtotės, labai svarbu, kad būtų teigiama tėvų nuostata tenkinti mažo vaiko reikmes, pripažįstamos jo teisės į kokybišką ugdymą. Visuotinis priešmokyklinis ugdymas, viena vertus, padeda šeimai ugdyti vaiką iki mokyklos, kita vertus, didina tėvų atsakomybę, įpareigoja kuo anksčiau domėtis vaiko ugdymosi poreikiais, laiku išleisti brandų vaiką į pirmą klasę. Todėl būtina stiprinti tėvų poziciją vaiką vertinti netik kaip asmeninį daiktą, bet vertybę, kuriai bendromis pastangomis turime kurti sąlygas padėti išsiskleisti“ (Šeibokienė, 2002, p. 42).

Svarbu pažinti kiekvieną vaiką, jo šeimą ir prognozuoti tolesnę jo raidą. Kaip teigia O. Monkevičienė (2002), natūraliausias vaiko pažinimo būdas - jo elgesio ir veiklos stebėjimas. Gyvendamas grupėje vaikas savo elgesiu „pasakoja“ apie save.

Stebint vaikus reikia atkreipti dėmesį ir į tai, kokie vaikų savivertės, elgesio bruožai trukdo jiems bendradarbiauti su bendraamžiais. Jeigu vaikas save teigiamai vertina, paprastai jo nuotaika būna gera, jis elgiasi ramiai, yra pakankamai aktyvus, smalsus, įsitraukęs į darbą, noriai dalyvauja pokalbiuose ar diskusijose. Jo santykiai su bendraamžiais būna pagarbūs ir draugiški, jis pasitiki kitais vaikais, pasiryžęs jiems nuoširdžiai padėti, nedemonstruodamas savo pranašumo, nežemindamas kitų. Neigiamai save vertinantis – jaučiasi menkavertis, nereikšmingas, toks vaikas kartu yra labai pažeidžiamas, todėl daro viską, kad apsigintų nuo skausmingų išgyvenimų, atsiriboją nuo kitų žmonių, kaip nuo savo negandų šaltinio. Psichologų teigimu, kad vadinamieji problematiški arba „sunkūs“ vaikai – tai tie, kurie save neigiamai vertina. Jie siekia įsitvirtinti, išsikovoti vietą tarp kitų labai įvairiais, dažnai netoleruojamais būdais. Tokių vaikų bendras bruožas – nepasitikėjimas savimi, skausmingas abejojimas savo verte. Būdami lengvai pažeidžiami ir didžiąją laiko dalį susirūpinę savo padėtimi tarp kitų vaikų, neigiamai save vertinantys vaikai sunkiai susikaupia mokykloje per pamokas, todėl jie dažnai mokosi blogiau negu galėtų. Pedagogai, padėdami šiems vaikams pajusti savo vertę, pasitikėti savimi, paskatins mokytis, bendrauti su kitais vaikais, džiaugtis gyvenimu.

Labai svarbu tinkamai įvertinti vaiko brandumą mokyklai, remiantis vaiko brandumo mokyklai rodikliais, nes, kaip teigia O. Monkevičienė (1998, p.10), „Vaiko brandumo mokyklai rodiklių ir įvairių vertinimo metodikų taikymas turėtų būti labai atsargus ir subtilus“. Pasak L. Jankauskienės (2002, p.52), „svarbu, kad vaiko pažanga, jo branda būtų aptariama su tėvais ir formalioje ir neformalioje aplinkoje, kad būtų laikomasi informacijos apie vaiką konfidencialumo, kad aplinka grupėje, santykiai su tėvais demonstruotų pagarbą, toleranciją, pritarimą visoms skirtumų formoms, tarp kultūros, socialinio ekonominio statuso, šeimos sudėties, specialiųjų poreikių, amžiaus, kalbos, religijos ir kt.“

Lietuvai tapus Europos sąjungos nare, domimės kaip yra kitose šalyse. Mokyklinis brandos amžius pasaulyje labai įvairus – nuo 5 –erių iki 7 – erių metų. ES valstybėse per 90 proc. šešerių

metų vaikai jau mokosi; į parengiamąsias mokyklas ar organizuotas žaidimų grupes su akademiškumo elementais priimami 3-4 metų vaikai (Glebuviene, 2002, p. 28). Skandinavijoje vadovaujamosi mokymosi visą gyvenimą nuostata. Manoma, kad kiekvienas žmogus įvairiems dalykams bręsta skirtingu tempu ir laiku, todėl vaiko žinių stengiamasi nesieti su amžiumi.

Danijoje vaikai tradiciškai pradeda eiti į mokyklą septynerių. Dauguma šešiamėčių lanko priešmokyklinio rengimo grupes darželiuose arba parengiamąsias klases mokyklose. Prieš mokyklą vaikų paprastai niekas netikrina, tik išimtiniais atvejais, jei manoma, kad tai reikalinga. Kada vaikui pradėti eiti į mokyklą, pasikalbėję su juo pačiu ir darželio auklėtojais, sprendžia tėvai, tačiau, esant reikalui, galima pasitarti su mokyklėlės mokytojais ar mokyklos psichologais. Vertindami vaiko pasirengimą mokyklai, danai dažniausiai mini kalbos, jutimų, jausmų ir proto brandą, o šiuolaikinis mokslas dar pabrėžia aktyvų, asmenišką pasaulio pažinimą, leidžiantį optimaliai plėtoti vaiko galias ir gebėjimus. Nors ir neprivaloma, beveik visi Danijos vaikai lanko mokyklėles. Čia jie pamažu pripranta prie mokyklos aplinkos ir mokymosi. Mokyklėlėje tebesiremiama vaikų darželio žaidimų ir skatinamosios veiklos pedagogika, bet kartas nuo karto organizuojama užsiėmimų skiriamų mokymui.

Suomijoje šešerių sulaukęs vaikas, net jei lieka tame pačiame darželyje, tampa „priešmokyklinuku“ ir lanko užsiėmimus. Mokyklą lanko nuo septynerių.

Švedijoje, atsiradus prarajai tarp ugdymo ir mokymo, siekiama suartinti dvi grandis – darželio pedagogus ir mokyklos mokytojus, kad šie įsiklausytų vieni kitų minčių, dalintųsi patirtimi. Prieš dvejus metus Švedijoje sukurta bendra auklėtojų ir mokytojų mokymo sistema.

Švedijoje, Danijoje, Suomijoje ir Norvegijoje darželių ir mokyklų priešmokyklinio ugdymo sistemoje žaidimas ir mokymas sudaro vienovę.

Prancūzijoje labai svarbi yra „motinos mokykla“, ypatinga tuo, kad joje nėra dalykinio ir sistemingo mokymo. Ji neturi programų, kokios yra pradinėje mokykloje. Čia mokytojas organizuoja savo veiklą, grupuodamas ją į dideles sritis, kur yra lavinami visi vaiko gabumai, formuojami pirmieji įgūdžiai. Visapusiškam vaiko vystymuisi ir pasirengimui mokytis pradinėje mokykloje visos veiklos rūšys čia yra vienodai svarbios.

Pasak O. Monkevičienės (1998) „daugumoje Europos šalių šešeri metai yra mokymosi pradžia. Šių valstybių patirtis rodo, kad šešerių metų vaikas gali mokytis, kai jam sudaromos tinkamos sąlygos: atsisakoma akademinų metodų, taikomi aktyvaus ugdymo būdai, vaikai gali būti judrūs, paisoma jų poreikių, interesų ir atsižvelgiama į individualias galimybes“.

Šiuo metu Lietuvoje, kaip ir Europoje, keičiasi šeimos gyvenimas. Vis mažiau gimsta vaikų, daugėja vienišų motinų ir šeimų, kuriose auga vienas vaikas, daugėja socialinę atskirtį patiriančių šeimų. Svarbesnis tampa ir įvairių institucijų socialinis vaidmuo. Analizuojant šiandienos situaciją, akivaizdu ir tai, kad tikintis sėkmės pedagogams, dirbantiems priešmokyklinėse grupėse, ypač

reikalinga jiems padedanti infrastruktūra – sistema institucijų, kurios kartu su pedagogu teiktu vaikams ir šeimai reikalingas paslaugas, tarp jų ir pedagogines, psichologines, socialines ir kt. Pasak L. Jankauskienės (2002), akivaizdi ir paties pedagogo vaidmens kaita, kuri, kintant pasirengimo mokyklai sampratai, iš pedagogo laukia įvairesnės kompetencijos, gebėjimų ir atsakomybės už vaiką ir jo brandą.

Esminė švietimo reformos kryptis orientuota į žmogaus prigimties galių atskleidimą, dorą, laisvo, atsakingo žmogaus ugdymą. Vienas pagrindinių mūsų šalies švietimo sistemos principų – humaniškumas. Jis reiškia kiekvieno asmens vertės pripažinimą ir pagarbą jam, asmens pasirinkimo laisvę ir atsakomybę, humaniškus santykius. Humanistinė pedagogika ir psichologija (Maslow, Rogers ir kt.) teigia, kad viską galima pasiekti, patenkinus esminius vaiko poreikius: jis turi būti gerbiamas, mylimas, psichologiškai saugus, vertinamas kitų, adekvačiai vertinti save. Kai realizuojami šie poreikiai, skleidžiasi ir auga sveikas, harmoningas žmogus, kuris gyvenime vadovaujasi bendrosiomis vertybėmis. A.H.Maslow nurodė, kad švietimas, ugdymas turi būti orientuoti į žmogų, turi jam padėti išreikšti save, tapti geresniu žmogumi (Gailienė, Bulotaitė, Sturlienė, 1996). Vadinasi, ugdydami vaikus pedagogai turi stengtis pirmiausia pamatyti ugdytinio potencialias galimybes, o ne raišos trūkumus. Priešmokyklinio ugdymo pedagogams svarbu iš pat pradžių suderinti šeimos ir pedagogų lūkesčius, išsiaiškinti darbo tikslus ir uždavinius, suvienodinti brandumo mokyklai sampratą, teikti tėvams žinių apie vaikų raidą, konsultuoti juos rūpimais klausimais.

Nuo to, kaip pedagogai ir tėvai suvoks vaiko brandumo mokyklai reikšmę, priklausys vaiko mokymosi mokykloje sėkmė. Pasirengimui mokyklai įvertinti fiziologai, pedagogai ir psichologai siūlo daug būdų. Tam reikalingas kruopštus pasirengimas, pedagogų, tėvų ir specialistų nuoširdus bendradarbiavimas.

2.2. Priešmokyklinio amžiaus vaikų įgytų kompetencijų ir pasirengimo mokyklai sąsajos

Pagal 2003 m. Bendrąją programą ir išsilavinimo standartus, priešmokyklinės grupės pedagogai, siekdami pažinti vaiką, visus metus pagal reikmę jį stebi, taiko kitus pažinimo metodus, išsiaiškindami vaiko savijautą, poreikius, interesus, įvairių gebėjimų lygį, bendravimo ir veiklos ypatumus, namų kultūrinę aplinką, šeimos lūkesčius ir nuostatas į ugdymą.

Bendraudamas su tėvais, priešmokyklinės grupės pedagogas rudenį ir pavasarį vertina vaiko pasiekimus. *Pasiekimų vertinimo mokslo metų pradžioje tikslas* – atsižvelgti į realius vaiko gebėjimus bei patirtį, ir siekiant optimalaus vaiko pasirengimo mokyklai, numatyti vaiko tolesnio ugdymo(si) gaires, sudaryti individualią programą vaikui ar vaikų grupei, koreguoti ugdymo procesą. Pasak O. Monkevičienės (2002), kiekvienas priešmokyklinio ugdymo pedagogas turi

sugebėti pažinti vaiką, įvertinti jo gebėjimų lygį ir ugdymosi poreikius, individualizuoti ugdymą, taikyti skatinamojo, išlyginamojo, terapinio, specialiojo ugdymo būdus:

- *skatinamojo* ugdymo būdai – svarbūs fiziškai pasyviems, neveikliems, prislėgtiems, užslopintiems, savimi nepasitikintiems vaikams. Jie reikalingi dvikalbio ugdymo atveju, padeda vaikams greičiau išmokti valstybinės ar kitos bendravimo grupėje kalbos;
- *išlyginamasis* ugdymas – svarbu vaiko raidos netolygumams švelninti – jei vaikui stinga socialinių įgūdžių, sudaromos platesnės galimybės įvairiai bendravimo ir bendradarbiavimo patirčiai kaupti. Taikomi emocinio sutapatavimo, kito emocinės savijautos ir ją sukėlusių priežasčių aiškinimosi, pavyzdžio, modeliavimo, loginių elgesio pasekmių, problemų sprendimo ir kiti metodai. Jei nepakankama vaiko judesių raida, didinamas fizinis aktyvumas ir panašiai.
- *terapinis* ugdymas – padeda gražinti gerą emocinę ir fizinę vaiko savijautą, skatina pažintinį aktyvumą, sveiką veiklumą. Pedagogai privalėtų išmokti jų kompetencijai skirtų žaidimo, muzikos, dailės terapijos būdų, harmonizuojančių vaiko raidą.
- *Specialiojo* ugdymo būdai – taikomi netinkamam vaiko elgesiui švelninti ar šalinti dar iki mokyklos. Profesionalus specialiojo ugdymo būdų žinojimas ir taikymas būtinas korekciniam darbui priešmokyklinėje grupėje.

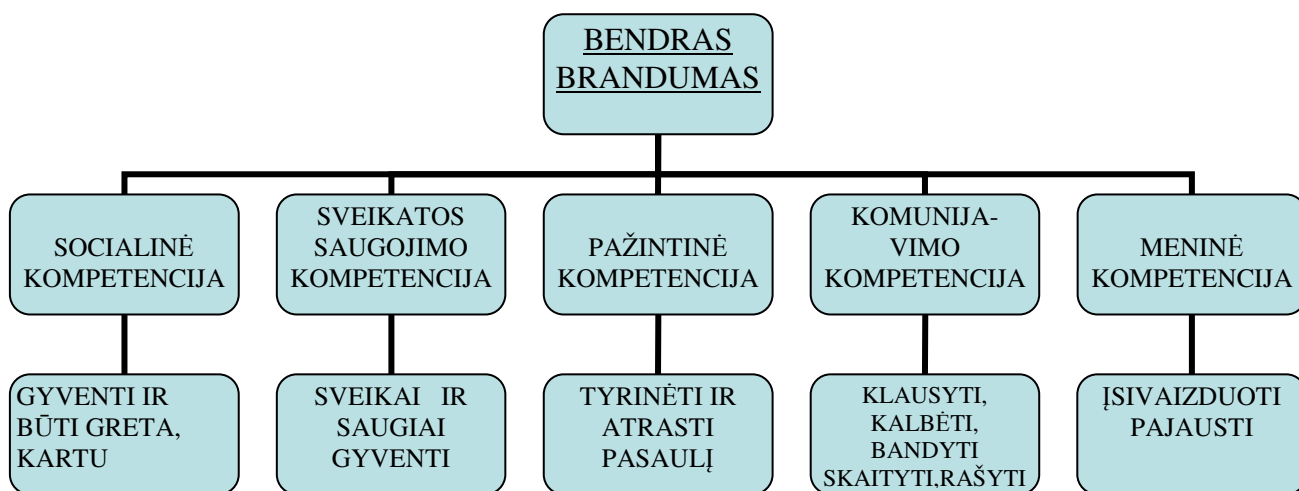
Pasiekimų vertinimo mokslo metų pabaigoje tikslas – nustatyti individualią kiekvieno vaiko pažangą ir informuoti apie tai tėvus bei būsimąjį mokytoją (abejotiniais atvejais rekomenduotinas specialistų vertinimas). Vaiko pasiekimų vertinimui vaiko brandumo mokyklai vertinimo metodika, parengta orientuojantis į „Priešmokyklinio ugdymo(si) standartą“. Priešmokyklinio ugdymo(si) standartas nėra tiesiogiai skirtas brandumui vertinti, tačiau jis yra orientyras, rengiant vaikų brandumo mokyklai metodiką. Todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas pedagogų pasirengimui, vertinant vaiko brandumą mokyklai.

Vertindami vaiko brandumą mokyklai, pedagogai turi ieškoti demokratiškų, tėvams prieinamų bendravimo ir bendradarbiavimo formų. Šeima ir ugdymo institucija dalijasi atsakomybe už vaiko brandumą mokyklai, nemenkindami vaiko ar jo galimybių. Dar sudėtingiau yra su tais vaikais, kurie visiškai nelanko priešmokyklinės grupės. Neaišku, kokiais kriterijais vadovaujasi tėvai, nustatydami vaiko brandumą mokyklai, nes pastarieji ateina tiesiai iš šeimos, nebuvę jokiaje ugdymo institucijoje, nepasitarę su specialistais ir pan. Vieniems atrodo, kad vaikas turi mokėti skaityti, skaičiuoti, kitiems, kad sugebėtų savarankiškai pavalgyti, apsitarnauti, nueiti į mokyklą. Dar kiti, tiesiog susiformavę nuostatą, kad vaikas turi pradėti lankyti mokyklą, sulaukęs septynerių metų, ir

nekreipia dėmesio į tai, koks jo brandumo mokyklai lygis. Kartais trūksta reikiamos kompetencijos ir kai kuriems priešmokyklinio ugdymo pedagogams. Ugdymo kryptingumas, tikslingumas gali būti tikrinamas drauge su tėvais, pedagogais, įstaigos vadovais, vertinant visos priešmokyklinės grupės brandumą mokyklai. Tokio vertinimo tikslas - nustatyti, ar kokybiškai realizuojamas priešmokyklinių grupių ugdymo turinys, ar efektyvūs ugdymo metodai, ar jie neturi trūkumų, įtakokančių vaikų pasirengimą mokyklai. Paaiškėjus, kad nemažai vaikų turi vienodų pasirengimo mokyklai spragų, privalu peržiūrėti ugdymo procesą, metodus ir organizavimą.

Vaikams mokykla – naujas, nepažįstamas pasaulis, nauji santykiai su žmonėmis, kitas gyvenimo ritmas, dienos režimas, kiti reikalavimai. Tėvams sunku suvokti, kad ne mokėjimas skaityti ar rašyti yra lemiamas mokyklinės brandos matas. Mokyklinė branda, pasak D. Čelkienės (2002, p.46), – tai protinis, emocinis ir socialinis vaiko brandumas. Rengimas mokyklai apima visą vaiko asmenybės brandą, o ne keletą specifinių mokėjimų. Dažnai vaiko požiūrį į mokyklą lemia tėvų kalbos apie mokyklą, svarstymai, ką mokytojas, auklėtojas daro gerai ar negerai, vaikui girdint. Kiekvieno vaiko branda yra individuali, sąlygojama įvairių faktorių, todėl ne viską gali padaryti priešmokyklinio ugdymo pedagogai, ugdymo procese turi dalyvauti ir tėvai. Ne visas problemas pavyks išspręsti priešmokykliniame amžiuje, daugelį jų teks spręsti mokykloje, todėl yra labai svarbus darželio ir pradinės mokyklos bendradarbiavimas ir supratimas, kad pedagogo pareiga – sudaryti sąlygas, kurios leistų pasireikšti vaiko savarankiškumui bei iniciatyvai, garantuotų teigiamą savęs vertinimą.

Taigi, vertinant vaikų mokyklinę brandą, reikalinga vieninga metodika, kompetetingi priešmokyklinio ugdymo pedagogai, kurie, pasitelkdami tėvus, kitus specialistus, aiškius metodus, tinkamai įvertins vaiką. Tinkamas vaiko brandumas mokyklai – toks jo fizinis, intelektinis, socialinis bei praktinis subrendimo lygis, kuris sudaro prielaidas sėkmingai ugdytis pagal bendrąją programą pradžios mokykloje bei prisitaikyti prie mokyklos gyvenimo.

1 pav. Vaiko brandumo mokyklai schema (pagal Priešmokyklinio ugdymo(si) standartą, 2003)

Priešmokyklinio ugdymo siekiamybė - padėti vaikui įgyti kasdieniniam gyvenimui ir sėkmingam ugdymuisi mokykloje būtinų kompetencijų. Priešmokyklinio ugdymosi standarte (2003) sąlyginai išskiriamos penkios kompetencijų grupės, kurių pagrindas – jau susidarytų vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų ir įgūdžių patirties visuma.

Socialinė kompetencija - tai vaiko gebėjimas suvokti save ir kitus, savo vietą šeimoje, vaikų grupėje, kai kuriuos socialinius ir kultūros reiškinius, gimtinę, Tėvynę, tai gebėjimas būti kartu su kitais, bendradarbiauti, draugauti, spręsti kasdienes problemas, padėti sau bei kitiems, ugdytis tautinio identiteto jausmą.

Sveikatos saugojimo kompetencija – šešiamečio vaiko suvokimą atitinkanti sveikatos, higienos ir saugumo samprata; nuostata būti judriam veikliam, tinkamo maitinimosi, aprangos, poilsio ir fizinio judėjimo svarbos sveikatai supratimas bei sveikos gyvensenos įgūdžiai.

Komunikavimo kompetencija – tai gebėjimas suvokti kalbos prasmes ir ją vartoti. Atrasti ir pažinti save bei pasaulį, bendrauti ir būti greta su kitais, suvokti žmogaus ir gamtos sukurtą grožį, perimant bendrąsias žmogaus vertybes ir pačiam jas kuriant.

Pažinimo kompetencija – tai vaiko domėjimasis viskuo, kas yra aplink, gebėjimas sutelkti dėmesį, suvokti, įsiminti, samprotauti, spręsti problemas, kritiškai mąstyti.

Meninė kompetencija- tai gebėjimas įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis, tai vaiko atvirumas estetiniams įspūdžiams, jautrumas gamtos, vaiką supančios aplinkos bei meno kūriniių grožiui. Vaiko meninė kompetencija apima šias meninės raiškos ir kultūros pažinimo sritis: dailę, muziką, teatrą, šokį.

Dažnai kyla klausimas, ar būtina prieš mokyklą vaikui lankyti vaikų darželį? Pagal Gučą, labai svarbus yra laipsniškas vaiko perėjimas iš šeimos į mokyklą. Tai yra įmanoma, anot jo, kai vaikas pirmiausia lanko vaikų darželį, vėliau parengiamąją klasę, tada pradžios mokyklą (Gučas, 1935). Dabar tyrimai teigia, kad jei tėvai kompetentingi, jei turi laiko ir noro garantuoti įvairią vaiko patirtį, jei gali sudaryti galimybes ją įgyti, eksperimentuoti, patikrinti ir pasaulio pažinimo srityje, ir bendravimo, ir žaidimo, vaiko brandumas mokyklai neturėtų kelti problemų, nors vaikas ir nelanko vaikų darželio. Tačiau jei tėvams kompetencijos, laiko ar energijos trūksta, jei vaiką supanti aplinka skurdi, vaikui prieš mokyklą darželis reikalingas.

Pozityvus organizuoto ugdymo poveikis yra ženklus. Būtina pažymėti, kad vaikui lankant darželį, yra didesnė galimybė pastebėti ir nustatyti galimus net ir menkiausius vaiko vystymosi sutrikimus, iš anksto prognozuoti, ar vaikas pasieks reikiamą pasirengimo lygį prieš mokyklą, padėti vaikui. Darželis ypač reikalingas vaikams iš socialinės atskirties šeimų, kurioms sunku laiduoti vaiko brandumą, ypač sveikatos ir socialinės emocinės raidos srityse.

2.3. Vaikų mokyklinės brandos vertinimo tyrimų apžvalga

Pasirengimo mokyklai problema - viena iš tų, kurios tyrinėtojų aptarinėjamos dešimtmečiais. Lietuvoje taip pat nemažai diskutuojama vaiko brandumo mokyklai klausimais. Dar ketvirtojo šio amžiaus dešimtmetyje, pasak G. Šeibokienės (2002), pradėta brandinti idėja apie priešmokyklinį ugdymą. Prieškario Lietuvoje šis terminas buvo vartojamas visam instituciniam ikimokykliniam ugdymui įvardyti. 1936 metais paskelbtas Priešmokyklinio švietimo įstatymas, buvo ruošiamasi priešmokyklinį, kaip parengiamąjį etapą pradiniam mokslui, įtraukti į mokyklų sistemą. Tuo laikotarpiu ikimokyklinio ugdymo institucijas lankydavo vaikai nuo penkerių metų. 1939 m. pedagogė O. Norušytė nurodė, kad vienas iš ugdymo darželyje uždavinių yra vaiko rengimas mokyklai.

Priešmokyklinio ugdymo, kaip parengiamųjų mokyklai klasių idėja vėl atsirado 8-ajame ir 9-ajame dešimtmetyje, kai buvo paskelbtas privalomas šešiamėčių mokymas. J. Laužikas, 1977 — 1980 m. organizavęs šešiamėčių vaikų mokyklinės brandos tyrimą, padarė išvadą, kad vaiko brandumą mokyklai gali laiduoti geras jo pažinimas bei ugdymas atsižvelgiant į interesus, individualias ypatybes, veiklos motyvacijos ypatumus. Š. Amonašvilis yra sakęs, „svarbiausia yra šešiamėčius ne išmokyti, o suformuoti mokymosi veiklos įgūdžius“. Atidarytos nulinės klasės, kurios buvo orientuotos į mokymą, o ne į vaiko brandinimą mokyklai ir turėjo reglamentuotą mokomųjų dalykų programą. Jau 1988 m. Brazauskienė analizavo kodėl šešiamėčiams sunku - „mokyklos tikslas ne tik suteikti žinių, bet ir išmokyti mokytis, gyvenime panaudoti gautą informaciją. Intelektinės veiklos trukmė jau ne visada atitinka vaiko, ypač šešiamėčio, nervų sistemos funkcines galimybes.... Nuo protinio darbo pavargę vaikai triukšmauja, didėja jų motorinis aktyvumas, dėmesys krypsta į pašalinius dalykus.”

Vėliau, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, požiūris į ugdymą pakito, todėl šios patirties buvo atsisakyta. Prasidėjus persitvarkymo laikotarpiui ikimokyklinėse įstaigose sumažėjo vaikų ir tik apie 1997 metus, dėl socialinių, ekonominių šalies pokyčių, poreikis ugdyti vaikus ikimokyklinėse ir priešmokyklinėse grupėse išaugo. Tėvai pastebėjo priešmokyklinio ugdymo naudą rengiant vaikus mokyklai. Tačiau atsirado ir kai kurių problemų. Dėl ikimokyklinių įstaigų ir vietų jose stygiaus, ne visi tėvų prašymai, siekiant ugdyti vaikus, buvo patenkinti.

Įvertinus susidariusią situaciją, nuo 1998 metų siekiama plėsti priešmokyklinių grupių tinklą, įteisinant šių grupių steigimą mokyklose. 1998-1999 mokslo metų bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo planuose, patvirtintuose švietimo ir mokslo ministro, atsirado priešmokyklinio ugdymo klasės (grupės) veiklos planas. Plane atkreiptas dėmesys į nuostatą, jog vaikų ugdyme būtų atsisakyta akademiškumo, siekiama taikyti žaidimo metodus, sukurti tinkamą vaikų ugdymui aplinką. Deja, ne visose mokyklose tai pavyko įgyvendinti, nes mokyklos aplinka, pedagogų nuostatos organizuotam rengimui mokyklai, nepakankamai glaudžiai siejamos su

ikimokykliniu ugdymu. Skyrėsi ir tėvų nuomonė apie priešmokyklinukų ugdymą mokykloje. Jie suvokė, kad mokykla geriau parengs vaiką, nes išmokys skaityti, rašyti. Mokykloje dirbantys pedagogai išvelgė ir teigiamų aplinkybių - tai, kad vaikai pripranta prie mokyklos aplinkos, vyresnių draugų, tvarkos (skambučių ir kt.), susipažįsta su mokytojais. Tačiau, anot G. Šeibokienės (2002, p.9.), „labai svarbu, kad visi suprastume, jog priešmokyklinukas - tai dar ne mokyklinio amžiaus vaikas, jam dar tik penkeri, šešeri, todėl ugdymo aplinka, metodai, pedagogo nuostatos turi būti siejamos su ikimokyklinio ugdymo specifika, sudarant optimalias sąlygas natūraliam vaiko brandinimui, o ne organizuotam rengimui mokyklai.“ Dėl šių priežasčių siektina priešmokyklinį ugdymą organizuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Ugdyti šio amžiaus vaikus pirmenybė teiktina ikimokyklinės įstaigos auklėtojais, nes ji labiau orientuota į šio amžiaus tarpsnio vaikų ugdymą nei pradinių klasių mokytoja.

2000 m. patvirtinta Priešmokyklinio ugdymo koncepcija, kurioje nusakomas priešmokyklinio ugdymo tikslas, pagrindinės nuostatos, įgyvendinimo principai, valstybės ir savivaldybių įsipareigojimai, reikalavimai pedagogui ir ugdomajai aplinkai. Koncepcijoje priešmokyklinis ugdymas įteisinamas kaip visuotinis t.y. visiems prieinamas ir juo rūpinasi valstybė.

2001-2002 m. VPU ikimokyklinės pedagogikos katedroje organizuotas vaikų brandumo mokyklai tyrimas. Jame dalyvavo psichologės doc. dr. V. S. Glebuviene, doc. dr. B. Grigaitė, doc. dr. O. Monkevičienė, pedagogės dr. K. Stankevičienė, lekt. A. Tarasonienė bei 14 edukologijos magistrančių. Tyrimu siekta nustatyti Lietuvos vaikų brandumo mokyklai lygį. Šis tyrimas parodė, kad daugumos vaikų bendras brandumo mokyklai lygis geras. Pažymėtinos ir kai kurios problemos:

- a) fizinio brandumo srityje daugiausiai problemų kelia statinė ištvermė,
- b) intelektualinio brandumo - mąstymo bei sakytinės kalbos gebėjimai,
- c) socialinio brandumo - bendravimo gebėjimai ir adaptyvumas.

Štai kas šiame tyrime pabrėžiama apie šešiamečius, jų pasirengimą mokyklai:

- daugumos vaikų ugdymosi motyvacija susiformavusi nuo šešerių metų - jie nori lankyti mokyklą ir yra pasiryžę įveikti visas kliūtis,
- šešių metų vaikų smulkiosios motorikos lygis pakankamas ugdymuisi mokykloje,
- intelektualinė vaikų branda aukštesnė septynmečių nei šešiamečių,
- vaikų lytis ir amžius šeštais - septintais metais beveik neturi įtakos dinamikai ir dinaminės pusiausvyros rodikliams, bet turi įtakos vaiko statikai bei statinei pusiausvyrai,

- intelektualinė vaiko branda aukštesnė septynmečių nei šešiamečių,
- amžius labiausiai susijęs su raidžių pažinimo ir garsinės analizės lygiu - vyresnių vaikų duomenys geresni,
- šešiamečių ir septynmečių savęs vertinimo lygis praktiškai nesiskiria. Socialiniai gebėjimai tolygiai formuojasi nuo šešerių metų, tačiau mažai priklauso nuo amžiaus.
- pradedančių lankyti mokyklą vaikų socialiniai gebėjimai nepakankami. Tik kas trečio vaiko - geri arba labai geri. Kiti turi įvairių problemų. Prastos vaikų su asmeniniu saugumu siejamos žinios,
- tik pusė vaikų turi gerus adaptacijos gebėjimus, laiduojančius sėkmingą prisitaikymą prie ugdymosi mokykloje sąlygų.

Švietimo gairėse 2003-2012 m. akcentuojamas siekimas visiems Lietuvos vaikams užtikrinti lygias mokymosi starto galimybes, per 2003-2005 metus sukuriant visuotinio vienu metų priešmokyklinio ugdymo sistemą. Atsakingų už vaiko teisių apsaugą institucijų sprendimu atskiram vaikui jis gali būti privalomas. Per 2003-2006 metus reikalinga sukurti šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą. Esant kompetentingam požiūriui į vaiko brandumo mokyklai vertinimą galima būtų išvengti keleto problemų:

- padėtų įveikti pastaraisiais metais įsigalėjusią neigiamą tendenciją į mokyklą neleisti net visiškai jai brandžių šešiamečių;
- padėtų individualizuoti, diferencijuoti mokyklos lankymo pradžią (vystymosi problemų turintiems, pedagogiškai apleistiems ir kt. vaikams patartų dar vieneriems metams teiki priešmokyklinio ugdymo programą arba nukreiptų reikalingai specialistų pagalbai);
- atkreiptų didesnę visuomenės dėmesį socialinės rizikos grupių šeimų vaikams, skatintų rūpintis jų brandumu mokyklai, užtikrintų privalomą socialiai apleistų vaikų ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą;
- sumažintų kaimo ir miesto vaikų, šeimų, ugdymo įstaigų socialinius skirtumus.

Lietuvos švietimas grįstinas glaudžiu šeimos, mokyklos ir visuomenės bendradarbiavimu. Mokykla ir ikimokyklinė įstaiga kuriami kaip šeimai ir visuomenei atviri kultūros židiniai.

„Socialinės paramos politikai šiandien keltinas strateginis tikslas - stiprinti šeimą, kartu stiprinant ir vaikų saugumą. Į šį tikslą visų pirma turi būti orientuota socialinės paramos pertvarka. Į šeimą šiandien privalo atsigręžti ir švietimo sistema" (Švietimo gairės 2003-2012).

Šeimos atmosfera nulemia vaiko gyvenimą, saugumo pojūtį, mokymosi sėkmę, elgesį ir kt. asmenybės vystymosi pasekmes. Tėvai, kurie gerbia vieni kitus ir vaikus, kurių namuose vyrauja harmonija, padeda vaikams išsiugdyti tinkamą tarpusavio santykių suvokimą, socialinę brandą. Pedagogai, norėdami pažinti bei suprasti savo ugdytinius, pirmiausiai turi žinoti kaip gyvena jų šeimos. Į mokyklą atėjęs 6-7 metų vaikas jau „atsineša" esminius socialinės brandos pradmenis. Ir pakeisti jų, kad ir kokie jie būtų, mokykla viena, be tėvų pagalbos, palaikymo ir bendradarbiavimo, negali.

A. Lukoševičius, S. Petružienė (2001, p.80) akcentuoja, jog „lemiamą vaidmenį priešmokyklinio amžiaus vaikų gebėjimų formavimuisi turi artimoji aplinka - šeima kaip socialinė mikroaplinka, giminės, draugai, bendraamžiai, kaip artimiausia bendruomenė, regionas ir jo specifika (gyvenimo būdas ir jo ypatumai) kaip vaiko vystymąsi veikianti mezoaplinka." Šeimos įtaka, ypač tėvo ir motinos santykiai itin reikšmingi, tačiau šiuolaikinė šeima patiria daug sunkumų ir pasiekti 5 - 6 metų vaikų socialinės brandos, parengti jų mokyklai dažniausiai nesugeba. Tam reikia šeimos narių ir vaikų įstaigų pedagogų nuoširdaus bendradarbiavimo. A. Lukoševičius ir S. Petružienė (2001, p.80), tyrinėję priešmokyklinio amžiaus vaikų vystymosi ypatumus miesto ir kaimo sąlygomis akcentuoja, jog „miesto, kaimo ir rajono centro vaikų išsivystymas ryškiausiai skiriasi pagal rišlios kalbos, rašymo įgūdžių, meninius gebėjimus, vaizduotę. Todėl priešmokyklinio ugdymo sistemos sudarymas yra svarbus visiems vaikams ypač tai pabrėžtina kalbant apie kaime ir rajono centre gyvenančius vaikus, nes čia šeimos neturi palankių galimybių parengti vaiką mokyklai ir pasiekti optimalų jų socialinės brandos lygį."

Pasak O. Monkevičienės (2002), vaikų ugdymas turėtų būti darnus, tęstinis. Priešmokyklinės grupės pedagogai turėtų išsiaiškinti vaiko ir šeimos lūkesčius bei juos tenkinti, palaikyti vaiko ugdymui palankias šeimos tradicijas ir kiek įmanoma integruoti jas į ugdymo procesą. Reikėtų bandyti keisti tas šeimos nuostatas, kurios neatitinka priešmokyklinio ugdymo sampratos. Viena iš tokių nuostatų yra didelis tėvų noras, kad dar iki mokyklos vaikas pažintų raides, skaitmenis, išmoktų skaityti, skaičiuoti ir net rašyti. Tėvai mano, kad turint šiuos gebėjimus vaikui bus lengviau mokytis pirmoje klasėje. Neretai juos tai skatina daryti ir pradinių klasių pedagogai. Siekdami palengvinti savo darbą su pirmokais pastarieji aiškina, kad mokymo programos yra pakankamai sunkios ir ne visi vaikai spėja įsisavinti, todėl geriau jei būsimieji pirmokai ateis į mokyklą mokėdami skaityti. Kaip teigia O. Monkevičienė (2002, p. 47.), „ankstyvojo vaikų raštingumo tyrimai rodo, kad penkiamečiai gali pažinti visas raides, išmokti skaityti atskirus sakinius ir net ilgus tekstus." Pasaulyje svarstoma, ką atima iš vaiko toks

susiaurintas ugdymas nuo penkerių metų. Aiškinama, jog tai atima galimybę puoselėti įvairių gabumų prielaidas (muzikinių, dailės, plastinės kūno raiškos ir kt.) - taigi siaurina net ateities profesijos pasirinkimo erdvę. Atima galimybę ugdytis kūrybiškumą, nes ikimokyklinis amžius yra spontaniškumo, vaizduotės ir nevaržomų interpretacijų klestėjimo laikas. Be to - atima galimybę mokytis bendravimo ir bendradarbiavimo. To juk negali mokytis sėdėdamas prie stalo ir treniruodamasis skaityti ar rašyti. Todėl labai svarbu, kad pedagogai, neretai norėdami įtikti tėvams, nepradėtų per anksti to mokyti vaikų, o atskleistų tėvams tiesas ir padiskutuotų apie tai, kas svarbiau vaiko ugdymui - juk viskam neužteks laiko ir noro. Pedagogai, pažadėję tėvams išmokyti vaikus skaityti ar rašyti nusižengia, pasak svarbiausiai priešmokyklinio ugdymo nuostatai - neatimti iš vaikų vienerių vaikystės metų, nepaversti jų dar vienais - tryliktaisiais mokykliniais metais. Kaip pažymi A. Juodaitytė (2002) „tėvai, o ir pedagogai kviečia vaiką gana anksti atsisakyti prigimtinių pažintinių įpročių, emocijų raiškos, aplinkos tyrinėjimo metodų ir būdų. Todėl nuvertinamas pats vaikystės tarpsnis, jo bruožai, kaip nepakankamai derantys su formalizuotu, akademinu vaikų mokymu įstaigose, kurio pagrindą sudaro žinios ir mokymasis pagal suaugusiems priimtas taisykles”. V. Gražienė (2002) akcentuoja, jog Švietimo ir mokslo ministerijos aprobuota „Priešmokyklinio ugdymo koncepcija” (2000) skatina pedagogus priešmokyklinio ugdymo pakopą vertinti kaip natūralų vaikystės periodo etapą, neskubinti šešiamečių greičiau tapti mokinukais, o padėti kryptingai jiems rengtis mokyklai. Svarbu, kad priešmokyklinio ugdymo pakopoje, tęsiant geriausias vaikų darželio tradicijas, nebūtų perimta ir kai kurių ikimokyklinio ugdymo neigiamų bruožų. Kaip teigia V. Gražienė (2002, p.118), vertėtų prisiminti:

- 1) vaiko ugdymas iki mokyklos yra visapusiškas - tai ugdymo nuostata,
- 2) numatant priešmokyklinio ugdymo vaikų grupės veiklos gaires, būtina atsižvelgti į tėvų nuomonę. Tėvus galima daug kuo įtikinti, pabrėžiant, kad tai bus naudinga jų vaikui. Bet tam, kad tėvai turėtų nuomonę, reikia suteikti jiems galimybę vertinti, spręsti ir pasirinkti,
- 3) vaiko poreikiai yra svarbiausias veiksnys. Bendriausia prasme visko, kas vyksta priešmokyklinio ugdymo grupėje „užsakovas” yra vaikas, o ne tėvai.

Palaiapsniui keičiantis ankstesnės centralizuotos ikimokyklinės pedagogikos nuostatomis, ugdant vaikus, tėvai tampa partneriais, paisoma jų nuomonės. Ir nors pasak V. Gražienės (2002) tikėtino bendradarbiavimo laikas trumpas, svarbu iš pat pradžių suderinti šeimos ir pedagogų lūkesčius, išsiaiškinti metų darbo tikslus ir uždavinius, suvienodinti brandumo mokyklai sampratą, suteikti tėvams žinių apie vaiko raidą, konsultuoti juos pedagoginiais ir psichologiniais klausimais.

Taigi, galima teigti, kad:

- Priešmokyklinio ugdymo siekiamybė - padėti vaikui pasirengti mokyklai, įgyti jo kasdieniniam gyvenimui būtinų kompetencijų (žinių, gebėjimų, nuostatų) socialinėje, komunikavimo, sveikatos saugojimo, pažinimo ir meninėje srityse.
- Tinkamas vaiko pasirengimas mokyklai – toks jo fizinis, intelektinis, socialinis bei praktinis subrendimo lygis, kuris sudaro prielaidas sėkmingai ugdytis pagal bendrąją programą pradžios mokykloje bei prisitaikyti prie mokyklos gyvenimo.
- Europos šalių patirtis rodo, kad priešmokyklinis ugdymas yra naudingas tiek šeimai, tiek vaikui, jei sudaromos tinkamos sąlygos jam ugdytis.

3. PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ RAIŠKA UGDYMO ORGANIZAVIMO MODELIŲ KONTEKSTE TYRIMO REZULTATAI IR JŲ INTERPRETACIJA

3.1. Tyrimo metodologija ir metodai

Tyrimo metodologija. Priešmokyklinio ugdymo sampratos analizė atlikta vadovaujantis Priešmokyklinio ugdymo koncepcija (2000), Bendrąja priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2002), Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašu (2003), Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašu (2005). Tyrimo metodologija grindžiama *humanistine asmenybės teorija* (Maslow, 1979; Rogers, 1951), teigiant, kad asmenybė nuolat auga ir vystosi, siekdama savirealizacijos. Joje glūdi noras pažinti, tobulinti save, atskleisti savo potencines galias. Taip pat *kognityvine teorija* (Kohlberg, 1984; Piaget, 1965 ir kt.), kuri pabrėžia kiekvieno individo aktyvaus mąstymo reikšmę tolesniems jo veiksams. Turima individo patirtis ir gyvenimo įvykiai yra interpretuojami pagal savitą vidinę sistemą. Mąstydamas vaikas priima savąjį pasaulį, save patį bei atitinkamai kuria naujus elgesio būdus. Todėl objektyvi aplinka elgesiui yra ne taip svarbi, kaip tos aplinkos suvokimas bei jos įvertinimas.

Apklauso tyrimo imties charakteristika. Tyrimo imtis buvo formuojama pagal iš anksto numatytą veiksų logiką, kuri paremta mokslinėje literatūroje pateikiamais tyrimo imties nustatymo pavyzdžiais (Merkys, 1995; Kardelis, 1997).

Valstybinės švietimo strateginės nuostatos parengtos 2003-2012 metams. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija yra atlikusi Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo 2003-2007 apžvalgą, kurioje pateikia informaciją apie šalies švietimą bei kviečia švietimo bendruomenę diskutuoti ir padėti apsispręsti dėl tolesnių švietimo plėtotės krypčių. Imties vienetas – švietimo įstaiga, vykdanči ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą. Imties elementas – priešmokyklinio ugdymo pedagogai, priešmokyklinio amžiaus vaikai ir jų tėvai.

Tyrėjai, metodologai, statistikos specialistai (Merkys, 1995; Kardelis, 2002; Bitinas, 1998) teigia, kad atliekant tyrimą svarbu tinkamai suformuoti tyrimo imtį. Vienas iš svarbiausių tyrimo imties reikalavimų – imtis turi būti reprezentatyvi. Socialinių tyrimų metodologinėje literatūroje (Kardelis, 1997; Charles, 1999) rekomenduojamas minimalus atvejų skaičius - ne mažiau kaip 30. Jeigu būtų tiriamas lopšelis-darželis kaip organizacija, reikėtų atlikti tyrimą 30-yje lopšelių-darželių. Tačiau tiek įstaigų identifikuoti per palyginti trumpą laiką, kuris skirtas šiam tyrimui atlikti, sunkiai įmanoma.

Tyrimo pagrindas – tiesiogiai su priešmokykliniu ugdymu susijusių asmenų, t.y. priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir vaikų, lankančių priešmokyklinės ugdymo grupes tėvelių apklausa raštu. Šiame tyrime buvo apklausti N miesto lopšelių-darželių ir N viešosios įstaigos priešmokyklinio ugdymo pedagogai bei ugdytinių tėveliai. Reprezentatyvios tyrimo imties formavimui buvo taikyta patogi tikslinė priešmokyklinio ugdymo pedagogų atranka. Iš viso – 240 respondentų. Kadangi įstaigos skirtingo dydžio, respondentų skaičius buvo skirtingas. Tokį imties dydį lėmė ir tyrimo specifika – problemos identifikavimas. Išdalinta 240 klausimynų. Grįžo 213 (115 priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir 98 tėvų, kurių vaikai lanko ikimokyklinės įstaigas) užpildyti klausimynai). Apskaičiuoti apklausos kiekybiniai rodikliai – grįžtamumo kvota yra pakankamai aukšta ir siekia 88,8%. Tokią aukštą grįžtamumo kvotą lėmė tiesioginis bendravimas su įstaigomis, sukurta bendradarbiavimo atmosfera.

Apibendrinant pateiktą informaciją apie tyrimo eigą bei duomenų apdorojimą galima daryti tokias išvadas:

1. Tyrimo metu grįžo tinkamai užpildytų 213 anketų - 88,8% visų išdalintų. Apklausoje toks atsakiusių procentas labai didelis, todėl apklausą galima laikyti reprezentatyvia, validžia.

2. Surinktų anketų skaičius leidžia daryti patikimas išvadas apie priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raišką priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių kontekste.

3. Atsakiusių procentas tenkina apklausai keliamus reikalavimus.

Instrumentas. Tyrimo planavimo etape prieš tyrimo instrumento kūrimą buvo analizuojamas Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašas (2003), kuriame pateikiamos rekomendacijos dėl ugdymo organizavimo modelių taikymo. Šias rekomendacijas kiekviena savivaldybė turėtų taikyti lanksčiai, atsižvelgdama į savo regiono ypatumus: gyventojų tankio pasiskirstymą, priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi poreikius, mokyklų išsidėstymą savivaldybės teritorijoje ir kt.

Tyrimo metodu suformuluotam tikslui ir uždaviniams įgyvendinti, hipotezei patvirtinti, įvairioms nuomonėms apibendrinti pasirinktas empirinis metodas – vienkartinis kiekybinis tyrimo metodas – anoniminė apklausa raštu (klausimynas), nes:

1. atsakydamas į klausimus raštu respondentas mažiau iškreipia informaciją;
2. pasiekama didesnis anonimiškumas;
3. respondentas turi pakankamai laiko išnagrinėti įvairius šaltinius, pasikonsultuoti, apmąstyti savo atsakymą (Puškorius, 2004).

Klausimynas padėjo gauti adekvatus ir patikimus rezultatus apie priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raišką skirtinguose ugdymo organizavimo modeliuose ikimokyklinėse įstaigose.

Pateikti du klausimynai: priešmokyklinio ugdymo pedagogams (1 priedas) ir tėvams, kurių vaikai lanko priešmokyklinio ugdymo grupes (2 priedas). Klausimynų struktūrą sudaro įvadinė, demografinė ir pagrindinė dalys. Įvadinėje dalyje apibrėžiama respondentų kategorija, įvardijamas apklausos tikslas, pateikiama pildymo instrukcija, pristaoma, kas atlieka tyrimą, pabrėžiamas tyrimo anonimiškumas.

Po įvadinės dalies pateikiamais klausimais demografiniame bloke išsiaiškinama netiesioginė informacija apie tyrime dalyvavusį asmenį:

- lytis, amžius, darbo stažas, kvalifikacinė kategorija – klausimyne priešmokyklinio ugdymo pedagogui;
- lytis, amžius, išsilavinimas, šeimos tipas – klausimyne tėvams, kurių vaikai lanko ikimokyklinę įstaigą.

Pagrindinė dalis klausimyne priešmokyklinio ugdymo pedagogams suskirstyta į 5 dalis: socialinė kompetencija, sveikatos saugojimo kompetencija, pažinimo kompetencija, komunikavimo kompetencija ir meninė kompetencija. Pagrindinėje dalyje komponuojami tiesiogiai su tyrimo problema susiję 66 teiginiai. Uždaro tipo klausimai formuluojami ir komponuojami taip, kad respondentui sąrašė tereikia pažymėti jau esamus atsakymus.

Pasirinktas šešių variantų atsakymo formatas, laipsniuojant kompetencijų įvertinimo lygį (1 lentelė), įvertinus „nėra pakankamas“, „vidutinis“, „aukštas“, „nemanau, tai daroma pakankamai“, „manau, kad reikia stiprinti“, „itin reikia plėtoti ir stiprinti“.

1 lentelė

Penkių dalių atsakymo formatas klausimyne priešmokyklinio ugdymo pedagogams

TEIGINIAI	Įvertinkite vaiko kompetencijos lygį			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra pakankamas	Vidutinis	Aukštas	Nemanau, tai daroma pakankamai	Manau, kad reikia stiprinti	Itin reikia plėtoti ir stiprinti
SOCIALINĖ KOMPETENCIJA (Gyventi ir būti greta, kartu)						
1.1. Atsiradęs pasitikėjimo savimi ir savo gebėjimais jausmas, savigarba, sėkmės pajauta.	■	■	■	■	■	■

Klausimyne tėvams buvo pateikti pusiau uždaro tipo klausimai, kuriuose paliekama laisvos vietos kitiems galimiems atsakymų variantams, pastaboms, papildymams parašyti (Merkys, 1995). Atsakydami į atvirus klausimus respondantai gali laisvai išreikšti savo nuomonę, mąstyti ar išsakyti problemas, pasiūlyti sprendimo būdus.

Organizuojant priešmokyklinį ugdymą N miesto savivaldybė, atsižvelgdama į bendruomenės poreikius, jau šiandien ieško įvairesnių priešmokyklinio ugdymo modelių. Tačiau kartais

pasigendama aiškesnių nuorodų, kokie organizavimo modeliai taikytini, kaip jais užtikrinti priešmokyklinio ugdymo kokybę ir padėti vaikams sėkmingai pasirengti mokyklai.

Šiuo metu N mieste yra taikomi 5 skirtingi priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliai, kurių įvairovę lemia vieta ir grupių darbo laikas:

- 1 **modelis** – 4 val. (trumpo buvimo grupė);
- 2 **modelis** – 10, 5 val. (bendrojo ugdymo grupė);
- 3 **modelis** – savaitinė grupė;
- 4 **modelis** – mišraus amžiaus vaikų grupė;
- 5 **modelis** – šeštadieninė grupė.

Labai svarbus klausimynų bruožas yra tas, kad daugelis klausimų buvo orientuoti į esamos būklės vertinimą, tačiau buvo ir tokių, kurie skirti poreikiams išsiaiškinti, orientuoti į pokyčių būtinybę, kryptingumą.

Duomenų apdorojimo metodai. Siekiant atskleisti priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raiškos ypatumus ugdymo organizavimo modelių kontekste, anketų gautų atsakymų apdorojimui bei pateikimui lentelėmis, paveikslais buvo taikomi SPSS (Statistical Package for Social Science) 17.0 ir Microsoft Office Excel 2003 programiniai paketai:

1. aprašomoji statistika: kategorijų dažniai ir procentai, vidurkis;
2. nustatyti skirtumams tarp atskirų kompetencijų buvo taikomas **Kruskal-Wallis** vidutinių rangų neparametrinis kriterijus. Rodiklių skirtumai laikyti statistiškai reikšmingais, kai $p \leq 0,05$.

3.2. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų įvertinimo apie vaikų kompetencijų raišką skirtinguose ugdymo organizavimo modeliuose tyrimo rezultatai ir jų interpretacija

Tyrimas orientuotas į priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų lygių nustatymą, remiantis priešmokyklinio ugdymo pedagogų subjektyvia nuomone, ir į įvardintų kompetencijų raišką, įtakojančią tolesnę vaiko raidą mokykloje.

Socialinė kompetencija (gyventi ir būti greta, kartu). Socialinė kompetencija priešmokyklinio amžiaus vaikams yra ypatinga ir svarbi vaiko socializacijai, nukreipiančiai vaiko mąstymą į visuminį socializacijos pasaulį. Tyrime aptarsime turimą socialinę priešmokyklinio amžiaus vaikų socialinę kompetenciją, išskirdami gebėjimus šiais įvertinimo lygiais: **nėra pakankamas** – nėra gebėjimo, **vidutinis** – gebėjimas formuojasi, **aukštas** – jau susiformavęs gebėjimas.

Atlikus priešmokyklinio ugdymo sampratos analizę, vadovaujantis Priešmokyklinio ugdymo(si) standartu (2003), išskirti šie socialinės kompetencijos aspektai:

- vaiko savęs vertinimo,
- bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais,
- prisitaikymą prie pasikeitusios socialinės aplinkos.

Priešmokyklinio amžiaus vaikai paskutiniaisiais metais ikimokyklinėje įstaigoje pradeda suprasti, kas jis, kokių turi išskirtinių savybių ar bruožų, atpažįsta emocines būsenas savo ir kitų, nusako patiriamus jausmus (Malinauskienė, 2006).

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų atskiri įvertinamai vaikų savęs vertinimo aspektu atskleidžia (žr. 2 lentelę), jog dauguma vaikų (47,0%) geba šeimoje ar bendraamžių grupėje elgtis savarankiškai, kai supranta, kas yra gerai, o kas blogai, derina veiksmus, bendradarbiauja, o 46,1% vaikų šie gebėjimai formuojasi.

2 lentelė

Vaiko savęs vertinimas (priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris)

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis					
	Nėra pakankamas		Vidutinis		Aukštas	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Atsiradęs pasitikėjimo savimi ir savo gebėjimais jausmas, savigarba, sėkmės pajauta.	23	20,0	46	40,0	46	40,0
Gebėjimas šeimoje ar bendraamžių grupėje elgtis savarankiškai, kai suprantama, kas yra gerai, o kas blogai, derinti veiksmus, bendradarbiauti.	8	7,0	53	46,1	54	47,0
Gebėjimas susivaldyti įprastose, nedidelės įtampos situacijose.	27	23,5	39	33,9	49	42,6
Gebėjimas riboti kai kuriuos savo norus ir įgyvendinti.	21	18,3	42	36,5	52	45,2

40,0% vaikų pasitiki savimi ir savo gebėjimais, kas turės teigiamos įtakos tolesnei vaiko raidai. Lygiai tiek pat (40,0%) šie gebėjimai yra vidutiniame lygmenyje. Tačiau 20,0% priešmokyklinio amžiaus vaikų šio gebėjimo (pedagogo požiūriu) neturi.

Sunkiau priešmokyklinio amžiaus vaikams, pedagogų įvertinimu, yra susivaldyti įprastose, nedidelės įtampos situacijose (23,5%), riboti kai kuriuos savo norus ir įgyvendinti (18,3%).

Apibendrinant, galima teigti, kad didžioji dauguma, lankydami ikimokyklinę įstaigą skirtinguose priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliuose, įgauna teigiamus socialinius gebėjimus ir emocinės patirties. Tikėtina, kad priešmokyklinio amžiaus vaikų gebėjimai padės ne tik save geriau pažinti, bet ir atskleis norą mokytis.

Patraukliausia ir pagrindinė priešmokyklinio amžiaus vaikų veikla yra žaidimai. Per žaidimą vaikai mokosi pažinti vieni kitus, suprasti kitų nuotaiką, jausmus, teikti pagalbą.

Tyrimo dalis apie vaikų bendravimą su bendraamžiais ir suaugusiais (žr. 3 lentelę) parodė, kad gebėjimu pasitikėti artimaisiais ir draugais pasižymi 45,2% vaikų, 48,7% vaikų domisi kitais ir supranta juos. Priešmokyklinio ugdymo pedagogai įvertino, kad dar formuojasi gebėjimas nujauti, kada kitam reikia pagalbos 53,9% vaikų ir 60,9% kitokios išvaizdos, neįprasto elgesio, kitaip mąstančio ir žaidžiančio bendraamžio toleravimo gebėjimai.

3 lentelė

**Vaiko bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais ypatybės
(priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris)**

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis					
	Nėra pakankamas		Vidutinis		Aukštas	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Pasitikėjimas artimaisiais ir draugais.	12	10,4	51	44,3	52	45,2
Pasitikėjimas pedagogais.	4	3,5	57	49,6	54	47,0
Domėjimasis kitais ir gebėjimas juos suprasti.	10	8,7	49	42,6	56	48,7
Gebėjimas suvokti jų mimiką, gestus, nujauti kito emocinę būseną.	12	10,4	47	40,9	56	48,7
Gebėjimas nujauti, kada kitam reikia pagalbos.	-	-	62	53,9	53	46,1
Noras ir mėginimas padėti, kitokios išvaizdos, neįprasto elgesio, kitaip mąstančio bendraamžio toleravimas.	17	14,8	70	60,9	28	24,3

Labai svarbus socialiniu požiūriu veiksnys yra pasitikėjimas pedagogais. Tyrimas parodė, kad 49,6% vaikų pasižymi besiformuojančiu gebėjimu pasitikėti pedagogais, pasitiki pedagogais – 47,0%.

Apibendrinant, priešmokyklinio ugdymo pedagogo įvertinimą vaiko bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais aspektu, galime teigti, kad didžioji dauguma vaikų jau turi susiformavusius bei besiformuojančius gebėjimus bendravime su suaugusiais ir bendraamžiais aspektu.

Svarbus aspektas vaiko gebėjimas prisitaikyti prie pasikeitusios socialinės aplinkos – adaptyvumas. Priešmokyklinio amžiaus vaikams labai svarbu sugebėti prisitaikyti naujoje aplinkoje, kadangi tai gali sąlygoti gerą vaiko savijautą, aktyvumą, savirealizaciją.

Priešmokyklinio amžiaus vaikams labai svarbu sugebėti prisitaikyti naujoje aplinkoje, kadangi tai gali sąlygoti gerą vaiko savijautą, aktyvumą, savirealizaciją. Išanalizavus duomenis, galime teigti, kad vaikų adaptyvumas dar formavimosi stadijoje (žr. 4 lentelę). Laisvai jaustis, orientuotis, prisitaikyti ir lanksčiai elgtis įvairiose aplinkose, priešmokyklinio ugdymo pedagogo vertinimu, pasižymėjo 43,5% vaikų. Tačiau susigyvenimo su socialine aplinka ir gamta jausmas 51,3 % vaikų dar formuojasi.

Vaiko prisitaikymo prie socialinės aplinkos vertinimas (priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris)

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis					
	Nėra pakankamas		Vidutinis		Aukštas	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Susigyvenimo su socialine aplinka ir gamta jausmas intuityviai suvokiant gamtos, žmogaus, jo veiklos ryšį.	12	10,4	59	51,3	44	38,3
Noras saugoti gamtą, tvarkyti aplinką.	17	14,8	50	43,5	48	41,7
Gebėjimas orientuotis, prisitaikyti ir lanksčiai elgtis įvairioje socialinėje aplinkoje ar situacijose (namie, grupėje, svečiuose, šventėje ir kt.).	8	7,0	57	49,6	50	43,5

Tyrimu bandyta nustatyti socialinės kompetencijos raišką, kryptingumą ir plėtros galimybes. Remiantis priešmokyklinio ugdymo pedagogo patirtimi buvo atskleisti socialinės kompetencijos realizavimo ir poreikio stiprinimui aspektai (žr. 2 paveikslą).

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis, vertintas pedagogo			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra Pakankamas 1	Vidutinis 2	Aukštas 3	Tai daroma pakankamai 1	Reikia stiprinti 2	Itin reikia plėtoti ir stiprinti 3
SOCIALINĖ KOMPETENCIJA (Gyventi ir būti greta, kartu)						
Atsiradęs pasitikėjimo savimi ir savo gebėjimais jausmas, savigarba, sėkmės pajauta.		2,2		1,6		
Pasitikėjimas artimaisiais ir draugais.		2,3		1,5		
Pasitikėjimas pedagogais.		2,4		1,6		
Savijautos, svarbiausių poreikių, kai kurių elgesio būdų, gebėjimų bei pasiekimų suvokimas ir išreiškimas kitiems suprantamais būdais.		2,2		1,5		
Domėjimasis kitais ir gebėjimas juos suprasti.		2,4		1,6		
Gebėjimas suvokti jų mimiką, gestus, emocinį intonacijų atspalvį, nujausti kito emocinę būseną.		2,3		1,4		
Gebėjimas šeimoje ar bendraamžių grupėje elgtis savarankiškai, kai suprantama, kas yra gerai, o kas blogai, derinti veiksmus, bendradarbiauti.		2,4		1,6		
Gebėjimas susivaldyti įprastose, nedidelės įtampos situacijose.		2,1		1,7		
Gebėjimas riboti kai kuriuos savo norus ir įgeidžius.		2,2		1,6		

2 pav. Priešmokyklinio amžiaus vaiko socialinės kompetencijos vertinimo ir poreikio plėtoti pasiskirstymas (pedagogo nuomone) (M)

Detaliau analizuojant esamą priešmokyklinio amžiaus vaikų socialinę kompetenciją ir poreikio stiprinti ar plėtoti poreikį, priešmokyklinio ugdymo pedagogai mano, kad daugumą įgūdžių, gebėjimų yra tinkamai realizuojami. Pedagogai pastebi, kad stipriausia vertinimo pusė yra domėjimasis kitais ir gebėjimas suprasti juos, savarankiškumas, pasitikėjimas pedagogais, atjautos pajautimas. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomone, reikėtų plėtoti vaikų pasitikėjimą savimi, savigarbą, gebėjimą susivaldyti įvairiose socialinėse aplinkose, toleranciją kitaip mąstančiam bendraamžiui.

Siekiant patikrinti priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių įtaką vaiko kompetencijų raiškai buvo taikytas neparametrinis Kruskal-Wallis testas, $p \leq 0,05$.

5 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogo vertinimas vaiko savęs vertinimo aspektu skirtinguose ugdymo organizavimo modeliuose (N=115)

Teiginys	Modeliai	Tiriamųjų skaičius (N)	Vidutinis rangas	P*
Atsiradęs pasitikėjimo savimi ir savo gebėjimais jausmas, savigarba, sėkmės pajauta.	4 val. grupė	14	79,36	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	76,12	
	Savaitinė grupė	23	60,50	
	Mišri grupė	27	32,44	
	Šeštadieninė grupė	18	43,31	
Savijautos, svarbiausių poreikių, kai kurių elgesio būdų, gebėjimų bei pasiekimų suvokimas ir išreiškimas kitiems suprantamais būdais.	4 val. grupė	14	57,00	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	80,18	
	Savaitinė grupė	23	60,07	
	Mišri grupė	27	36,59	
	Šeštadieninė grupė	18	47,58	
Gebėjimas šeimoje ar bendraamžių grupėje elgtis savarankiškai, kai suprantama, kas yra gerai, o kas blogai, derinti veiksmus, bendradarbiauti.	4 val. grupė	14	69,39	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	73,91	
	Savaitinė grupė	23	61,59	
	Mišri grupė	27	46,33	
	Šeštadieninė grupė	18	32,89	
Gebėjimas susivaldyti įprastose, nedidelės įtampos situacijose.	4 val. grupė	14	78,43	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	76,67	
	Savaitinė grupė	23	55,13	
	Mišri grupė	27	35,19	
	Šeštadieninė grupė	18	45,78	
Gebėjimas riboti kai kuriuos savo norus ir įgeidžius.	4 val. grupė	14	76,07	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	74,30	
	Savaitinė grupė	23	52,00	
	Mišri grupė	27	47,09	
	Šeštadieninė grupė	18	38,08	

Statistiškai reikšmingai pagal priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelį skiriasi visi vaiko socialinės kompetencijos savęs vertinimo aspektu teiginiai (žr. 5 lentelę). Statistiškai reikšmingai skiriasi savijautos, svarbiausių poreikių, kai kurių elgesio būdų, gebėjimų bei pasiekimų suvokimas ir išreiškimas kitiems suprantamais būdais antrajame (10,5 val. grupė) ir ketvirtajame (mišraus amžiaus vaikų grupė) modeliuose ($p=0,000$). Pasitikėjimo savimi ir savo gebėjimais jausmas, savigarba, sėkmės pajauta labiausiai skiriasi pirmajame (4 val. grupėje) ir

ketvirtajame (mišraus amžiaus vaikų grupė) modeliuose ($p=0,000$). Gebėjimas šeimoje ar bendraamžių grupėje elgtis savarankiškai, kai suprantama, kas yra gerai, o kas blogai, derinti veiksmus, bendradarbiauti reikšmingai išsiskiria pirmajame (4 val. grupėje) ir ketvirtajame (mišraus amžiaus vaikų grupė) modeliuose ($p=0,000$).

6 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogo vertinimas bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais aspektu skirtinguose ugdymo organizavimo modeliuose (N=115)

Teiginys	Modeliai	Tiriamųjų skaičius (N)	Vidutinis rangas	P*
Pasitikėjimas artimaisiais ir draugais.	4 val. grupė	14	76,21	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	81,70	
	Savaitinė grupė	23	64,87	
	Mišri grupė	27	25,17	
	Šeštadieninė grupė	18	40,86	
Pasitikėjimas pedagogais.	4 val. grupė	14	60,75	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	81,77	
	Savaitinė grupė	23	63,04	
	Mišri grupė	27	41,22	
	Šeštadieninė grupė	18	31,00	

Aukščiau pateikta 6 lentelė iliustruoja priešmokyklinio amžiaus vaikų pasitikėjimą pedagogais ir artimaisiais bei draugais. Statistiškai reikšmingai išsiskiria antrojo (10,5 val. grupė) ir ketvirtojo (mišraus amžiaus grupė) modeliai. Galima daryti prielaidą, kad praleisdami daugiau laiko ikimokyklinėje įstaigoje tiek pedagogai, tiek vaikai pajunta gilesnį tarpusio ryšį, supratimą, įvertinant ir tai, kad emocinis ryšis plėtojamas per įvairią ugdomąją veiklą.

Apibendrinant galima teigti, kad priešmokyklinio amžiaus vaikų bendravimo sėkmę lemia nuostatos – domėjimasis kitais, nusiteikimas laikytis susitarimų ir kt. Supratingumas – žinios apie save ir kitus, atsiradusios asmeninės patirties pagrindu. Sėkmę garantuoja geri socialiniai gebėjimai – užmegzti ryšį, susidraugauti, spręsti nesutarimus. Aukštai socialinės kompetencijos vaikų gebėjimai pedagogų nuomone yra vertinami pirmojo modelio (4 val. per dieną) ir antrojo modelio (10,5 val. per dieną). Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad vaikai lankantys šių ugdymo organizavimo modelių grupes turi gerus gebėjimus suvokti save ir kitus, savo vietą grupėje, bendrauti ir bendradarbiauti, gerai jaustis.

Trečiajame modelyje (savaitinė grupė), ketvirtajame modelyje (mišraus amžiaus grupė), penktajame modelyje (šeštadieninė grupė) udgomi priešmokyklinio amžiaus vaikai neturi gerai susiformavusių įgūdžių, jiems sunkiau sekasi bendrauti tiek su suaugusiais, tiek su bendraamžiais. Šių gebėjimų raida labiau priklauso nuo socialinių sąlygų ir ugdymo ypatumų.

Sveikatos saugojimo kompetencija (sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti). Supratimą apie tai, kas sveika, o kas žalinga sveikatai, kaip augti sveikam, stipriam, vaikas įgyja gyvendamas sveikoje aplinkoje, sekdamas sveikai gyvenančių suaugusiųjų pavyzdžiu, tyrinėdamas, išmėginamas kuo įvairesnius judėjimo būdus, žaisdamas ir mokydamasis sugyventi su

bendraamžiais. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų sveikatos saugojimo kompetencija įvertinama gana aukštai (žr. 7 lentelę).

7 lentelė

**Vaiko higienos ir saugumo vertinimas
(priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris)**

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis					
	Nėra pakankamas		Vidutinis		Aukštas	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Gebėjimas būti aktyviam, judriam, prireikus sukaupti jėgas, valią.	8	7,0	34	29,6	73	63,5
Gebėjimas savarankiškai ar padedant suaugusiajam saugiai elgtis buityje, žaidžiant ar judant namie, vaikų grupėje, lauke, kelyje ir kt.	4	3,5	38	33,0	73	63,5
Gebėjimas savarankiškai laikytis asmens higienos.	1	0,9	22	19,1	92	80,0
Gebėjimas laikytis poilsio ir maitinimosi ritmo.	6	5,2	30	26,1	79	68,7
Gebėjimas pasakyti kitiems kai pavargstama ar blogai jaučiamasi.	2	1,7	43	37,4	66	57,4
Gebėjimas justi ir valdyti savo kūną einant, bėgant, šliužiant, ropojant, lipant, šokinėjant.	-	-	16	13,9	99	86,1
Gebėjimas mesti, pagauti, spirti, atmušti kamuolį ar šokinėjantį daiktą.	-	-	35	30,4	79	68,7
Gebėjimas judant keisti kryptį, tempą, greitį, jėgą.	4	3,5	24	20,9	86	74,8
Gebėjimas išlaikyti pusiausvyrą, trumpai išbūti nejudriam.	8	7,0	22	19,1	84	73,0

Įdomu tai, kad priešmokyklinio ugdymo pedagogai itin aukštai (86,1 %) įvertino vaikų gebėjimą justi ir valdyti savo kūną einant, bėgant, šliužiant, ropojant, lipant, šokinėjant.; 80,0 % vaikų, geba savarankiškai laikytis asmens higienos; 74,8 % - judant laisvai keičia kryptį, tempą, greitį, jėgą.

Statistiškai reikšmingai pagal priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelį skiriasi visi vaiko sveikatos saugojimo kompetencijos teiginiai (žr. 8 lentelę). Itin statistikai reikšmingai skiriasi gebėjimai savarankiškai ar padedant suaugusiajam saugiai elgtis buityje, žaidžiant ar judant namie, vaikų grupėje, lauke, kelyje ir kt., savarankiškai laikytis asmens higienos ir laikytis poilsio ir maitinimosi ritmo pirmajame (4 val. grupė) ir penktajame (šeštadieninė grupė) modeliuose (p=0,000).

**Vaiko sveikatos saugojimo vertinimas (priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris)
(N=115)**

Teiginys	Modeliai	Tiriamųjų skaičius (N)	Vidutinis rangas	P*
Gebėjimas savarankiškai ar padedant suaugusiajam saugiai elgtis buityje, žaidžiant ar judant namie, vaikų grupėje, lauke, kelyje ir kt.	4 val. grupė	14	79,00	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	65,55	
	Savaitinė grupė	23	56,37	
	Mišri grupė	27	48,17	
	Šeštadieninė grupė	18	44,67	
Gebėjimas savarankiškai laikytis asmens higienos.	4 val. grupė	14	69,50	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	66,05	
	Savaitinė grupė	23	51,65	
	Mišri grupė	27	52,61	
	Šeštadieninė grupė	18	50,50	
Gebėjimas laikytis poilsio ir maitinimosi ritmo.	4 val. grupė	14	72,11	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	69,39	
	Savaitinė grupė	23	50,74	
	Mišri grupė	27	59,85	
	Šeštadieninė grupė	18	32,64	

Galima teigti, kad skirtingose priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių grupėse daug dėmesio skiriama vaiko sveikatos, higienos ir saugumo sampratai. Supratimą apie tai vaikas įgija gyvendamas sveikoje aplinkoje (grupės, namų), sekdamas sveikai gyvenačių suaugusiųjų pavyzdžiu. Įtakos turi ir integruojama sveikatinimo programa į priešmokyklinio ugdymo(si) programą.

Išanalizavus duomenis, pastebėta, kad itin statistiškai skiriasi judėjimas keisti kryptį, tempą, greitį, jėgą ir išlaikyti pusiausvyrą, trumpai išbūti nejudriam antrajame (10,5 val. grupė) ir ketvirtajame (mišri grupė) modeliuose ($p=0,000$) (žr. 9 lentelę).

Vaiko sveikatos stiprinimo vertinimas (priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris) (N=115)

Teiginys	Modeliai	Tiriamųjų skaičius (N)	Vidutinis rangas	P*
Gebėjimas judant keisti kryptį, tempą, greitį, jėgą.	4 val. grupė	14	67,57	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	71,15	
	Savaitinė grupė	23	61,93	
	Mišri grupė	27	30,72	
	Šeštadieninė grupė	18	62,33	
Gebėjimas išlaikyti pusiausvyrą, trumpai išbūti nejudriam.	4 val. grupė	14	67,64	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	72,18	
	Savaitinė grupė	23	60,98	
	Mišri grupė	27	31,02	
	Šeštadieninė grupė	18	61,17	

Sveikatos saugojimo kompetencijos ugdymas priešmokyklinėje grupėje turėtų būti integrali sveikatos stiprinimo ir saugojimo veikla, apimanti psichosocialinius ugdymo(si) aplinkos aspektus.

Tai svarbi sudedamoji ugdymo dalis, kuri vertinama bendrame visos ugdymo sistemos kontekste ir turėtų būti grindžiama gyvenimo įgūdžių ugdymo strategija (žr. 3 paveikslą).

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis, vertintas pedagogo			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra Pakankamas 1	Vidutinis 2	Aukštas 3	Tai daroma pakankamai 1	Reikia stiprinti 2	Itin reikia plėtoti ir stiprinti 3
SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA (Sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti)						
Gebėjimas būti aktyviam, judriam, prireikus sukaupti jėgas, valią.		2,5		1,2		
Gebėjimas atsipalaiduoti, nusiraminti.		2,4		1,2		
Gebėjimas savarankiškai ar padedant suaugusiajam saugiai elgtis buityje, žaidžiant ar judant namie, vaikų grupėje, lauke, kelyje ir kt.		2,6		1,4		
Gebėjimas savarankiškai laikytis asmens higienos.		2,7		1,2		
Gebėjimas laikytis poilsio ir maitinimosi ritmo.		2,6		1,3		
Gebėjimas pasakyti kitiems kai pavargstama ar blogai jaučiamasi.		2,9		1,4		
Gebėjimas justti ir valdyti savo kūną einant, bėgant, šliuožiant, ropojant, lipant, šokinėjant.		2,8		1,1		
Gebėjimas mesti, pagauti, spirti, atmušti kamuolį ar šokinėjantį daiktą.		2,7		1,2		
Gebėjimas judant keisti kryptį, tempą, greitį, jėgą.		2,7		1,1		
Gebėjimas išlaikyti pusiausvyrą, trumpai išbūti nejudriam.		2,6		1,1		
Gebėjimas nuotaiką, sumanymus, muziką, vaizdą, žodį išreikšti kūnu – mimika, kūno poza, raiškiu gestu, ritmiškai ar laisvai judant.		2,2		1,5		

3 pav. Priešmokyklinio amžiaus vaiko sveikatos saugojimo kompetencijos vertinimo ir poreikio plėtoti pasiskirstymas (pedagogo nuomone) (M)

Tyrimas parodė, kad stipriausia vertinimo pusė yra gebėjimas pasakyti kitiems kai pavargstama ar blogai jaučiamasi ir mesti, pagauti, spirti, atmušti kamuolį ar šokinėjantį daiktą. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomone, reikėtų plėtoti vaikų gebėjimą nuotaiką, sumanymus, muziką, vaizdą, žodį išreikšti kūnu – mimika, kūno poza, raiškiu gestu, ritmiškai ar laisvai judant.

Detaliau analizuojant esamą priešmokyklinio amžiaus vaikų sveikatos saugojimo kompetenciją ir poreikį stiprinti ar plėtoti ją, priešmokyklinio ugdymo pedagogai mano, kad daugumą įgūdžių, gebėjimų yra tinkamai realizuojami.

Apibendrinant, galima teigti, kad skirtingose priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių grupėse daug dėmesio skiriama vaiko sveikatos, higienos ir saugumo sampratai. Supratimą apie tai vaikas įgija gyvendamas sveikoje aplinkoje (grupės, namų), sekdamas sveikai gyvenačių

suaugusiųjų pavyzdžiu. Įtakos turi ir integruojama sveikatinimo programa į priešmokyklinio ugdymo(si) programą.

Pažinimo kompetencija (tyrinėti ir atrasti pasaulį). Priešmokyklinio ugdymo grupėse kuriama socialinės aplinkos ir gamtos pažinimui specialiai pritaikyta aplinka: išigijama priemonių, padedančių geriau pažinti save, žmogų ir jo gyvenimo būdą, tarpusavio santykius, bendruomenę, gimtinę. Tai vaiko domėjimasis viskuo, kas aplink, kritiškai mąstyti, eksperimentuoti, ieškoti informacijos it kt. Priešmokyklinio ugdymo pedagogai aukštai (52,2%) įvertino vaikų gebėjimą pagal išorinius požymius, daiktus ar reiškinius priskirti tam tikrai grupei, sudaryti daiktų sekas, daiktus lyginti, grupuoti, skaičiuoti, matuoti. 49,6% vaikų, pedagogų įvertinimu, gebėjimas pavadinti, apibūdinti, paaiškinti (žr. 10 lentelę).

10 lentelė

Vaikų pažinimo kompetencijos vertinimas (priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris)

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis					
	Nėra pakankamas		Vidutinis		Aukštas	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Gebėjimas pagal išorinius požymius, daiktus ar reiškinius priskirti tam tikrai grupei, sudaryti daiktų sekas, daiktus lyginti, grupuoti, skaičiuoti, matuoti.	8	7,0	47	40,9	60	52,2
Gebėjimas pavadinti, apibūdinti, paaiškinti.	8	7,0	49	42,6	57	49,6

Analizuojant esamą priešmokyklinio amžiaus vaikų pažinimo kompetenciją ir poreikio stiprinti ar plėtoti poreikį, priešmokyklinio ugdymo pedagogai mano, kad daugumą įgūdžių, gebėjimų yra tinkamai realizuojami (žr. 4 paveikslas). Pedagogai pastebi, kad stipriausia vertinimo pusė yra gebėjimas pagal išorinius požymius, daiktus ar reiškinius priskirti tam tikrai grupei, sudaryti daiktų sekas, daiktus lyginti, grupuoti, skaičiuoti, matuoti, vaikai suprastinta įvairius daiktus, reiškinius geba juos pavadinti, apibūdinti, paaiškinti. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomone, reikėtų plėtoti vaikų mąstymą drąsiai reikšti savo mintis, stimuliuoti poreikį eksperimentuoti, numatant pasekmes, ieškoti informacijos knygoje, paveikslėliuose.

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis, įvertintas pedagogo			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra Pakankamas 1	Vidutinis 2	Aukštas 3	Tai daroma pakankamai 1	Reikia stiprinti 2	Itin reikia plėtoti ir stiprinti 3
PAŽINIMO KOMPETENCIJA (Tyrinėti ir atrasti pasaulį)						
Domėjimasis gamta ir jos reiškiniais, žmonėmis, darbu, kūryba, daiktais, technika, meno kūriniais, įvairia veikla ir technologijomis.		2,3		1,5		
Vaizdų, garsų, lytėjimo ir kitų jautimų panašumo bei skirtumo visumos ir elementų, sandaros ir prasmės suvokimas.		2,3		1,6		
Gebėjimas pagal išorinius požymius, daiktus ar reiškinius priskirti tam tikrai grupei, sudaryti daiktų sekas, daiktus lyginti, grupuoti, skaičiuoti, matuoti.		2,5		1,5		
Gebėjimas ieškoti naujos informacijos.		2,3		1,5		
Gebėjimas pastebėti akivaizdžius pokyčius, prieštaravimus, įžvelgti praktinę problemą.		2,3		1,5		
Gebėjimas atrasti, keisti, modeliuoti, kurti savitus variantus.		2,3		1,6		
Gebėjimas drąsiai reikšti savo mąstymą.		2,3		1,7		
Gebėjimas realybę skirti nuo vaizduotės ir fantazijų pasaulio.		2,3		1,5		
Gebėjimas taikyti keletą skirtingų savęs ir aplinkos pažinimo būdų.		2,3		1,5		
Gebėjimas pavadinti, apibūdinti, paaiškinti.		2,7		1,5		
Gebėjimas pristatyti žaidimą, kūrybinį darbą, poelgį.		2,3		1,6		
Gebėjimas spontaniškai ir tiksliai stebėti, klausinėti apie įdomius ar nesuprantamus aplinkos daiktus ar reiškinius.		2,3		1,5		
Gebėjimas eksperimentuoti numatant pasekmes, ieškoti informacijos knygose, paveikslėliuose.		2,2		1,6		

4 pav. **Priešmokyklinio ugdymo pedagogo vaikų pažinimo kompetencijos vertinimo pasiskirstymas (M)**

Komunikacinė kompetencija (klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti išreiškiant save ir bendraujant su kitais). Komunikavimo gebėjimų ugdymas(is) yra vientisas procesas, integruotas į visą vaiko veiklą. Atskiri komunikacinės kompetencijos teiginiai atskleidžia (žr. 11 lentelę), kad ši kompetencija pedagogų įvertinta pakankamai aukštai. 60,0 % priešmokyklinio amžiaus vaikų perskaito savo vardą ar kitus jam reikšmingus žodžius. Įdomu pastebėti, 60,0 % vaikų klauso skaitymo, 51,3 % - geba pastebėti vaizdų, ženklų, raidžių, garsų skirtumus ir panašumus.

**Vaikų komunikacinės kompetencijos vertinimas (priešmokyklinio ugdymo pedagogo
požiūris)**

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis					
	Nėra pakankamas		Vidutinis		Aukštas	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Gebėjimas kalbėtis su vaikais (kalba klausant keliems žmonėms, pakartoja, jeigu kas nesuprato, nepertraukia kito, nenukrypsta nuo pagrindinės pokalbio temos).	18	15,7	44	38,3	53	46,1
Gebėjimas pasakoti ir deklamuoti.	16	13,9	43	37,4	56	48,7
Gebėjimas pastebėti vaizdų, ženklų, raidžių, garsų skirtumus ir panašumus.	12	10,4	44	38,3	59	51,3
Domėjimasis rašytiniais tektais, rašmenimis.	10	8,7	51	44,3	52	45,2
Domėjimasis knygomis, pomėgis jas vartyti, pagarba ir potraukis knygai.	6	5,2	54	47,0	55	47,8
Gebėjimas klausytis skaitymo.	8	7,0	38	33,0	69	60,0
Gebėjimas perskaityti savo vardą ar kitus vaikui reikšmingus žodžius.	8	7,0	38	33,0	69	60,0

Analizuojant tyrimo rezultatus, galima teigti, kad priešmokyklinio amžiaus vaikai domisi knygomis, mėgsta jas vartyti, auga pagarba ir potraukis knygai (47,8 %). 48,7 % priešmokyklinio amžiaus vaikų noriai pasakoja ir deklamuoja. Remiantis tyrimo rezultatais, išvelgiame ir vaikų etiško elgesio, kultūros užuomazgas – 46,1 % priešmokyklinio amžiaus vaikų geba kalbėtis, kalba klausant keliems žmonėms, pakartoja, jeigu kas nesuprato, nepertraukia kito, nenukrypsta nuo pagrindinės pokalbio temos. 45,2 % vaikų domisi rašytiniais tektais, rašmenimis.

Statistiškai reikšmingai pagal priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelį skiriasi visi priešmokyklinio amžiaus vaikų komunikacinės kompetencijos teiginiai (žr.12 lentelę). Labiausiai statistiškai reikšmingai skiriasi gebėjimai kurti naujus žodžius, eksperimentuoti, gebėjimas pastebėti vaizdų, ženklų, raidžių, garsų skirtumus ir panašumus, imituoti ir komentuoti raštą bei jo elementus, savo išgyvenimus, patirtį, mintis reikšti piešiniais, ženklais, raidėmis, judesiais, t.y. kalbinę raišką sieti su kitomis raiškos formomis antrojo modelio (10,5 val. grupėje), ketvirtajame (mišri grupė) ir penktajame (šeštadieninė grupė) modeliuose ($p=0,000$). Domėjimasis knygomis, pomėgis jas vartyti, pagarba ir potraukis knygai statistikai reikšmingai pirmajame (4 val. grupėje) ir penktajame (šeštadieninė grupė) modeliuose ($p=0,000$).

Analizuojant tyrimo rezultatus, galima teigti kad, vaikai lankantys pirmojo modelio ir antro modelio priešmokyklinio ugdymo grupes įgauna daugiau patirties, komunikacinių įgūdžių.

Priešmokyklinio ugdymo pedagogai teigia, kad dauguma komunikacinių įgūdžių bei gebėjimų, itin domėjimasis rašytiniais tektais, rašmenimis, tinkamai realizuojami.

Vaiko komunikacinių gebėjimų vertinimas (priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris)

Teiginys	Modeliai	Tiriamųjų skaičius (N)	Vidutinis rangas	P*
Gebėjimas kurti naujus žodžius, eksperimentuoti.	4 val. grupė	14	63,96	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	86,41	
	Savaitinė grupė	23	54,52	
	Mišri grupė	27	35,11	
	Šeštadieninė grupė	18	40,06	
Domėjimasis knygomis, pomėgis jas vartyti, pagarba ir potraukis knygai.	4 val. grupė	14	84,11	P=0,000
	10,5 val. grupė	33	75,53	
	Savaitinė grupė	23	58,26	
	Mišri grupė	27	37,13	
	Šeštadieninė grupė	18	36,53	

Plėtoti ir stiprinti, pedagogų nuomone, reikėtų domėjimąsi knygomis, pomėgiu jas vartyti, pagarbą ir potraukį knygai bei labiau lavinti kalbos jausmą (jausti tekstų nuotaiką, kalbos vaizdingumą, ritmą, rimą, gebėti apibūdinti teksto pradžia, pabaigą ir teksto visumą) (žr. 5 paveikslą).

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis, įvertintas pedagogo			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra Pakankamas 1	Vidutinis 2	Aukštas 3	Tai daroma pakankamai 1	Reikia stiprinti 2	Itin reikia plėtoti ir stiprinti 3
KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA (Klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti išreiškiant save ir bendraujant su kitais)						
Gebėjimas kalbėtis su vaikais (kalba klausant keliems žmonėms, pakartoja, jeigu kas nesuprato, nepertraukia kito, nenukrypsta nuo pagrindinės pokalbio temos).		2,3		1,6		
Gebėjimas kalbėti bandant atsižvelgti į situaciją (vietą, laiką, kontekstą, pašnekovą).		2,2		1,6		
Gebėjimas kurti naujus žodžius, eksperimentuoti.		2,0		1,7		
Gebėjimas „žaisti“ kalba, reikšti kūrybinę iniciatyvą.		2,0		1,7		
Gebėjimas pasakoti ir deklamuoti.		2,0		1,7		
Gebėjimas pastebėti vaizdų, ženklų, raidžių, garsų skirtumus ir panašumus.		2,4		1,6		
Domėjimasis rašytiniais tekstais, rašmenimis.		2,9		1,5		
Gebėjimas imituoti ir komentuoti raštą bei jo elementus.		2,2		1,5		
Gebėjimas savo išgyvenimus, patirtį, mintis reikšti piešiniiais, ženklais, raidėmis, judesiais, t.y. kalbinę raišką sieti su kitomis raiškos formomis.		2,1		1,6		
Domėjimasis knygomis, pomėgis jas vartyti, pagarba ir potraukis knygai.		2,4		1,9		
Gebėjimas klausytis skaitymo.		2,5		1,4		

5 pav. Priešmokyklinio ugdymo pedagogo vaikų komunikavimo kompetencijos vertinimo pasiskirstymas (M)

Apibendrinant galima teigti, kad priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdyme glaudžiai tarpusavyje susijęs pažintinės ir komunikacinės kompetencijų tarpusavio ryšys.

Meninė kompetencija (įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis). Vaiko meninė kompetencija apima šias raiškos ir kultūros pažinimo sritis: dailę, muziką, teatrą, šokį. Visos šios sritys turi neprilygstamą vertę ir yra ypatingai svarbios vaiko intelekto raidai, jo meninių, pažintinių, komunikacinių bei socialinių gebėjimų sklaidai. Išskirti šie meninės kompetencijos aspektai:

- vertybių raiška,
- estetinio skonio formavimas,
- saviraiškos ir kūrybos poreikio tenkinimas,
- savęs ir pasaulio pažinimo plėtojimas.

13 lentelėje matome, kad 56,5% priešmokyklinio amžiaus vaikų geba dalytis menine ir estetinė patirtimi. 51,3% priešmokyklinio amžiaus vaikų siekia ieškoti ir atrasti individualų suvokimą atitinkančius, asmeniškai patrauklius ir priimtinus meninės raiškos būdus ir priemones. 53,0% - geba vertinti kas gražu, kas ne.

13 lentelė

Vaiko vertybių raiška ir estetinio skonio formavimasis (priešmokyklinio pedagogo požiūris)

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis					
	Nėra pakankamas		Vidutinis		Aukštas	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Gebėjimas dalytis asmeniniais meninės ir estetinės patirties įspūdžiais.	14	12,2	65	56,5	36	31,3
Gebėjimas ieškoti ir atrasti individualų suvokimą atitinkančius, asmeniškai patrauklius ir priimtinus meninės raiškos būdus ir priemones.	15	13,0	59	51,3	41	35,7
Gebėjimas vertinti kas gražu, kas ne.	12	10,4	42	36,5	61	53,0

14 lentelė iliustruoja priešmokyklinio amžiaus vaikų saviraiškos ir kūrybos poreikio tenkinimo vertinimą pedagogų požiūriu. Vaikams patinka atkartoti tikrus gyvenimo procesus, juos savitai interpretuojant, savaip išgyvenant, taip įgydami patirties. Galime teigti, kad saviraiškos ir kūrybos poreikio tenkinimas išugdo gebėjimą reikšti save, taip lavėja kalba, vaikas geriau pažįsta pasaulį. Pusė priešmokyklinio amžiaus vaikų (50,4%) turi susiformavusią saviraiškos ir kūrybos poreikio meninę kompetenciją. 47,8% priešmokyklinio amžiaus vaikų geba kurti, o gebančių natūraliai, drąsiai ir savitai kurti – 40,9 %.

Vaiko saviraiškos ir kūrybos poreikio tenkinimas (priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris)

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis					
	Nėra pakankamas		Vidutinis		Aukštas	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Gebėjimas save išreikšti meno kalba.	20	17,4	37	32,2	58	50,4
Gebėjimas kurti.	15	13,0	45	39,1	55	47,8
Gebėjimas kurti – natūraliai, laisvai, drąsiai, savitai, įsivaizduojant, atrandant variantus, keičiant, pritaikant.	21	18,3	47	40,9	47	40,9

Meninė kompetencija – meno priemonių arsenalo įvairovė: garsai ir jų intonacijos, judesiai, vaizdų raiška, variavimas. Itin svarbus meninės kompetencijos plėtojimas (žr.15 lentelę), kadangi turi didelės teigiamos reikšmės bendram vaiko išsilavinimui. Ši kompetencija padeda pagilinti ir praplėsti vaiko pastabumą, praturtina žinias ir vaizdinius apie aplinkos daiktus, stiprina kūrybines galias. Atskiri teiginiai atskleidžia, kad jautrumas gamtos garsams, muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką lydinčiam tekstui, tėviškės gamtos spalvų ir formų deriniams, žaidimų, ratelių ir šokių judesiams formuojamas 51,3%, 50,4 % - dar sunku pajusti liaudies papročių, kalendorinių dainų, ratelių bei žaidimų darną.

Vaiko savęs ir pasaulio pažinimo plėtojimas (priešmokyklinio ugdymo pedagogo požiūris)

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis					
	Nėra pakankamas		Vidutinis		Aukštas	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Jautrumas gamtos garsams, muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką, žaidimų, ratelių ir šokių judesiams.	10	8,7	59	51,3	46	40,0
Kalendorinių švenčių ir liaudies papročių, kalendorinių dainų, ratelių bei žaidimų darnos jautimas.	2	1,7	58	50,4	55	47,8

Apibendrinant galima teigti, kad priešmokyklinio ugdymo pedagogai, ugdydami vaikų meninę kompetenciją, naudoja visas meninio ugdymo sritis, kurios labai reikšmingos vaikų meninei saviraiškai. Meninės kompetencijos raiškai turi didelės įtakos artimiausia socialinė aplinka, todėl labai svarbus ikimokyklinės įstaigos ir šeimos bendradarbiavimas, kai išsiaiškinami priešmokyklinio amžiaus vaikų poreikiai ir tėvų lūkesčiai.

Analizuojant esamą priešmokyklinio amžiaus vaikų meninę kompetenciją ir poreikio stiprinti ar plėtoti poreikį, priešmokyklinio ugdymo pedagogai mano, kad daugumą įgūdžių, gebėjimų yra tinkamai realizuojami (žr. 6 paveikslą).

TEIGINIAI	Vaiko kompetencijos lygis, įvertintas pedagogo			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra Pakankamas 1	Vidutinis 2	Aukštas 3	Tai daroma pakankamai 1	Reikia stiprinti 2	Itin reikia plėtoti ir stiprinti 3
MENINĖ KOMPETENCIJA (Isivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis)						
Jautrumas grožiui – gamtos, žmogaus sukurtų daiktų, meno kūrinų, žmonių tarpusavio santykių.		2,4		1,4		
Gebėjimas save išreikšti meno kalba.		2,3		1,4		
Gebėjimas kurti.		2,3		1,6		
Gebėjimas spontaniškai reikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis ir santykį su pasauliu įvairiomis raiškos priemonėmis.			3,4	1,5		
Jautrumas įvairių meno šakų raiškos priemonėms ir jų derinimui – linijai, spalvai, formai, garsui, žodžiui, judesiui, ritmui, intonacijai.		2,2		1,5		
Gebėjimas atrasti ir išmėginti atsipalaidavimui, emocinei iškrovai, savijautos gerinimui, bendravimui tinkančius meno kūrinius ir meno raišką.		2,0		1,6		
Gebėjimas kurti – natūraliai, laisvai, drąsiai, savitai, įsivaizduojant, atrandant variantus, keičiant, pritaikant.		2,2		1,7		
Gebėjimas ieškoti ir atrasti individualų suvokimą atitinkančius, asmeniškai patrauklius ir priimtinus meninės raiškos būdus ir priemones.		2,2		1,7		
Gebėjimas dalytis asmeniniais meninės ir estetinės patirties įspūdziais.		2,2		1,7		
Gebėjimas vertinti kas gražu, kas ne.		2,4		1,5		
Jautrumas gamtos garsams, muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką lydintiems tekstui, tėviškės gamtos spalvų ir formų deriniams, žaidimų, ratelių ir šokių judesiams.		2,3		1,6		
Pastabumas ir jautrumas metų laikų kaitai.		2,4		1,6		
Kalendorinių švenčių ir liaudies papročių, kalendorinių dainų, ratelių bei žaidimų darnos jautimas.		2,5		1,5		

6 pav. Priešmokyklinio amžiaus vaikų meninės kompetencijos vertinimo pasiskirstymas (pedagogo nuomonė) (M)

Pedagogai pastebi, kad stipriausia priešmokyklinio amžiaus vaikų pusė yra gebėjimas spontaniškai reikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis ir santykį su pasauliu įvairiomis raiškos

priemonėmis. Pedagogų nuomone, reikėtų plėtoti gebėjimą kurti – natūraliai, laisvai, drąsiai, savitai, įsivaizduojant, atrandant variantus, keičiant, pritaikant, ieškant ir atrandant individualų suvokimą atitinkančius, asmeniškai patrauklius ir priimtinus meninės raiškos būdus ir priemones. Svarbu, kad priešmokyklinio amžiaus vaikas gebėtų dalytis asmeniniais meninės ir estetiškos patirties įspūdžiais.

3.2. Tėvų nuomonės apie priešmokyklinio ugdymo organizavimą tyrimo rezultatai ir jų interpretacija

Kad išsiaiškinti tėvų nuomonę apie priešmokyklinio ugdymo organizavimo ypatumus, buvo paruoštas klausimynas tėvams (2 priedas). Tyrime dalyvavo 98 respondentai, kurių vaikai lanko priešmokyklinę ugdymo grupę skirtinguose ugdymo organizavimo modeliuose.

Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį, amžių, išsilavinimą pateiktas 16 lentelėje.

16 lentelė

Demografinė respondentų charakteristika

Imties dydis	N=98
Lytis	80,6 proc. – (79) moterys; 19,4 proc. – (19) vyrai
Amžius	60,2 proc. -26-35 metai, 38,8proc. – 36-45 metai, 1 proc. - 46 ir daugiau metų.
Išsilavinimas	35,7 proc.(35) – aukštasis universitetinis. 2,0 proc.) 2 – nebaigtas aukštasis. 20,4 proc. (20) – aukštesnysis. 25,5 proc. (25) – spec. vidurinis. 13,3 proc. (13) – vidurinis. 1,0 proc. (1) – pagrindinis. 2,0 proc. (2) – kita.

Maždaug trys ketvirtadaliai apklausoje dalyvavusių respondentų sudarė motinos (80,6%) ir ketvirtadalį tėvai (19,4%).

Tyrimo metu išaiškėjo, kad tėvų, kurių vaikai lanko ikimokyklinės įstaigas, amžius gana įvairus. Daugumos respondentų amžius nuo 26 iki 35 metų (60,2%), trečdalis – nuo 36 iki 45 metų, o vyresni tėvai, kuriems 46 ir daugiau metų, sudarė 1,0 % visų anketinėje apklausoje dalyvavusių tėvų.

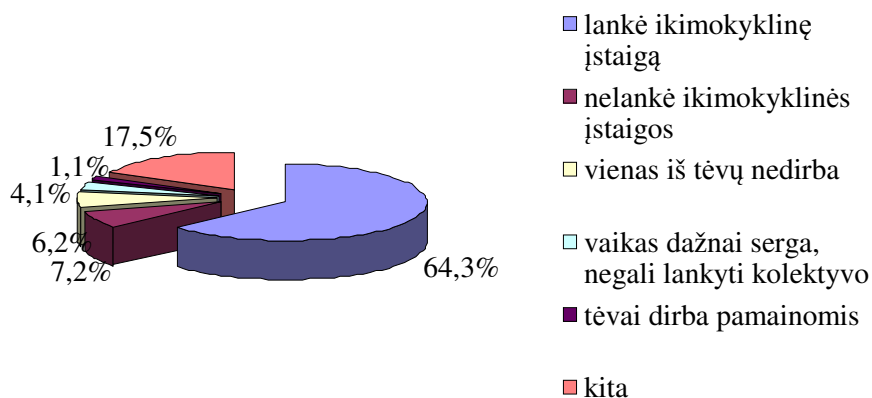
Kaip teigia A. Juodaitytė (2002) tėvų išsilavinimas turi didelę įtaką vaiko asmenybei formuotis, o tėvų išsilavinimas svarbus veiksnys, ugdant vaikų vertybines nuostatas, dorovingą elgesį, gebėjimus, atitinkančius priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų rodiklius. Tyrimo rezultatai parodė, kad didesnę dalis, t.y. 35,7%, visų tyrime dalyvavusių tėvų turi aukštąjį

išsilavinimą, 20,4% - aukštesnįjį, 25,5% – spec. vidurinį išsilavinimą, 13,3% - vidurinį išsilavinimą, po 2, 0% - nebaigtą aukštąjį ir kitą išsilavinimą.

Remiantis tyrimo duomenimis (žr. 7 paveikslą) paaiškėjo, kad tėvams pasirenkant vienokį ar kitokį priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelį turėjo įtakos: 64,3% respondentų nurodė, kad vaikas lankė tą pačią ikimokyklinio ugdymo įstaigą, 7,2% - vaikas nelankė ikimokyklinio ugdymo įstaigos, 6,2% – vienas iš tėvų nedirba, 4,1 % – vaikas dažnai serga, 1,0% – tėvai dirba pamainomis, 17,0 % – kita.

Renkantis priešmokyklinio ugdymo organizavimo grupės modelį tėvai atsižvelgia į šeimos ir vaiko poreikius bei interesus: tėvai, kurių vaikai lankė ikimokyklinio ugdymo įstaigą nedvejodami ir pasiliko toje pačioje įstaigoje, pasirinkdami antrojo (10,5 val.) modelio grupę. Jie išlieka ramūs, kad vaikas ugdomas saugioje aplinkoje, yra pamaitintas.

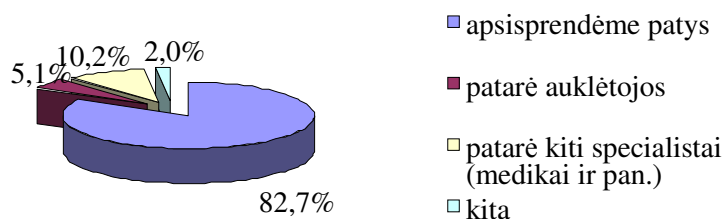
Tėvai, kurie dirba pamainomis, ar tik vienas iš tėvų augina vaiką, taip pat socialinės rizikos šeimų vaikai, lankė savaitinę grupę ir pasiliko priešmokyklinėje savaitinėje grupėje.

7 pav. Tėvų priešmokyklinės ugdymo organizavimo modelio pasirinkimas

Vaikai, kurie nelankė ikimokyklinės įstaigos dėl ligos ar, kad vienas iš tėvų nedirba lankė pirmojo (4 val.) modelio arba penktojo (šeštadieninę) modelio priešmokyklinio ugdymo grupę.

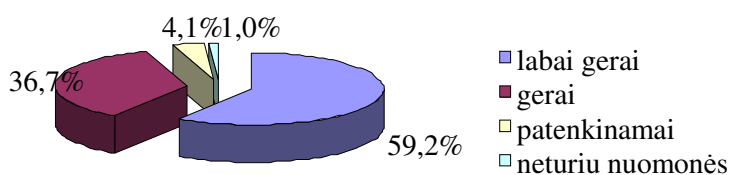
Kyla klausimas, kas lėmė tėvų sprendimą leisti vaiką į priešmokyklinę grupę? Pagal tyrimo duomenis (žr. 8 paveikslą), didžioji dauguma (82,7 %) respondentų apsisprendė patys, 5,1 % - patarė ugdančios auklėtojos, 10,2 % - kiti specialistai. Kad patarė būsimoji mokytoja, respondentai nenurodė.

8 pav. Tėvų priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelio pasirinkimas

Taigi tėvai, turi pakankamai žinių apie priešmokyklinį ugdymą ir sprendžia patys, kaip ugdyti vaiką. Tie, kurie abejoja, pasitaria su ikimokyklinio ugdymo auklėtojomis.

Atliekant tyrimą paaiškėjo (9 pav.), kad dauguma tėvų, net 59,2 % pedagogo darbą vertina labai gerai, 36,7 % gerai. Tai rodo, kad tėvai pasitiki pedagogu, kuris ugdo jų vaiką. Pedagogo priedermė – padėti tėvams suvokti priešmokyklinio ugdymo paskirtį ir vaiko ugdymosi tikslus. Nelengva tėvams įrodyti, kad į priešmokyklinę grupę atėjęs vaikas ne skaityti, rašyti ar skaičiuoti turi išmokti (tą išmoks mokykloje), o išsiugdyti savarankiškumą ir įgyti kompetencijų, kurios padės sėkmingai mokytis mokykloje.

9 pav. Tėvų nuomonė vertinant priešmokyklinio ugdymo pedagogo darbą

Tėvai turi daug vilčių išleidę vaiką į priešmokyklinio ugdymo grupę. Jiems svarbiausia, kad priešmokyklinėje grupėje vaikas ugdytųsi intelektualiai (kad būtų lavinami vaiko gebėjimai ir gabumai, kad išmoktų skaityti, rašyti, skaičiuoti), įgytų bendravimo įgūdžių, kad vaikas išmoktų paklusti, laikytis tvarkos. Tėvai skirtingai mato bei vertina vaiko pasirenimo mokyklai lygmenį, tai rodo būtinumą daugiau kalbėti apie priešmokyklinio ugdymo paskirtį, skatina derinti vartotojo lūkesčius ir priešmokyklinio ugdymo siekiamybes.

Siekiant atskleisti skirtingų priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių ugdymo procesą, lemiantį vaiko savirealizacijos sėkmę, pateikėme išsiaiškinti tėvų požiūrį į vaiko įgytas kompetencijas, esant skirtingiems priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliams (žr. 17 lentelę).

Remiantis švietimo monitoringo duomenimis, daugėja vaikų, turinčių specialiuosius poreikius. Respondentai tai sąlyginai patvirtina, nurodydami vaikų nepakankamą lygį: 30,6% vaikų sunkiai susivaldo, kai pyksta, nesugeba riboti savo norų ir įgeidžių; 15,5% - neįsimena dainelių žodžių, eilėraščių; 14,3% - nemoka atsipalaiduoti, nusiraminti. Itin svarbu priešmokykliniu laikotarpiu individualizuotas požiūris į vaiko kompetencijų lygį. Atsižvelgiant į tėvų nuomonę, aiškėja poreikis ir būtinybė ikimokyklinėse įstaigose plėsti ir stiprinti specialiųjų poreikių specialistų (logopedo, specialiojo pedagogo, psichologo) paslaugas.

Tėvų požiūris į vaiko įgytas kompetencijas, esant skirtingiems ugdymo organizavimo modeliams

TEIGINIAI	Aukštas		Vidutinis		Nepakankamas		Negaliu pasakyti, neturiu nuomonės	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
Pasitikėjimas pedagogais.	49	50,0	39	39,8	5	5,1	5	5,1
Mokėjimas dalintis, mandagumas, paslaugumas, domėjimasis aplinkiniais.	48	49,0	41	41,8	9	9,2	-	-
Mielai pasakoja savo įspūdžius, kuria istorijas.	61	62,2	31	31,6	6	6,1	-	-
Įsimena dainelių žodžius, eilėraščius.	57	58,2	25	25,5	15	15,5	-	-
Domėjimasis pasauliu, smalsauja, klausinėja.	62	63,3	30	30,6	6	6,1	-	-
Domėjimasis knygomis, pomėgis jas vartyti, pagarba ir potraukis knygai.	54	55,1	32	32,7	11	11,2	1	1,0
Domėjimasis rašytiniais tekstais, gebėjimas kopijuoti linijas, figūras, raides.	45	45,9	40	40,8	11	11,2	2	2,0
Gebėjimas būti aktyviam, judriam, prireikus sukaupti jėgas, valią.	53	54,1	34	34,7	11	11,2	-	-
Susivaldymas, kai pyksta, gebėjimas riboti savo norus ir įgyvendinti.	12	12,2	54,1	30,6	30	30,6	3	3,1
Įsimena dainelių žodžius, eilėraščius.	57	58,2	25	25,5	15	15,5	-	-
Gebėjimas drąsiai reikšti savo mąstymą.	45	45,9	37	37,8	12	12,2	1	1,0

Gauti tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma tėvų gana aukštai vertina vaikų įgytas ikimokyklinėje įstaigoje kompetencijas. Itin išsiskiria socialinė, komunikacinė ir sveikatos saugojimo kompetencijos. Tai sudaro prielaidas tolimesnei vaiko gyvenimiškos patirties plėtrai. Svarbu pažymėti, kad tėvai nurodo, jog vaikas pasitiki pedagogu (aukštas vertinimo lygis – 50,0 %). 62,2 % priešmokyklinio amžiaus vaikų, tėvų požiūriu, mielai pasakoja savo įspūdžius, kuria istorijas, 63,3% - domisi pasauliu, smalsauja, klausinėja, 54,1% - geba būti aktyviais, judriais, prireikus sukaupia jėgas, valią. Todėl remiantis respondentų nuomone, galime teigti, kad priešmokyklinio ugdymo grupėse vyrauja teigiamas mikroklimatas.

Analizuojant respondentų (tėvų) nuomones apie priešmokyklinės ugdymo grupės veiklą, per kurią plėtojamos ir stiprinamos vaiko kompetencijos ir parengimas mokyklai (pastebime, jog vaikų pasiekiamas aukštas lygmuo daugumoje kompetencijų, vidutinis lygmuo išsiskiria susivaldyme, kai pyksta, gebėjime riboti savo norus ir įgyvendinti (vidurkis – 2,2) ir gebėjime drąsiai reikšti savo mąstymą (vidurkis - 2,1) (žr. 10 paveikslas).

Teiginiai	Vaiko kompetencijų lygis, vertintas remiantis tėvų patirtimi ir subjektyvia nuomone			
	Aukštas 1	Vidutinis 2	Nepakankamas 3	Nežinau, negaliu pasakyti 4
Pasitikėjimas savimi (savigarba).	1,7			
Pasitikėjimas pedagogais.	1,6			
Sutartų taisyklių laikymasis.	1,9			
Savarankiškumas.	1,8			
Asmens higienos, poilsio ir maitinimosi ritmo laikymasis.	1,7			
Susivaldymas, kai pyksta, gebėjimas riboti savo norus ir įgyvendinti.		2,2		
Mokėjimas dalintis, mandagumas, paslaugumas, domėjimasis aplinkiniais.	1,6			
Mielai pasakoja savo įspūdžius, kuria istorijas.	1,4			
Įsimena dainelių žodžius, eilėraščius.	1,6			
Gebėjimas drąsiai reikšti savo mąstymą.		2,1		
Domėjimasis pasauliu, smalsuoja, klausinėja.	1,4			
Domėjimasis knygomis, pomėgis jas vartyti, pagarba ir potraukis knygai.	1,9			
Domėjimasis rašytiniais tekstais, gebėjimas kopijuoti linijas, figūras, raides.	1,7			
Gebėjimas būti aktyviam, judriam, prireikus sukaupti jėgas, valią.	1,6			
Mokėjimas atsipalaiduoti, nusiraminti.	1,8			
Noras mokytis.	1,8			

10 pav. Tėvų subjektyvus vertinimas apie vaikų pasiektų kompetencijų skirtinguose priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliuose (M)

Tėvai vaikų įgytomis kompetencijomis patenkinti. Analizuojant išryškėja tėvų nuomonė, kad vaikams sunkiau sekasi drąsiai reikšti mintis, nevisada pavyksta susivaldyti supykus, riboti savo norus ir įgyvendinti.

Klausimyne tėvams buvo pateikti atviri klausimai, į kuriuos atsakymu respondentai gali laisvai išreikšti savo nuomonę ar išsakyti problemas, teikti pasiūlymus, nurodydami priešmokyklinės ugdymo grupės, kurią lanko jų vaikai, stiprybes (18 lentelė).

18 lentelė

Priešmokyklinės ugdymo grupės stiprybės tėvų požiūriu (N= 98)

Priešmokyklinės grupės stiprybės	N=98
Aktyviai dalyvauja sportinėje veikloje	18
Kompetentigi priešmokyklinio ugdymo pedagogai	11
Vyksta užsiėmimai baseine	12
Daug edukacinių išvykų (muziejus, bibliotekas ir t.)	5
Ikimokyklinė šalia namų	16
Neturėjo ką pasakyti	36

Tyrimo atviro tipo klausimai buvo orientuoti į esamos būklės vertinimą ir skirti poreikiams išsiaiškinti, t.y. orientuoti į pokyčių būtinybę, kryptingumą.

19 lentelė

Priešmokyklinė ugdymo grupės silpnybės tėvų požiūriu (N= 98)

Priešmokyklinės grupės silpnybės	N=98
Daugiau mokytį, o ne žaisti	5
Mažinti vaikų skaičių grupėse	26
Kad nebūtų priimami atitinkamo amžiaus nesulaukę vaikai, nes jie trukdo kitiems (mišraus amžiaus grupės)	12
Reikalingi psichologai, specialieji pedagogai, kineziterapeutai	7
Geranoriško ir nuoširdaus pedagogo bendravimo bei bendradarbiavimo	4
Daugiau įvairesnių šiuolaikiškesnių ugdymo priemonių	2
Viskas gerai, neturiu ką pasiūlyti	42

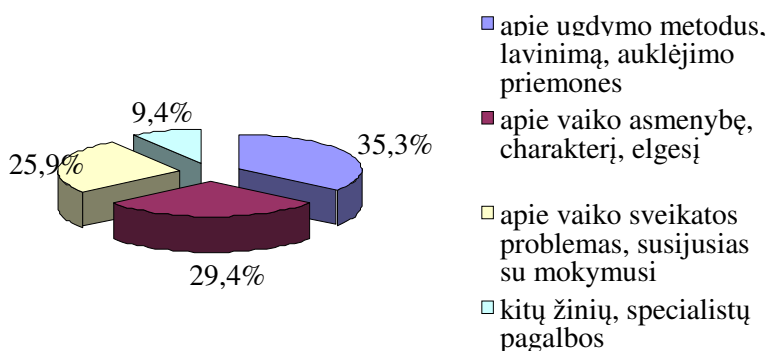
Priešmokyklinio ugdymo grupę lankančių vaikų tėvai pateikė pasiūlymų ugdymo tobulinimo klausimu (žr. 19 lentelę).

Matome, kad priešmokyklinę ugdymo grupę lankančių vaikų tėvai norėtų daugiau mokymo elementų vietoj ugdant per žaidimą. Tarp kitų pasiūlymų išskirtas ugdymo organizavimo tobulinimas: mažinti vaikų skaičių grupėse, nepopuliarus mišraus amžiaus vaikų priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelis. Išreikštas pageidavimas veiklas organizuoti kūrybingiau, panaudojant modernias ugdomasias-lavinamasias priemones. Tėvai ikimokyklinės įstaigos pedagogų komandoje pageidautų psichologo, specialiojo pedagogo, judesio korekcijos (kineziterapeuto). Tai dar labiau sustiprintų teikiamų paslaugų kokybę.

Apibendrinant tėvų išvardintas priešmokyklinio ugdymo grupių stiprybes ir silpnības, galime teigti, kad akivaizdus priešmokyklinės ugdymo grupės teigiamas poveikis vaiko gyvenime: plėtojamos vaiko kompetencijos (ypač sveikatos saugojimo, pažintinė); priešmokyklinėse grupėse dirba kompetentingi pedagogai; ikimokyklinė įstaiga šalia namų. Dalis tėvų priešmokyklinį ugdymą supranta kaip mokymą, todėl siūlo daugiau mokytį, o ne ugdyti per žaidimus. Palyginti nemaža dalis tėvų pastebi, kad svarbu tobulinti priešmokyklinio ugdymo organizavimą: 26,5% mano, kad reikia mažinti vaikų skaičių grupėse ir 12,2% mano, kad neefektyvus mišraus amžiaus vaikų grupės modelis. Tėvai pageidautų psichologo, specialiojo pedagogo, judesio korekcijos ar kineziterapeuto paslaugų.

Priešmokyklinėje grupėje pedagogas kuria vaikui buvimo *čia ir dabar* erdvę ir rūpinasi vaiko pasirengimu mokyklai. Tėvai rūpinasi daugiau ateitimi (kaip vaikui seksis mokykloje) ir mažai vertina savo vaiko vaikystę bei jo jausenas. Patys vaikai nori pajauti buvimo *čia ir dabar* skonius – ateitis tokio amžiaus vaikams sunkiai suvokiama. Vaikų ir pedagogų tarsi bendri interesai turi būti derinami su tėvų lūkesčiais. Interesas bendrauti ir bendradarbiauti palaipsniui sukurs vaikui palankias sąlygas sėkmingai subręsti mokyklai.

Pateikus klausimą, kokių konkrečių žinių, konsultacijų apie vaiko rengimą mokyklai respondentai norėtų, paaiškėjo (žr. 11 paveikslą), kad labiausiai – 35,3% tėvų stinga pedagoginių ir 29,4% psichologinių žinių. 25,9 % respondentų pageidauja medicininių žinių.

11 pav. Žinios tėvams apie vaiko pasirengimą mokyklai

Įvertinus tyrimo rezultatus galima teigti, kad priešmokyklinio ugdymo pedagogai nepakankamai skiria laiko bendradarbiavimui ir bendravimui su tėvais, jiems rūpimais klausimais. Manytume šias problemas padėtų (kol pačiose įstaigose nėra psichologo, socialinio pedagogo) išspręsti ugdymo įstaigose ar kitose institucijose įkurti konsultavimo centrai, kur prireikus patarimo galėtų kreiptis tiek tėvai, tiek pedagogai. Tokie centrai galėtų turėti visų sričių, susijusių su vaiko ugdymu konsultantus (pedagogą, psichologą, logopedą, socialinį pedagogą, mediką), kurie teiktų reikiamą pagalbą. Pačioje įstaigoje reikia įvairinti bendradarbiavimo su šeima formas, kad tėvai atviriau kalbėtųsi jiems aktualiais vaiko ugdymo(si) klausimais.

3. 3. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų tyrimo rezultatų apibendrinimas

Apibendrinant galima teigti, kad daugumos vaikų pasirengimas mokyklai lygis gana aukštas. Priešmokyklinės grupės lankymas padeda efektyviau vaikui pasirengti mokyklai. Socialinės, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo ir meninės kompetencijų vertinimas skirtinguose priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliuose skiriasi. Lankydamas bet kurio modelio priešmokyklinę grupę, vaikas turi įgyti visas kompetencijas, reglamentuojamas Priešmokyklinio ugdymo standarte (2000). Aukštas priešmokyklinio amžiaus vaikų visų kompetencijų vertinimas yra pirmame (4 val. per dieną) ir antrame (10,5 val. per dieną) priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliuose. Efektyviau vaiką mokyklai parengia tos priešmokyklinio ugdymo įstaigos, kuriose veikia 10,5 valandų per dieną (2 modelis) priešmokyklinio ugdymo grupės. Tėvai domisi priešmokykliniu ugdymu, vaiko pasirengimu mokyklai ir palaipsniui iš vartotojų pozicijos pereina į partnerių poziciją.

Įgyvendinant visuotinį priešmokyklinį ugdymą būtina priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių įvairovė.

Vaikas turi teisę gauti geros kokybės švietimą. Priešmokyklinio ugdymo tikslas - padėti vaiko socializacijos, demokratinio bendravimo pamatus, palengvinti jo perėjimą nuo ugdymosi šeimoje ar ikimokyklinėje įstaigoje prie sistemingo ugdymo(si) mokykloje. Siekiant visiems vaikams užtikrinti lygias mokymosi starto galimybes, sukurta visuotinio vienerių metų priešmokyklinio ugdymo sistema. Vaikui, kuris lankė ikimokyklinę įstaigą arba augo šeimoje, kuri rūpinosi jo ugdymu(si), vienerių metų visiškai pakanka. Kartais pristinga laiko visapusiškam vaiko pasirengimui mokyklai, jei vaikas turi specialiųjų poreikių arba auga socialinės rizikos šeimoje. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai yra silpnesnės sveikatos ir dalį ugdymosi dienų praleidžia sirgdami ar besigydydami sanatorijose, taip pat nemažai vaikų turi kalbos defektų, kuriuos ne visada pavyksta ištaisyti per vienerius metus. Kiekvienas atvejis yra individualus, todėl negalima vienareikšmiškai teigti, kad pakanka ar nepakanka vienerių priešmokyklinio ugdymo metų.

Priešmokyklinio ugdymo koncepcijoje (2000) priešmokyklinis ugdymas įteisinamas kaip visuotinis. Visuotinis – tai visiems prieinamas metų trukmės institucinis 5-6 metų vaikų ugdymas priešmokyklinio ugdymo grupėje, kuriuo tiesiogiai rūpinasi valstybė. Šiandien priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių įvairovė tiesiog būtina, siekiant priešmokyklinio ugdymo visuotinumą. Pagal švietimo strategines nuostatas, jis turi būti išplėtotas tiek ir tokiomis formomis, kad kiekviena šeima, auginanti penkiameitį ar šešiametį vaiką, galėtų pasinaudoti priešmokyklinio ugdymo paslaugomis. Tėvai turi turėti galimybę pasirinkti jiems tinkantį priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelį. Modeliai savivaldybėse turi būti koreguojami, atsižvelgiant į vartotoją, regiono ypatumus. Esant modelio pasirinkimui, yra tikimybė, kad daugiau vaikų lankys priešmokyklinio ugdymo grupes.

Organizuotas priešmokyklinis ugdymas institucijose iki mokyklos teikia didžiulę naudą ne tik asmenybei, bet ir visuomenei. Priešmokyklinį ugdymą reglamentuojančiuose dokumentuose įvardinti ugdymo proceso organizavimo ypatumai, galimi ugdymo organizavimo modeliai palieka laisvę visa tai derinti pagal poreikius. Kokybiškas vaikų ugdymas – investicija į šalies ateitį.

IŠVADOS

1. Visuotinis priešmokyklinis ugdymas yra valstybės garantija visiems priešmokyklinio amžiaus vaikams ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą. Todėl priešmokyklinis ugdymas turi būti išplėtotas formomis ir būdais, susijusiais su priešmokyklinio ugdymo organizavimu bei tolimesniu vaiko ugdymu(si) švietimo sistemoje. Savivaldybė, atsižvelgdama į savo bendruomenės poreikius, ieško efektyvesnių priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių, kurie užtikrintų priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų raišką socialinėje, komunikavimo, sveikatos saugojimo, pažinimo ir meninėje srityse bei ugdymo kokybę.
2. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad priešmokyklinio amžiaus vaikų bendravimo sėkmę lemia nuostatos – domėjimasis kitais, nusiteikimas laikytis susitarimų ir kt. Supratingumas – žinios apie save ir kitus, atsiradusios asmeninės patirties pagrindu. Sėkmę garantuoja geri socialiniai gebėjimai – užmegzti ryšį, susidraugauti, spręsti nesutarimus. Aukštai socialinės kompetencijos vaikų gebėjimai, pedagogų nuomone, yra vertinami pirmojo modelio 4 val. per dieną ir antrojo modelio 10,5 val. per dieną. Vaikai lankantys šių ugdymo organizavimo modelių grupes turi gerus gebėjimus suvokti save ir kitus, savo vietą grupėje, bendrauti ir bendradarbiauti, gerai jaustis.
3. Skirtingose priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių grupėse daug dėmesio skiriama vaiko sveikatos, higienos ir saugumo sampratai pedagogų požiūriu. Supratimą apie tai vaikas įgija gyvendamas sveikoje aplinkoje (grupės, namų), sekdamas sveikai gyvenačių suaugusiųjų pavyzdžiu. Įtakos turi ir integruojama sveikatinimo programa į priešmokyklinio ugdymo(si) programą. Priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdyme glaudžiai tarpusavyje susijusį pažintinės, komunikacinės ir meninės kompetencijų ryšį. Vaiko meninė kompetencija apima šias raiškos ir kultūros pažinimo sritis, kurios turi neprilygstamą vertę vaiko intelekto raidai, jo meninių, pažintinių, komunikacinių bei socialinių gebėjimų sklaidai. Efektyviausiai vaikai pasirengia mokyklai - tiek pedagogų, tiek tėvų požiūriu - lankydami pilnos dienos priešmokyklinio ugdymo grupę, kur *socialinė, sveikatos saugojimo, komunikacinė, pažintinė ir meninė* kompetencijos (žinios, gebėjimai, nuostatos) įvertintos aukščiausiai.
4. Tėvai domisi priešmokykliniu ugdymu, vaiko pasirengimu mokyklai, o priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelį pasirinko pagal savo poreikius, nesvarstydami ar jų pasirinktas modelis efektyvus tolesnei vaiko mokyklinei raidai.

Hipotezė, kad išsiskirs priešmokyklinio amžiaus vaikų įgytų kompetencijų lygmenys, esant skirtingiems ugdymo organizavimo modeliams, pasitvirtino.

REKOMENDACIJOS

Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių įvairovė būtina, siekiant priešmokyklinio ugdymo visuotinumą, jo organizavimo modelių plėtotės galimybių, kad kiekviena šeima, auginanti penkiametį ar šešiametį vaiką, galėtų pasinaudoti kokybiškomis priešmokyklinio ugdymo paslaugomis.

Priešmokyklinio ugdymo pedagogams rekomenduojama:

1. naudoti šiuolaikinius į vaiko kompetencijų raišką orientuotus būdus – vaiko aktyvumo, iniciatyvumo, skatinimo, sudarant ugdančiąją aplinką; kūrybišką konstruktyvinę vaiko ir pedagogo sąveiką; spontanišką – situacinį ugdymą; ugdymą pavyzdžiu ir kt.
2. priešmokyklinio ugdymo organizavimo problemas spręsti glaudžiai bendradarbiaujant su kitomis institucijomis: vaiko teisių apsauga, pedagogine-psichologine tarnyba, pirminės sveikatos priežiūros įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis.

Tėvams rekomenduojama:

1. renkantis priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelį, atsižvelgti į vaiko gebėjimus, taip pat, kiek laiko vaiko ugdymui skiriama šeimoje.
2. siekti glaudesnio bendravimo ir bendradarbiavimo su priešmokyklinės grupės pedagogu, rengiant vaiką mokyklai ir palengvinant jo perėjimą nuo ugdymo(si) ikimokyklinėje įstaigoje prie sėkmingo mokymo(si) mokykloje.

LITERATŪRA

1. Adaškevičienė, A. (1999). Vaikų sveikatos ugdymas. Vilnius.
2. Ališauskas, R. (2005). Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatų įgyvendinimo programa. Pristatymas LR Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui. [Žiūrėta 2010 11 30]. Prieiga per internetą:
[http://www.smm.lt/naujienos/docs/kalbos/Valstybine%20svietimo%20strategija%20\(LRS\)](http://www.smm.lt/naujienos/docs/kalbos/Valstybine%20svietimo%20strategija%20(LRS))
3. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. (2003). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
4. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. (2002). Vilnius.
5. Better schools through health: learning from practice. Case studies of practice presented during the third European Conference on Health Promoting Schools, held in Vilnius, Lithuania, 15–17 June 2009. [Žiūrėta 2011 03 29]. Prieiga per internetą:
http://www.academischewerkplaatslimburg.nl/pool/6/documents/131109%20Better%20schools_%20through%20health.pdf
6. Better Schools through Health: The 3rd European Conference on Health Promoting Schools. Conference Report. 15–17 June 2009, Vilnius, Lithuania. [Žiūrėta 2011 03 29]. Prieiga per internetą:
http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/mental/docs/vilnius_resolution.pdf
7. Bitinas, B. (1998). Ugdymo tyrimų metodologija. Vilnius: Joraiša.
8. Bobrova, L., Kazlauskienė, A., Lukavičienė ir kt. (2008). Kursinių ir baigiamųjų (bakalauro, magistro, specialiųjų profesinių studijų) darbų rengimo ir gynimo metodinės rekomendacijos. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
9. Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996). Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius: Margi raštai.
10. Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas. [Žiūrėta 2011 02 24]. Prieiga per internetą:
<http://www.autoinfo.lt/webdic/>
11. Dodge D.T., Colker L.J., Heroman C. (2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Kaunas.
12. Fullan M. Pokyčių jėgos. Skverbimasis į ugdymo reformos gelmes (1998). Vilnius.
13. Gage, N.L., Berliner D.C. (1994). Pedagoginė psichologija. Vilnius. (2001). Vilnius: ŠMM.
14. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą reglamentuojantys teisės aktai. (2001).
15. Charles, C.M. (1999). Pedagoginio tyrimo įvadas. Vilnius: Alma litera.
16. Caughlin, P.A. (1997). Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Knyga auklėtojais. Vilnius.
17. Mayers D.G. (2000). Psichologija. Poligrafija ir informatika. p.70.

18. Dėl ikimokyklinio ugdymo įstaigų nuostatų. (1998). Vilnius.
19. Gailienė, D., Bulotaitė, L., Sturlienė, N. (1996). Aš myliu kiekvieną vaiką. Vilnius.
20. Glebuviene V. (2002). Priešmokyklinis ugdymas. Straipsnių rinkinys. Vilnius.
21. Gražienė, V.(2002). Priešmokyklinio ugdymo pakopa ir kompetencijų plėtra. Mokslo darbai. Pedagogika. Nr. 48. p. 114
22. Grigaitė, B. (1996). Protinio vaikų brandinimo mokyklai programa. Kaunas.
23. Gučas, A. (1999). Vaikų sambranda mokykliniam darbui. Psichologai apie žmogaus raidą. Kaunas: Šviesa, (203 – 212 p.).
24. Juodaitytė, A. (2000). 5-6 m. vaikų mokymo(-si) mokykloje koncepcijos ir ekspektacijos. Ugdymo psichologija. 3 T. Nr. 2. p. 5-9.
25. Juodaitytė, A. (2002). Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius.
26. Juodaitytė, A. (2002). Vaikystė – šiuolaikinio ugdymo vertybė (priešmokyklinis ugdymas). Vilnius: ŠAC, p.11-16 psl.
27. Juodaitytė, A.(2004). Ikimokyklinio ugdymo sisteminė kaita Europos bendrijos ir pokomunistinėse šalyse. [Žiūrėta 2011 03 05].
Prieiga per internetą: <http://www.minfolit.lt/arch/16501/16822.pdf>
28. Jovaiša, L. (1993). Pedagogikos terminai. Kaunas, Šviesa.
29. Kardelis, K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Technologija.
30. Laužikas, J. (1999). Mokyklinės sambrandos pagrindai. Psichologai apie žmogaus raidą. Kaunas: Šviesa p. 163- 168.
31. Lepaitė, D. (2001). Kompetencijų plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija (verslo studijų atvejis): daktaro disertacijos santrauka: socialiniai mokslai, edokologija. Kaunas. [Žiūrėta 2011 02 21]. Prieiga per internetą:
http://www.education.ktu.lt/wordpress/?page_id=4139 .
32. Lepeškienė V. 1996. Humanistinis ugdymas mokykloje. Vilnius.
33. Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. 1999. Vilnius.
34. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas Nr. I-1489. Žin., 2003, Nr. 63-2853. [Žiūrėta 2011 04 22]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?Id=302313
35. Litvinienė, J. (1990). Ikimokyklinių įstaigų darbo su tėvais turinys ir formos. Vilnius.
36. Malinauskienė, D. (2006). Priešmokyklinio ugdymo pakopos svarba vaikų socialinės kompetencijos ugdymui. Socialinis darbas.Nr. 5 (1), 116-122 psl. [žiūrėta 2011 03 04].
Prieiga per internetą:
https://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sd/archyvas/dwn.php?id%3D274483

37. Marozienė, A. (2005). Vaiko socializacijos veiksniai – šeima ir darželis//Šiuolaikinis ugdymas: priešmokyklinukas, pradinukas, socialinė integracija: respublikinės teorinės ir praktinės konferencijos medžiaga 2005 m. sausio 20 d. Šiauliai, 92-93 psl.
38. Merkys, G. (1995). Pedagoginio tyrimo metodologijos pradmenys. Paskaitų konspektai. Šiauliai.
39. Monkevičienė, O. (1995). *Vėrinėlis*. Knyga auklėtojais. 1-2 d. Vilnius.
40. Monkevičienė, O. ir kt. (1999). Vaikų brandumas mokyklai. Vilnius: leidybos centras.
41. Numgaudis, D. (2007, rugsėjis). Įžangos žodis konferencijoje „Lietuvos švietimo raida ir Valstybinė švietimo strategija: rytdienos uždaviniai“, Vilnius. [žiūrėta 2010 11 23]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/strategija/docs/vssi/programa_2007-09-26_su%20www.pdf.
42. Priešmokyklinio ugdymo koncepcija. Informacinis leidinys. 2000 lapkritis. p. 3-6.
43. Priešmokyklinio ugdymosi standartas. (2003). Vilnius.
44. Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašas (2005). [žiūrėta 2010-09-03]. Prieiga prie interneto: www.smm.lt/ugdymas/docs/.../priesm_ugd_organizavimo_aprasas.doc
45. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas. 2004. Metodinės rekomendacijos Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
46. Priešmokyklinis ugdymas, pirma knyga. 2002. O. Monkevičienė, L.Jankauskienė(sud.), Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
47. Priešmokyklinis ugdymas, antra knyga. 2003. O. L.Jankauskienė, G.Šeibokienė (sud.), Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
48. Priešmokyklinis ugdymas, trečia knyga. 2004. L. Laurinčiukienė (sud.), Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija.
49. Puškorius, S. (2004). Veiklos auditas. Monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
50. Švietimo gairės. 2003-2012 m. (2002). Vilnius.
51. Rekomendacijos dėl Valstybinės švietimo strategijos prioritetinių nuostatų bei priemonių įgyvendinti. (2007). Projektas „Viešosios konsultacijos dėl Valstybės švietimo strategijos 2003-2012 m. 5gyvendinimo“, Vilnius. [žiūrėta 2011 01 17]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/VK_tyrimo_analize_0319.pdf.
52. Švietimo situacija bei poreikiai Alytaus, Panevėžio regionuose ir Vilniaus mieste. (2007). Projektas “Viešosios konsultacijos dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatų įgyvendinimo“, Vilnius. [žiūrėta 2010 09 23]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/VK_tyrimo_tyrimo_analize_0319.pdf
53. Tijūnėlienė, O., Jonutytė I. (2009). Skirtingo išsilavinimo tėvų nuostatos į vaikų socialinės kompetencijos ugdymąsi priešmokykliniame amžiuje. Socialinis ugdymas. Nr. 9 (20).

[žiūrėta 2011 02-25]. Prieiga per internetą: [www.i-manager.lt/.../Socialinis.ugdymas.-.Svietimo.kaita.1988-2008m.Nr.9\(20\).1dalis.%5B2009%5D.pdf](http://www.i-manager.lt/.../Socialinis.ugdymas.-.Svietimo.kaita.1988-2008m.Nr.9(20).1dalis.%5B2009%5D.pdf)

54. Vaiko brandumas mokyklai. 1996. Vilnius.

55. Žukauskienė, R. (1996). Raidos psichologija. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.

56. Walsh K.B. Į vaiką orientuotų klasių kūrimas: knyga ugdytojams. (1998). Vilnius.

57. Rosberg M. Competency – Based Early Childhood Teacher Education. [žiūrėta 2010 12 17].

Prieiga per internetą:

http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb

PRIEDAI

GERBIAMI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGAI,

Esu ŠU edukologijos magistrantė ir atlieku tyrimą apie priešmokyklinio ugdymo organizavimą ir ugdymo modelių pasirinkimą.

Tyrimo tikslas: atskleisti efektyviausio priešmokyklinio ugdymo modelio ir vaikų ugdomų kompetencijų tarpusavio plėtotės sąsajas.

ANKETA ANONIMINĖ! Vardo ir pavardės nurodyti nereikia. Tyrimo rezultatai bus skelbiami tik statistiškai apibendrinti. Jūsų nuomonė labai svarbi.

Prašome atidžiai perskaityti anketą. Tikimės, kad Jūsų nuoširdūs atsakymai padės gauti teisingus ir objektyvius tyrimo rezultatus.

Keletas klausimų apie Jus:	
1.1. Jūsų amžius:	☐ 19 – 25 m., ☐ 26 – 35 m., ☐ 36 – 45 m., ☐ 46 m ir daugiau.
1.2. Jūsų išsilavinimas:	☐ Vidurinis; ☐ Aukštesnysis; ☐ Nebaigtas aukštasis; ☐ Aukštasis universitetinis; ☐ Aukštasis neuniversitetinis; ☐ Kita (įrašykite).....
1.3. Jūsų pedagoginio darbo stažas:	☐ iki 5 m., ☐ 6 - 10 m., ☐ 11 – 15 m., ☐ 16 – 20 m., ☐ 21 m ir daugiau.
1.4. Jūsų kvalifikacinė kategorija:	☐ Auklėtoja; ☐ Vyresnioji auklėtoja; ☐ Auklėtoja - metodininkė; ☐ Auklėtoja ekspertė; ☐ Kita (įrašykite).....
1.5. Jūsų grupė dirba pagal priešmokyklinio ugdymo modelį:	☐ grupės veiklos trukmė per dieną – 4 val.; ☐ grupės veiklos trukmė per dieną – 10,5 val.; ☐ savaitinė priešmokyklinio ugdymo grupė; ☐ mišraus amžiaus vaikų grupė; ☐ šeštadieninė priešmokyklinio ugdymo grupė.
1.6. Esate įgijusi priešmokyklinio ugdymo pedagogo kvalifikaciją:	☐ Taip; ☐ Ne.

Pasirinkę labiausiai Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo variantą, pažymėkite simboliu X.

TEIGINIAI	Įvertinkite vaiko kompetencijos lygį			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra pakankamas	Vidutinis	Aukštas	Nemanau, tai daroma pakankamai	Manau, kad reikia stiprinti	Itin reikia plėtoti ir stiprinti
1.SOCIALINĖ KOMPETENCIJA (Gyventi ir būti greta, kartu)						
1.1. Atsiradęs pasitikėjimo savimi ir savo gebėjimais jausmas, savigarba, sėkmės pajauta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.2. Pasitikėjimas artimaisiais ir draugais.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.3. Pasitikėjimas pedagogais.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.4. Savijautos, svarbiausių poreikių, kai kurių elgesio būdų, gebėjimų bei pasiekimų suvokimas ir išreiškimas kitiems suprantamais būdais.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1.5. Domėjimasis kitais ir gebėjimas juos suprasti.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

1.6. Gebėjimas suvokti jų mimiką, gestus, emocinį intonacijų atspalvį, nujausti kito emocinę būseną.	■	■	■	■	■	■
1.7. Gebėjimas šeimoje ar bendraamžių grupėje elgtis savarankiškai, kai suprantama, kas yra gerai, o kas blogai, derinti veiksmus, bendradarbiauti.	■	■	■	■	■	■
1.8. Gebėjimas susivaldyti įprastose, nedidelės įtampos situacijose.	■	■	■	■	■	■
1.9. Gebėjimas riboti kai kuriuos savo norus ir įgeidžius.	■	■	■	■	■	■

TEIGINIAI	Įvertinkite vaiko kompetencijos lygį			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra pakankamas	Vidutinis	Aukštas	Nemanau, tai daroma pakankamai	Manau, kad reikia stiprinti	Itin reikia plėtoti ir stiprinti
1.10. Susigyvenimo su socialine aplinka ir gamta jausmas intuityviai suvokiant gamtos, žmogaus, jo veiklos ryšį.	■	■	■	■	■	■
1.11. Noras saugoti gamtą, tvarkyti aplinką.	■	■	■	■	■	■
1.12. Gebėjimas nujausti, kada kitam reikia pagalbos.	■	■	■	■	■	■
1.13. Noras ir mėginimas padėti, kitokios išvaizdos, neįprasto elgesio, kitaip mąstančio ir žaidžiančio bendraamžio toleravimas.	■	■	■	■	■	■
1.14. Gebėjimas orientuotis, prisitaikyti ir lanksčiai elgtis įvairioje socialinėje aplinkoje ar situacijose (namie, grupėje, svečiuose, šventėje ir kt.).	■	■	■	■	■	■

2. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA (Sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti)

2.1. Gebėjimas būti aktyviam, judriam, prireikus sukaupti jėgas, valią.	■	■	■	■	■	■
2.2. Gebėjimas atsipalaiduoti, nusiraminti.	■	■	■	■	■	■
2.3. Gebėjimas savarankiškai ar padedant suaugusiajam saugiai elgtis buityje, žaidžiant ar judant namie, vaikų grupėje, lauke, kelyje ir kt.	■	■	■	■	■	■
2.4. Gebėjimas savarankiškai laikytis asmens higienos.	■	■	■	■	■	■
2.5. Gebėjimas laikytis poilsio ir maitinimosi ritmo.	■	■	■	■	■	■
2.6. Gebėjimas pasakyti kitiems kai pavargstama ar blogai jaučiamasi.	■	■	■	■	■	■
2.7. Gebėjimas jausti ir valdyti savo kūną einant, bėgant, šliuožiant, ropojant, lipant, šokinėjant.	■	■	■	■	■	■
2.8. Gebėjimas mesti, pagauti, spirti, atmušti kamuolį ar šokinėjantį daiktą.	■	■	■	■	■	■
2.9. Gebėjimas judant keisti kryptį, tempą, greitį, jėgą.	■	■	■	■	■	■
2.10. Gebėjimas išlaikyti pusiausvyrą, trumpai išbūti nejudriam.	■	■	■	■	■	■

2.11. Gebėjimas nuotaiką, sumanymus, muziką, vaizdą, žodį išreikšti kūnu – mimika, kūno poza, raiškiu gestu, ritmiškai ar laisvai judant.						
3. PAŽINIMO KOMPETENCIJA (Tyrinėti ir atrasti pasaulį)						
3.1. Domėjimasis gamta ir jos reiškiniais, žmonėmis, darbu, kūryba, daiktais, technika, meno kūriniais, įvairia veikla ir technologijomis.						
3.2. Vaizdų, garsų, lytėjimo ir kitų jutimų panašumo bei skirtumo visumos ir elementų, sandaros ir prasmės suvokimas.						
3.3. Gebėjimas pagal išorinius požymius, daiktus ar reiškinius priskirti tam tikrai grupei, sudaryti daiktų sekas, daiktus lyginti, grupuoti, skaičiuoti, matuoti.						
3.4. Gebėjimas ieškoti naujos informacijos.						
3.5. Gebėjimas pastebėti akivaizdžius pokyčius, prieštaravimus, įžvelgti praktinę problemą.						
3.6. Gebėjimas atrasti, keisti, modeliuoti, kurti savitus variantus.						
3.7. Gebėjimas drąsiai reikšti savo mąstymą.						
3.8. Gebėjimas įsivaizduoti, žaisti vaizdiniais, žodžių prasmėmis, mintimis.						

TEIGINIAI	Įvertinkite vaiko kompetencijos lygį			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra pakankamas	Vidutinis	Aukštas	Nemanau, tai daroma pakankamai	Manau, kad reikia stiprinti	Itin reikia plėtoti ir stiprinti
3.9. Gebėjimas realybę skirti nuo vaizduotės ir fantazijų pasaulio.						
3.10. Gebėjimas taikyti keletą skirtingų savęs ir aplinkos pažinimo būdų.						
3.11. Gebėjimas pavadinti, apibūdinti, paaiškinti.						
3.12. Gebėjimas pristatyti žaidimą, kūrybinį darbėlį, poelgį.						
3.13. Gebėjimas spontaniškai ir tikslingai stebėti, klausinėti apie įdomius ar nesuprantamus aplinkos daiktus ar reiškinius.						
3.14. Gebėjimas eksperimentuoti numatant pasekmes, ieškoti informacijos knygose, paveikslėliuose.						
4. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA (Klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti išreiškiant save ir bendraujant su kitais)						
4.1. Gebėjimas kalbėtis su vaikais (kalba klausant keliems žmonėms, pakartoja, jeigu kas nesuprato, nepertraukia kito, nenukrypsta nuo pagrindinės pokalbio						

temos).						
4.2. Gebėjimas kalbėti bandant atsižvelgti į situaciją (vietą, laiką, kontekstą, pašnekovą).	■	■	■	■	■	■
4.3. Gebėjimas kurti naujus žodžius, eksperimentuoti.	■	■	■	■	■	■
4.4. Gebėjimas „žaisti“ kalba, reikšti kūrybinę iniciatyvą.	■	■	■	■	■	■
4.5. Gebėjimas pasakoti ir deklamuoti.	■	■	■	■	■	■
4.6. Gebėjimas pastebėti vaizdų, ženklų, raidžių, garsų skirtumus ir panašumus.	■	■	■	■	■	■
4.7. Domėjimasis rašytiniais tekstais, rašmenimis.	■	■	■	■	■	■
4.8. Gebėjimas imituoti ir komentuoti raštą bei jo elementus.	■	■	■	■	■	■
4.9. Gebėjimas savo išgyvenimus, patirtį, mintis reikšti piešiniais, ženklais, raidėmis, judesiais, t.y. kalbinę raišką sieti su kitomis raiškos formomis.	■	■	■	■	■	■
4.10. Domėjimasis knygomis, pomėgis jas vartyti, pagarba ir potraukis knygai.	■	■	■	■	■	■
4.11. Gebėjimas klausytis skaitymo.	■	■	■	■	■	■
4.12. Elementariai išlavintas kalbos jausmas (jaučia tekstų nuotaiką, junta kalbos vaizdingumą, ritmą, rimą, gali apibūdinti teksto pradžią, pabaigą ir teksto visumą).	■	■	■	■	■	■
4.13. Gebėjimas perskaityti savo vardą ar kitus vaikui reikšmingus žodžius.	■	■	■	■	■	■
4.14. Gebėjimas skaitymo ir rašymo krypties (iš kairės į dešinę) suvokimas.	■	■	■	■	■	■
5. MENINĖ KOMPETENCIJA (Įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis)						
5.1. Jautrumas grožiui – gamtos, žmogaus sukurtų daiktų, meno kūrinių, žmonių tarpusavio santykių.	■	■	■	■	■	■
5.2. Gebėjimas save išreikšti meno kalba.	■	■	■	■	■	■
5.3. Gebėjimas kurti.	■	■	■	■	■	■
5.4. Gebėjimas spontaniškai reikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis ir santykį su pasauliu įvairiomis raiškos priemonėmis.	■	■	■	■	■	■
5.5. Jautrumas įvairių meno šakų raiškos priemonėms ir jų derinimui – linijai, spalvai, formai, garsui, žodžiui, judesiui, ritmui, intonacijai.	■	■	■	■	■	■

TEIGINIAI	Įvertinkite vaiko kompetencijos lygį			Ar reikėtų skirti daugiau dėmesio šiai kompetencijai stiprinti, plėtoti?		
	Nėra pakankamas	Vidutinis	Aukštas	Nemanau, tai daroma pakankamai	Manau, kad reikia stiprinti	Itin reikia plėtoti ir stiprinti

5.6. Gebėjimas atrasti ir išmėginti atsipalaidavimui, emocinei iškrovai, savijautos gerinimui, bendravimui tinkančius meno kūrinus ir meno raišką.	■	■	■	■	■	■
5.7. Gebėjimas kurti – natūraliai, laisvai, drąsiai, savitai, įsivaizduojant, atrandant variantus, keičiant, pritaikant.	■	■	■	■	■	■
5.8. Gebėjimas ieškoti ir atrasti individualų suvokimą atitinkančius, asmeniškai patrauklius ir priimtinius meninės raiškos būdus ir priemones.	■	■	■	■	■	■
5.9. Gebėjimas dalytis asmeniniais meninės ir estetiškos patirties įspūdžiais.	■	■	■	■	■	■
5.10. Gebėjimas vertinti kas gražu, kas ne.	■	■	■	■	■	■
5.11. Jautrumas gamtos garsams, muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką lydinčiam tekstui, tėviškės gamtos spalvų ir formų deriniams, žaidimų, ratelių ir šokių judesiams.	■	■	■	■	■	■
5.12. Pastabumas ir jautrumas metų laikų kaitai.	■	■	■	■	■	■
5.13. Kalendorinių švenčių ir liaudies papročių, kalendorinių dainų, ratelių bei žaidimų darnos jutimas.	■	■	■	■	■	■

Dėkoju už Jūsų atsakymus

GERBIAMI TĖVELIAI,

Esu ŠU edukologijos magistrantė ir atlieku tyrimą apie priešmokyklinio ugdymo organizavimą ir ugdymo modelių pasirinkimą.

Tyrimo tikslas: atskleisti efektyviausio priešmokyklinio ugdymo modelio ir vaikų ugdomų kompetencijų tarpusavio plėtotės sąsajas.

ANKETA ANONIMINĖ! Vardo ir pavardės nurodyti nereikia. Tyrimo rezultatai bus skelbiami tik statistiškai apibendrinti. Jūsų nuomonė labai svarbi.

Prašome atidžiai perskaityti anketą. Tikimės, kad Jūsų nuoširdūs atsakymai padės gauti teisingus ir objektyvius tyrimo rezultatus.

Pasirinkę labiausiai Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo variantą, pažymėkite simboliu X.

Keletas klausimų apie Jus:	
Jūsų lytis:	☐ Moteris, ☐ Vyras.
Jūsų amžius:	☐ 19 – 25 m., ☐ 26 – 35 m., ☐ 36 – 45 m., ☐ 46 m. ir daugiau.
Jūsų išsilavinimas:	☐ Pradinis; ☐ Pagrindinis; ☐ Vidurinis; ☐ Spec. vidurinis; ☐ Aukštesnysis; ☐ Nebaigtas aukštasis; ☐ Aukštasis, ☐ Kita (įrašykite)_____
Šeimos tipas:	☐ Pilna (tėtis ir mama); ☐ Nepilna (tik mama) ; ☐ Nepilna (tik tėtis); ☐ Kita_____
Kiek šeimoje auginate vaikų?	☐ 1; ☐ 2; ☐ 3; ☐ 4 ir daugiau.
Ar dirbate:	☐ Taip; ☐ Ne.

1. Kokią priešmokyklinio ugdymo grupę lanko Jūsų vaikas? (Pažymėkite tik vieną atsakymo variantą).

- Grupės veiklos trukmė per dieną – 4 val.;
- Grupės veiklos trukmė per dieną – 10,5 val.;
- Savaitinė grupė;
- Mišraus amžiaus grupė;
- Šeštadieninė grupė.

2. Kodėl pasirinkote šį priešmokyklinio ugdymo modelį? (Pažymėkite tik vieną atsakymo variantą).

- Vaikas lankė ikimokyklinę įstaigą;
- Vaikas nelankė ikimokyklinės įstaigos;
- Vienas iš tėvų nedirba;
- Vaikas dažnai serga, negali lankyti kolektyvo;
- Tėvai dirba pamainomis;
- Lanko tą pačią grupę su jaunesniu broliu/sese;
- Kita (įrašykite)_____

3. Kas įtakojo sprendimą leisti vaiką į šio modelio priešmokyklinę grupę? (Pažymėkite tik vieną atsakymo variantą).

- Apsisprendėme patys;
- Patarė ugdančios auklėtojos;
- Patarė būsimoji mokytoja;
- Patarė kiti specialistai (medikai, psichologai ir pan.);
- Kita (įrašykite)_____

4. Vienoje eilutėje pažymėkite tik vieną atsakymo variantą, Jūsų nuomone, atitinkantį teiginį apie Jūsų vaiko pasirėngimo mokyklai lygį:

Teiginiai	Aukštas	Vidutinis	Nepakankamas	Nežinau, negaliu pasakyti
Pasitikėjimas savimi (savigarba).				
Pasitikėjimas pedagogais.				
Sutartų taisyklių laikymasis.				
Savarankiškumas.				
Asmens higienos, poilsio ir maitinimosi ritmo laikymasis.				
Susivaldymas, kai pyksta, gebėjimas riboti savo norus ir įgeidžius.				
Mokėjimas dalintis, mandagumas, paslaugumas, domėjimasis aplinkiniais.				
Mielai pasakoja savo įspūdžius, kuria istorijas.				
Įsimena dainelių žodžius, eilėraščius.				
Gebėjimas drąsiai reikšti savo mąstymą.				
Domėjimasis pasauliu, smalsauja, klausinėja.				
Domėjimasis knygomis, pomėgis jas vartyti, pagarba ir potraukis knygai.				
Domėjimasis rašytiniais tekstais, gebėjimas kopijuoti linijas, figūras, raides.				
Gebėjimas būti aktyviam, judriam, prireikus sukaupti jėgas, valią.				
Mokėjimas atsipalaiduoti, nusiraminti.				
Noras mokytis.				

5. Išvardinkite Jūsų vaiko lankomos priešmokyklinės grupės privalumus (ne mažiau kaip 3):

- 5.1. _____
- 5.2. _____
- 5.3. _____
- 5.4. _____
- 5.5. _____

6. Išvardinkite Jūsų vaiko lankomos priešmokyklinės grupės silpnybes (ne mažiau kaip 3):

- 6.1. _____
- 6.2. _____

6.3. _____

6.4. _____

6.5. _____

7. Kaip vertinate priešmokyklinio ugdymo pedagogo darbą? (Pažymėkite tik vieną atsakymo variantą).

Labai gerai; Gerai; Patenkinamai; Nepatenkinamai; Neturiu nuomonės.

8. Kokių turite pasiūlymų priešmokyklinio ugdymo pedagogui?

(Parašykite) _____

9. Ar manote, kad Jums pakanka žinių vertinant vaiko pasirengimą mokyklai? (Pažymėkite tik vieną atsakymo variantą).

Taip; Iš dalies; Ne; Neturiu nuomonės.

10. Ar tėvams teikiamos žinios apie vaikų pasirengimą mokyklai? (Pažymėkite tik vieną atsakymo variantą).

Gausiai teikiamos; Pakankamai teikiamos; Menkai teikiamos; Nežinau, negaliu pasakyti.

11. Pažymėkite, kokios informacijos apie vaiko pasirengimą mokyklai Jums labiausiai trūksta:

- apie ugdymo metodus, lavinimą, auklėjimo priemones;
- apie vaiko asmenybę, charakterį, elgesį;
- apie vaiko sveikatos problemas, susijusias su mokymusi;
- kitų žinių, specialistų pagalbos (parašykite kokių) _____

**Dėkoju už Jūsų
atsakymus**